

Årsredovisning 2019

Denna titel kan laddas ner från www.livsmedelsverket.se/bestall-ladda-ner-material/

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2020.

Rekommenderad citering:

Livsmedelsverket. 2020. Årsredovisning 2019. Uppsala.

ISSN 1104-7089

Livsmedelsverket
Hamnesplanaden 5,
753 19 Uppsala

Tel. 018 17 55 00

livsmedelsverket@slv.se

www.livsmedelsverket.se

Omslag: Johnér

Foto inlaga: s.7 Peter Cohen, s. 75 Johnér.

Generaldirektören har ordet

Nya utmaningar inom beredskap och civilt försvar. Hållbarhet för hälsan och miljön. Det har präglat år 2019 på Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket arbetar i konsumenternas intresse för säker mat, bra matvanor och för att ingen ska bli lurad. Det är grunden i allt vi gör.

Ett viktigt bidrag till säker mat är en likvärdig och effektiv kontroll; en kontroll som ger trygghet för både företag och konsumenter. Några viktiga inslag under 2019 för att stärka och utveckla kontrollen har varit moderniseringen av köttkontrollen, och ett fortsatt arbete med god kontrollsed.

Gemensamma mål

Lika betydelsefullt för att nå våra mål är att vi sätter oss själva som myndighet under lupp; att vi utvecklar vårt förhållningssätt och förbättrar kommunikationen med företagen. Vi har allt att vinna på ett öppet och konstruktivt samarbete med livsmedelsbranschen, för att tillvarata gemensamma mål och intressen. Livsmedelsföretagen ska vilja, kunna och veta hur de ska göra rätt – då blir det rätt från början. Livsmedelsverket är den kontrollerande myndigheten men också en stöttande samtalspartner, en medspelare. Säker mat, arbete mot livsmedelsfusk, ett välkänt och användbart Nyckelhål, minskat matsvinn och ökad livsmedelsexport är några av de områden där samverkan gör att vi når längre tillsammans – till nytta för alla.

Men en ökad samverkan med livsmedelsbranschen och andra aktörer innebär inte att vi tummar på vårt oberoende; ett oberoende som är en förutsättning och en styrka för oss som myndighet. Det gäller såväl inom vår myndighetsutövning – kontrollen – som på det vetenskapliga området.

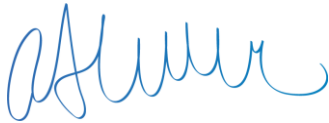
Hållbar utveckling

Förändringarna i vår omvärld, både säkerhetspolitiska och klimatmässiga, ställer nya krav på oss. Krisberedskap och civilt försvar är prioriterade områden, där vi arbetar med att öka vår och andras kunskap och förmåga. Under 2019 har Livsmedelsverket bland annat deltagit i övningen Havsörn, säkerställt sin kemiska och mikrobiologiska analysförmåga samt stärkt sitt säkerhetsskyddsarbete.

Klimatet och miljön påverkas i hög utsträckning av hur vi producerar och konsumerar livsmedel – och medvetenheten om detta har ökat betydligt. Ny forskning visar att det behövs stora förändringar för både människors och planetens hälsas skull. Under 2019 har vi fördjupat vår kunskap inom området och analyserat hur Livsmedelsverket bäst kan bidra till en hållbar livsmedelskonsumtion. Vårt viktigaste bidrag är att vi bygger och sprider vår vetenskapligt baserade kunskap om vad som är hållbart att äta, hur livsmedelskonsumtionen ser ut i olika befolkningsgrupper, vad maten innehåller och olika åtgärders möjliga effekt på konsumtionen. Livsmedelsbranschen får på så sätt stöd för utveckling och innovation av sitt produktutbud, och kommuner och regioner får stöd i sitt miljö- och

hälsöfrämjande arbete. Medvetenhet skapas hos beslutsfattare för att skapa samhällsliga förutsättningar för en hållbar livsmedelskonsumtion. På så sätt kan utbud, normer och förutsättningar för att äta hållbart förbättras och vi når dem som äter sämst.

Livsmedelsverkets uppdrag breddas och komplexiteten i uppdragen ökar. Utmaningar som vi tar till oss med stor energi och genom att arbeta tillsammans med andra myndigheter och med näringslivet – alltid med konsumenternas bästa för ögonen.

Annica Sohlström
Generaldirektör

Innehåll

Generaldirektören har ordet	2
RESULTATREDOVISNING	7
Målredovisning.....	8
Säkra livsmedel.....	8
Redlighet i livsmedelshanteringen	9
Bra matvanor.....	9
Ekonomisk översikt.....	11
Utveckla regler	12
EU och det internationella arbetet	12
Föreskrifter	14
Utföra offentlig kontroll	14
Kontroll vid slakt.....	15
Modernisering och effektivisering av köttkontrollen.....	16
Överklagade beslut om avgifter	17
Förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinskött	17
Nedsättning av avgifter för köttkontroll	17
Kontroll av livsmedelsföretag.....	18
Gränskontroll.....	19
Kontroll av misstänkt matfusk.....	20
Leda livsmedelskontrollen.....	21
Sveriges nationella kontrollplan (NKP).....	21
Leda och samordna livsmedelskontrollen.....	22
Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen	22
Gemensamma kontrollprojekt stärker kontrollen	23
Revision i livsmedelskontrollen	24
Revisionens effekt	24
Smittskyddssamordning	25
Analysstöd vid allergiärenden och matförgiftnings- och dricksvattenutredningar	25
Riskvärderingsstöd till livsmedelskontrollen.....	26
Läget i kontrollen.....	27
Länsstyrelsernas kontroll av primärproduktionen	27
Kontroll i leden efter primärproduktionen	28
Analys av revisionsresultat i livsmedelskontrollen.....	31
Redlighet i livsmedelshanteringen	32
Varningar för livsmedel och foder inom EU	32

E-handelskontroll	33
Insatser för att motverka livsmedelsfusk	33
Krisberedskap och civilt förvar	34
Åtgärder för att förstärka totalförsvaret	34
Samordning av livsmedelsförsörjning	35
Samordning av dricksvattenfrågor	35
Nödåtgärder för dricksvatten	36
Säkra nätverk och informationssystem för dricksvatten	37
Stöd till livsmedelsföretag	37
Förenklingsarbetet för att det ska bli enklare att starta och driva företag	38
Underlätta livsmedelsexport	40
Samverkansforum för marknadstillträdesfrågor	41
Nationella kontrollprogram	42
Nationellt referenslaboratorium och EURL	43
Verka för hållbara matvanor	44
Information och råd	44
Hur kostråden tas fram	45
Hur kan Livsmedelsverket bidra till hållbara matvanor?	46
Livsmedelsdatabasen	46
Matvanekollen	46
Fet fisk från Östersjöområdet	47
Nyckelhålet	47
Utveckling av de offentliga måltiderna	47
Mat och måltider som fallprevention	48
Samordning för bra matvanor	49
Undersökningar av matvanor	50
Riksmaten småbarn	50
Riksmaten ungdom	50
RiksmatenFlex	50
Miljögifter i modersmjölk och blod – Biomonitorering av befolkningens exponering för kemikalier ”POPUP”	51
Övrig återsrapportering	53
Internt utvecklingsarbete	53
Hållbarhet	53
Agenda 2030	53
Miljömässig hållbarhet	54
Insatser mot antibiotikaresistens	59
Jämställdhetsintegrering	59
Politiken för global utveckling	60

En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja.....	61
Kompetensförsörjning.....	64
Kommunikation	65
Publikationer	66
Åtterrporteringskrav och regeringsuppdrag	67
Uppdragsverksamhet	69
Kompetensprovningar.....	69
Uppdragsverksamhet	70
Mikrobiologiska kartläggningar	71
Avgiftsområden	72
Tilläggsupplysningar till resultatredovisningen.....	74
FINANSIELL REDOVISNING.....	75
Sammanställning över väsentliga uppgifter	76
Resultaträkning	77
Balansräkning	78
Anslagsredovisning.....	80
Tilläggsupplysningar	82
Allmänt	82
Tillämpade redovisningsprinciper	82
Värderingsprinciper.....	82
Nedsättning av slakteriavgifter	83
Ersättningar och andra förmåner	83
Noter	84
Fastställande av årsredovisning 2019	94

RESULTATREDOVISNING

Livsmedelsverket är Sveriges expertmyndighet och centrala kontrollmyndighet på livsmedelsområdet och arbetar för säker mat och dricksvatten, redlighet i livsmedelshanteringen och bra matvanor. Livsmedelsverkets målgrupper är konsumenter, kontrollmyndigheter, livsmedelsföretag och aktörer inom folkhälsan.

I Livsmedelsverkets uppdrag ingår bland annat att värdera och kommunicera risk och nytta med olika livsmedel och befolkningens matvanor, att ge råd om bra matvanor, kontrollera slakterier och vissa andra livsmedelsanläggningar, samordna livsmedelskontrollen i landet och underlätta för livsmedelsföretag. På Livsmedelsverket arbetar cirka 640 personer. Drygt 360 personer arbetar på huvudkontoret i Uppsala och 280 i livsmedelskontrollen runt om i landet.

Livsmedelsverket lyder under Näringsdepartementet. Årsredovisningen utgår från myndighetens instruktion (SFS 2009:1426) och regleringsbrev och ska ge regeringen underlag för uppföljning av verksamheten.

Målredovisning

Med utgångspunkt i Livsmedelsverkets uppdrag tar myndigheten fram långsiktiga mål. Här redovisas myndighetens bedömning av måluppfyllelse för de långsiktiga målen.

Säkra livsmedel

Livsmedelsverkets långsiktiga mål är att Sverige ska ha fortsatt säker mat och säkert dricksvatten. Målet grundar sig i att vi har bra och säker mat och dricksvatten i Sverige. Men vi har vissa problem med kemiska föroreningar samt med bakterier och virus som leder till matförgiftningar.

Klimatförändringar och en förändrad säkerhetspolitisk situation i världen leder till nya utmaningar.

Vi bidrar till målet genom att ha vetenskapligt baserade kunskapsunderlag om kemiska och mikrobiologiska risker, underlätta för livsmedelsföretag att följa livsmedelslagstiftningen, utöva kontroll, leda och samordna kontrollmyndigheter samt fullgöra våra uppgifter inom krisberedskap och civilt försvar.

Bedömning av måluppfyllelse

Andelen riskfyllda livsmedelsanläggningar som kontrolleras årligen ligger på riksnivå fortsatt på cirka 95 procent. Andelen riskfyllda dricksvattenanläggningar som kontrolleras årligen ligger på cirka 82 procent och bör öka. I många avseenden fungerar kontrollen i leden efter primärproduktionen bra och de flesta myndigheter sköter sitt kontrolluppdrag väl. Utvecklingen går åt rätt håll. Likvärdigheten i avvikelshantering har ökat något de senaste åren.

Det finns dock fortsatt variation i kontrollmyndigheternas bedömningar och i vissa fall utförs inte kontroll i tillräcklig omfattning. Livsmedelskontrollen av primärproducenter saknar tillräckliga resurser och kompetens vilket leder till att riskbaserad kontroll inte utförs i tillfredsställande omfattning och inte heller på rätt sätt.

Det är företagen som bär ansvaret för att säkra livsmedel produceras. Ett viktigt arbete för kontrollmyndigheterna är därför att underlätta för företagen att följa lagstiftningen. Ett omfattande arbete har initierats av Livsmedelsverket att påverka kulturen inom livsmedelskontrollen. Projektet ”God sed i livsmedelskontrollen” syftar till att kontrollen skall genomföras likvärdigt, effektivt och präglas av förståelse för företagets situation.

De nationella kontrollprogrammen visar på en mycket låg andel överskridanden av gränsvärden, men det finns utmaningar. De viktigaste förändringarna som behöver ske för fortsatt säker mat och säkert dricksvatten är att de negativa hälsoeffekterna orsakade av vissa kemiska ämnen minskar och att den uppåtgående trenden av sjukdomar orsakade av mikrobiologiska faktorer i livsmedel bryts.

Livsmedelsverket behöver fortsätta arbetet för ökad effektivisering och bättre likriktning inom Livsmedelsverkets köttkontroll. Sverige behöver också vara bättre rustat för att omhänderta nya faror och risker utifrån ett förändrat säkerhetspolitiskt läge. När det gäller allergiärenden så har färre ärenden kommit in till Livsmedelsverket under 2019. Det kan bero på att Livsmedelsverket förtydligade rådet till allergiker att undvika livsmedel med märkningen ”kan innehålla spår av” samt genomförde åtgärder inom företagsrådgivning och livsmedelskontroll.

Redlighet i livsmedelshanteringen

Konsumenter har rätt att få korrekt information om livsmedels innehåll och ursprung samt att det som saluförs kommer från godkända livsmedelsdistributörer. Matfusk undergräver tilliten till livsmedelsföretagen; det skadar marknadsförutsättningarna och därmed konkurrensen i livsmedelsbranschen. Okunskap om märkning och innehåll, slarv och medvetet fusk kan utgöra allvarliga hälsorisker. För både konsumenter och företag är det därför högst angeläget att märkningen är korrekt och att fusk motarbetas.

Livsmedelsverkets långsiktiga mål är att ha koll på och motarbeta fuskarna. Detta bidrar vi till genom att ha bättre kännedom om livsmedelsfusk, utveckla samarbeten nationellt och internationellt, underlätta för företag att göra rätt och tillämpa rätt metoder och verktyg.

Bedömning av måluppfyllelse

Bilden av livsmedelsfuskets omfattning och karaktär i Sverige är idag otydlig. Målet är därför inte uppnått. Det beror bland annat på att områden där det fuskas ständigt förändras och att det sker i det fördolda.

Livsmedelsverket har en tipsfunktion för livsmedelsfusk och antalet inkommande tips har ökat kraftigt sedan 2016. Livsmedelsverket bedömer att mycket mer skulle behöva göras inom området. De insatser som hittills gjorts har lett till ökade insikter om att e-handel, ekologiska produkter, kosttillskott och ursprung på kött och fisk är områden där fusk förekommer i hög utsträckning. Genom att Livsmedelsverket har prioriterat operativa insatser och bistått kommunerna i deras kontroll av livsmedelsfusk har fusk upptäckts och omhändertagits på exempelvis större köttanläggningar och grossistverksamheter.

Förmågan att upptäcka fusk har stärkts genom metodutveckling för en mer systematisk omvärldsbevakning och analys av möjliga områden för livsmedelsbedrägerier. En ökad samverkan med andra myndigheter och deltagande i europeiska nätverk bidrar också till ökad kunskap.

Bra matvanor

Bra matvanor betyder hållbara matvanor och inkluderar såväl näringsmässiga, mikrobiologiska, kemiska och allergena aspekter som miljö- och klimataspekter. Livsmedelskonsumtion har en avgörande påverkan på miljön och skillnader i matvanor mellan olika grupper är en bidragande orsak till olikheter i hälsa i Sverige.

För att minska ohälsan och bidra till en miljömässigt hållbar livsmedelskonsumtion är Livsmedelsverkets långsiktiga mål att de som äter sämst äter bättre. Vi bidrar till målet genom att ha vetenskapligt baserad kunskap om vad som är hållbart att äta, hur livsmedelskonsumtionen ser ut i olika befolkningsgrupper och vad maten innehåller samt genom att vara offensiva i att sprida denna kunskap.

Livsmedelsbranschen får på så sätt stöd för utveckling och innovation av produktutbud. Kommuner och regioner får stöd i sitt miljö- och hälsofrämjande arbete. Medvetenhet skapas hos beslutsfattare för att skapa samhällseliga förutsättningar för en hållbar livsmedelskonsumtion. På så sätt kan utbud, normer och förutsättningar för att äta hållbart förbättras och vi når även de som äter sämst.

Bedömning av måluppfyllelse

Livsmedelsverket bedömer att målet inte är uppfyllt. Även om matvanorna i Sverige har blivit något bättre så är ohälsosamma matvanor en av de största orsakerna till ohälsa och för tidig död i Sverige. Hushållens konsumtion av livsmedel i Sverige står för ungefär en tredjedel av hushållens totala konsumtionsbaserade klimatpåverkan. Att nå en mer hållbar livsmedelskonsumtion utifrån hälsa och miljö skulle gynna både planeten och folkhälsan och är nödvändigt om Sverige ska nå målen i Agenda 2030 och Parisavtalet.

Hälsa och matvanor är tydligt relaterat till socioekonomisk status och var man bor. Livsmedelsverkets senaste matvaneundersökning visar att ungdomar i Sverige behöver öka intaget av grönsaker, frukt och fullkorn och minska intaget av läsk och sötdryck. Var tredje flicka i högstadiet och gymnasiet visar tecken på järnbrist. Bland svenska flickor och pojkar är 21 procent överviktiga. Övervikt är vanligare bland barn till föräldrar med kortare utbildning och i glesbygdsområden. Det innebär att barn i Sverige inte har jämlika förutsättningar till en god hälsa och att det är skillnad mellan flickors och pojkars förutsättningar till en god hälsa.

De största förändringar som behöver ske i Sverige är att öka konsumtionen av hållbar producerade livsmedel från växtriket, såsom grova grönsaker, baljväxter, frukt, bär och fullkornsprodukter. Det behövs en minskad konsumtion av animalier, men en större andel miljösmyrt produkter som miljömärkt kött och kött som gör miljönytta. Överkonsumtionen och matsvinnet behöver också minska.

Ekonomisk översikt

Livsmedelsverkets totala kostnader 2019 uppgick till 611 959 tkr. Samtliga kostnader har fördelats på verksamhetsområdena.

Tabell 1: Livsmedelsverkets kostnader och intäkter 2017–2019 (tkr)

2019					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Utveckla regler	22 091	1 246	23 323	0	0
Utföra offentlig kontroll	122 231	147 093	272 934	0	0
Leda livsmedelskontrollen	142 868	72 335	214 661	0	0
Verka för hållbara matvanor	75 035	26 075	101 042	0	265
Summa	362 225	246 750	611 959	0	265

2018					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Utveckla regler	20 896	1 646	22 523	0	0
Utföra offentlig kontroll	122 305	149 159	266 607	386	51 738
Leda livsmedelskontrollen	135 586	73 799	207 915	0	0
Verka för hållbara matvanor	78 488	23 366	101 849	0	265
Summa	357 276	247 971	598 894	386	52 003

2017					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Utveckla regler	20 092	993	21 039	0	0
Utföra offentlig kontroll	107 712	142 581	240 514	119	0
Leda livsmedelskontrollen	114 056	85 177	197 781	0	0
Verka för hållbara matvanor	79 416	21 646	101 042	0	265
Summa	321 276	250 398	560 377	119	265

Utveckla regler

Livsmedelsverkets arbete med att utveckla regler innefattar förhandlingsarbete inom EU med stöd av resultat från risk- och nyttovärderingar samt undersökningar. Det innefattar även framtagandet av föreskrifter i syfte att få en enhetlig rättstillämpning. I många fall medför nya EU-regler att föreskrifter måste antas eller anpassas utifrån de nya reglerna.

Tabell 2: Utveckla regler, intäkter och kostnader (tkr)

	2019	2018	2017
Intäkter utöver anslag	1 246	1 646	993
Kostnader	23 323	22 523	21 039
Andel av Livsmedelsverkets kostnader (procent)	4	4	4
Antal årsarbetskrafter inkl. stödverksamheten	23	21	22

EU och det internationella arbetet

Hela EU har i stort sett en gemensam lagstiftning för att livsmedel ska vara säkra och hanteringen gynna konsumenternas intresse. Livsmedelsverket stödjer regeringen i EU-samarbetet och i annan internationell samverkan om livsmedel. Myndigheten företräder Sverige i den ständiga kommittén för växter, djur, livsmedel och foder.

Tabell 3: EU-möten där Livsmedelsverket deltagit

Antal/år	2019	2018	2017
EU-möten	139	186	142

Under 2019 har Livsmedelsverket deltagit i EU-förhandlingsarbetet om ett nytt dricksvattendirektiv och om EU-gemensamma regler med gränsvärde för transfettsyror. Syftet är att värna folkhälsan och skydda konsumenterna, då ett högt intag av transfettsyror ökar risken för hjärtsjukdom. Även om svenska livsmedelsföretag kraftigt har sänkt mängden industriellt framställt transfett i sina produkter så förekommer det högre halter av transfettsyror i importerade kakor, kex och chips. Reglerna som begränsar mängden industriellt transfett började gälla den 15 maj 2019.

Livsmedelsverket har även deltagit i förhandlingar om en ny EU-förordning om spritdrycker som blev klar i maj 2019. Syftet med förordningen är ett högt konsumentskydd, öppenhet och sund konkurrens på marknaden samt att förhindra vilseledande marknadsföring. Bland annat regleras gränsvärden för tillsatt socker för olika kategorier och skydd av geografiska beteckningar. Sverige har verkat för att det ska anges näringsvärde och ingrediensförteckning på alkoholhaltiga drycker. Det finns nu branschöverenskommelser om märkning av kalorier och ingrediensförteckning på öl och spritdrycker och för vin pågår förhandlingar.

I kontrollförordningen (EU) 2017/625, som började tillämpas den 14 december 2019, ger kommissionen ett antal bemyndiganden att anta regler om offentlig kontroll inom den jordbruksbaserade livsmedelskedjan. Under 2019 har Livsmedelsverket bland annat deltagit i förhandlingar om offentlig kontroll i samband med import av livsmedel och om det datoriserade informationshanteringssystemet för offentlig kontroll (Imsoc), som förvaltas av kommissionen och

medlemsstaterna. I dessa regler fastställs närmare bestämmelser om bland annat förfaranden som ska tillämpas i den offentliga kontrollen.

På kommissionsnivå pågår arbetet med framtagande av detaljerade tillämpningsförfordningar till ny rådsförfordning om ekologisk produktion.

Livsmedelsverket bedömer om det finns miljöaspekter att ta hänsyn till vid framtagandet av underlag för svensk handlingslinje. Det kan exempelvis gälla hur reglerna påverkar matsvinn, transporter och energiåtgång.

Livsmedelsverket tar fram vetenskapliga underlag till råd, lagstiftning, kontrollåtgärder samt till förhandlingar om regelutveckling i EU. Den vetenskapliga grunden i Livsmedelsverkets arbete stöds genom att myndigheten följer riskanalysens principer. Livsmedelsverket ger vetenskapligt stöd inför Sveriges ståndpunkt i EU:s ständiga kommitté för växter, djur, livsmedel och foder. Det kan handla om riskvärderingar av resthalter av bekämpningsmedel utifrån svenska konsumenters perspektiv.

Livsmedelsverket bidrar till internationellt normeringsarbete inom risk- och nyttovärderingsmetoder. Genom att vara en del av International Network on Risk-Benefit Assessment of Foods följer och påverkar Livsmedelsverket utvecklingen inom kombinerade värderingar av positiva och negativa hälsoeffekter av enskilda livsmedel och i kosten. Livsmedelsverket är en av få myndigheter i världen som har erfarenhet av att genomföra kombinerade risk- och nyttovärderingar och Livsmedelsverkets experter är därför regelbundet anlitade som föreläsare och sakkunniga. Under året arrangerade Efsa i samarbete med europeiska universitet och Livsmedelsverket en utbildning i Italien om kombinerade risk- och nyttovärderingar.

Inom Codex Alimentarius har Livsmedelsverket bidragit i arbetet med att globalt förebygga antimikrobiell resistens. I hygienkommittén har en vägledning för hantering av allergener i livsmedel tagits fram för att hjälpa företagen att undvika allergener och därmed skydda konsumenter. En revidering har gjorts av hygienkoden samt bilagan om Hazard Analysis and Critical Control Points (HACCP). HACCP är en arbetsmetod för hantering av faror inom livsmedelsproduktionen. Den tidigare hygienkoden var från 1969 och syftet med revideringen var att modernisera, förenkla och anpassa den så att den ska kunna tillämpas av både små och stora företag.

Som Efsas kontaktpunkt i Sverige har Livsmedelsverket förberett godkännandet av nationella organisationer som bedöms ha kompetens att samverka med Efsa. Regeringen beslutade om att Livsmedelsverket och ett antal andra myndigheter utses att tas med i förteckningen över Europeiska behöriga organisationer som kan utveckla samarbeten med Efsa om livsmedelssäkerhet.

Livsmedelsverket bidrar till att svenska perspektiv och data synliggörs i Efsas vetenskapliga nätverk. Tre experter från myndigheten bidrar i Efsas vetenskapliga paneler för biologiska faror, kontaminanter respektive bekämpningsmedel.

Brexit har haft konsekvenser för Sverige när det gäller arbetet med säkerhetsbedömningen av verksamma ämnen i växtskyddsmedel. Som stöd till Efsa ska utvärderande medlemsstat sammanställa information om godkända användningar inom EU och presentera stödjande resthaltsdata. Under 2019 har Livsmedelsverket fått ta över ansvaret för tre sådana utvärderingar på grund av att Storbritannien lämnar EU.

Föreskrifter

Livsmedelsverket ger ut föreskrifter med syfte att få en enhetlig rättstillämpning av lagstiftningen. Under året har 11 föreskrifter antagits eller ändrats.

Tabell 4: 2019 års föreskrifter

LIVSFS	Ändrar/omtryck	Ämne
2019:1	Nya föreskrifter och upphäver SLVFS 2000:15	Livsmedel avsedda för speciella grupper
2019:2	Ändrar LIVSFS 2014:4	Livsmedelsinformation
2019:3	Ändrar LIVSFS 2008:2	Modersmjölksersättning och tillskottsning
2019:4	Nya föreskrifter	Planering av besiktning vid slakt
2019:5	Ändrar LIVSFS 2018:5	Berikning
2019:6	Ändrar LIVSFS 2005:20	Livsmedelshygien
2019:7	Ändrar LIVSFS 2005:22	Handel med animaliska livsmedel inom EU
2019:8	Upphäver LIVSFS 2011:14	Kontroll av vissa livsmedel som importeras
2019:9	Ändrar LIVSFS 2016:1	Kontroll av ekologisk produktion
2019:10	Ändrar LIVSFS 2005:21	Offentlig kontroll
2019:11	Ändrar LIVSFS 2006:21	Avgifter för offentlig kontroll, prövning och registrering

Utföra offentlig kontroll

Livsmedelsverket utför kontroll av livsmedelsföretag på knappt 1 500 livsmedelsanläggningar inklusive slakterier och vilthanteringsanläggningar. Myndigheten ansvarar också för gränskontrollen av främst animaliska livsmedel som förs in till Sverige från länder utanför EU. Kontrollen utförs i syfte att kontrollera om livsmedelslagstiftningen följs och om djur som slaktas är friska och behandlas väl.

Livsmedelsverkets operativa livsmedelskontroll är uppdelad på fyra avdelningar: Norra Sverige (65 medarbetare), Mellersta Sverige (91 medarbetare), Södra Sverige (71 medarbetare) samt Avdelning Kontroll av Livsmedelsföretag och Gränskontroll (39 medarbetare).

Tabell 5: Utföra offentlig kontroll, intäkter och kostnader (tkr)

	2019	2018	2017
Intäkter utöver anslag	147 093	149 159	142 581
Kostnader	272 934*	266 607*	240 514
Andel av Livsmedelsverkets kostnader (procent)	45	45	43
Antal årsarbetskrafter inkl. stödverksamheten	298	304	273

* Ökningen beror till största del på att uppdraget att modernisera köttkontrollen redovisas under verksamhetsområdet Utföra offentlig kontroll.

Kontroll vid slakt

Livsmedelsverkets veterinärer och officiella assistenter utför kontroll vid slakt. Kontrollen omfattar besiktning av levande djur före slakt och besiktning av kött efter slakt. Vid besiktning före slakt kontrollerar officiella veterinärer att djuren inte visar tecken på sjukdomar eller andra tillstånd som kan påverka människors eller djurs hälsa negativt. Veterinärerna kontrollerar att djuren är tillräckligt rena inför slakt och att det inte finns tecken på djurskyddsbrister.

Besiktning efter slakt innebär att kropparna och de inre organen granskas av Livsmedelsverkets personal. I vissa fall syns djurskyddsbrister först efter slakt. Vid fjäderfäslakterier bistår företagsanställda assistenter med särskild utbildning de officiella veterinärerna vid besiktning efter slakt. Kontroll vid slakt omfattar även provtagning och övervakning av kontrollmärkning av slaktkroppar.

Tabell 6: Kontroll vid slakt

Antal/år	2019	2018	2017
Slakterier och vilthanteringsanläggningar			
- Mindre än 1 000 ton slaktad vikt per år	177	172	165
- 1 000 till 10 000 ton slaktad vikt per år	21	20	21
- Mer än 10 000 ton slaktad vikt per år	13	14	13
Summa aktiva anläggningar under året	211	206	199
Kontroll i samband med slakt			
- Planerade kontrolltimmar	200 248	198 371	192 964
- Utförda kontrolltimmar	221 321	219 327	213 557
- Andel utförd kontrolltid av planerad tid (procent)	111	111	110
Antal kontrollerade slaktkroppar (tusental)			
- tamboskap	3 275	3 351	3 237
- fjäderfä	110 956	105 777	107 026
- renar	56	46	48
- vilt	94	82	73
Kostnader, löpande pris (öre/kg besiktigt kött)	36,82	35,83	35,33
Kostnader* (tkr)	220 039	214 586	191 677

Källa: Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets slaktstatistik.

* Inklusivt särskilda anslagsmedel för att sänka kontrollavgiften för slakterier och vilthanteringsanläggningar. 2018 och 2019 ingår kostnaden för uppdraget att modernisera köttkontrollen.

Antalet slakterier och vilthanteringsanläggningar med över 1 000 ton slaktad vikt per år ligger konstant under den senaste treårsperioden. Däremot ökar antalet mindre anläggningarna (under 1 000 ton slaktad vikt per år) med en jämn takt. Antalet kontrollerade slaktkroppar ökar för alla djurgrupper utom tamboskap, som minskar något jämfört med 2018.

Ett ökat antal anläggningar stämmer väl överens med att både de årligt beslutade kontrolltimmarerna och de utförda kontrolltimmarerna ökar (knappt 1 procent jämfört med 2018 och drygt 3,5 procent under treårsperioden). Det ger en relativt konstant andel utförda kontrolltimmar av beslutade kontrolltimmar. Det finns flera förklaringar till att andelen utförda kontrolltimmar av beslutade kontrolltimmar ligger så pass högt som på 111 procent. Bland annat tillkommer oplanerade djurskyddsärenden, som genererar extra timmar utöver de beslutade timmarna. En annan förklaring är att myndigheten har en viss överbemanning som redovisas i siffrorna för utförda kontrolltimmar på de större anläggningarna,

där det finns en konstant bemanning. Detta för att möjliggöra rotation av arbetsuppgifter för personalen.

Ökade kostnader beror till största del på ett ökat kontrolluppdrag samt att 15 medarbetare som under 2019 slutförde sin utbildning till officiella assistenter efter utbildningen börjat arbeta inom köttkontrollen. De officiella assistenterna utbildades för att ersätta pensionsavgångar men då flera av dessa inte hade slutat innan assistenterna var färdigutbildade uppstod en dubbel kostnad. Under 2019 genomfördes en omorganisation bland annat för att sänka kostnaderna. Omorganisationen genomfördes vid halvårsskiftet och har därför inte gett någon större effekt på årets kostnader än.

Modernisering och effektivisering av köttkontrollen

Livsmedelsverket har ett uppdrag att effektivisera och modernisera den offentliga kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar under perioden 2018–2020. Livsmedelsverket har under 2019 genomfört aktiviteter som syftar till att minska kostnaderna för den offentliga kontrollen vid slakterier och vilthanteringsanläggningar, stärka kommunikationen med företagen och öka Livsmedelsverkets förmåga att driva moderniseringsfrågor på EU-nivå.

Livsmedelsverket har tagit fram och påbörjat implementeringen av en ny modell för styrning av köttkontrollen. Modellen ger genom indikatorer bättre förutsättningar för uppföljning av verksamheten, ökade möjligheter till interna jämförelser och bättre underlag för att vidta åtgärder som utvecklar köttkontrollen. Indikatorer finns framtagna när det gäller produktivitet, arbetsmiljö, kontrollens effekt, slakteriernas perspektiv och avvikelserapportering.

Livsmedelsverket har utvecklat förslag på nya och mer kostnadseffektiva arbetssätt och metoder för köttkontroll som är i linje med den nya kontrollförordningen. 15 medarbetare slutförde under året sin utbildning till officiella assistenter för att kunna arbeta inom köttkontrollen. Under året började Livsmedelsverkets föreskrifter om planering av besiktning före och efter slakt att gälla. Föreskriften har tagits fram bland annat för att skapa bättre förutsättningar för förutsägbarhet, transparens och likabehandling av företag. Kostnaderna för köttkontrollen förväntas minska till år 2021, dels som resultat av de insatser som nämns ovan, dels på grund av en ny avgiftsmodell som ger företagen ekonomiska incitament att minska antalet kontrolltimmar.

Två undersökningar har genomförts under 2019 för att ta reda på vilka moderniseringsåtgärder som behövs och hur företagen ser på Livsmedelsverkets kontroll vid slakterier och vilthanteringsanläggningar. En enkätundersökning skickades till samtliga drygt 200 företag och djupintervjuer gjordes med 20 företag. 70 procent av de tillfrågade företagen uppgav att dialogen med Livsmedelsverkets kontrollpersonal är bra eller mycket bra. De större företagen är däremot mindre nöjda med förmågan att bedöma företag på ett likvärdigt sätt. Det fortsatta utvecklingsarbetet har därför inriktningen att öka likvärdigheten i kontrollens bedömningar.

På uppdrag av Livsmedelsverket har Sveriges lantbruksuniversitet genomfört en vetenskaplig studie där köttkontroll genomförs på distans med hjälp av teknik för bild och ljudöverföring. Studien kommer att slutföras under år 2020 då även resultaten kommer att publiceras i form av vetenskapliga och populärvetenskapliga artiklar.

Research Institutes of Sweden (RISE) har på uppdrag av Livsmedelsverket genomfört en studie för att undersöka förutsättningarna för att använda bilddiagnostik som ett hjälpmedel vid offentlig kontroll i

samband med slakt av grisar. Studien visar att det finns en potential att använda denna teknik men att utvecklingsarbete återstår för att tekniken ska kunna tillämpas inom kontrollen.

Överklagade beslut om avgifter

2017 överklagades ett större antal av Livsmedelsverkets beslut om avgifter för offentlig kontroll jämfört med tidigare år. Orsaken till överklagande av besluten är främst en höjning av myndighetens timtaxa för offentlig kontroll samt en dom från EU-domstolen rörande finansiering av utbildning av officiella assistenter.

Förvaltningsrätten i Uppsala avslog bolagens överklaganden i maj 2018 och bolagen har därefter överklagat till Kammarrätten i Stockholm som ännu inte har meddelat en dom. Ett flertal slakterier har därefter överklagat avgiftsbesluten för 2018 och 2019. Förvaltningsrätten har förklarat dessa mål vilande i avvaktan på avgörande från Kammarrätten.

Förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinskött

Livsmedelsverket har under 2019 genomfört ett regeringsuppdrag om att analysera möjligheten att förenkla för avsättning av svenskt vildsvinskött. Arbetet har genomförts tillsammans med berörda myndigheter och aktörer från hela kedjan. Arbetet sammanfattar kunskap om hinder och behov samt ger förslag till förändringar och aktiviteter som skulle kunna underlätta att få ut mer vildsvinskött på marknaden. Det handlar bland annat om att utbildade jägare ska kunna leverera mindre mängder direkt till konsument och att jägare ska kunna lämna vildsvin till en lokal detaljhandelsanläggning. Vidare föreslås ekonomiska incitament, exempelvis i form av subventionerade analyser av cesium i nedfallsområden, trikiner för alla vildsvin som är ämnade för livsmedel samt stöd för uppsamlingscentraler.

Av rapporten framgår också att åtgärder, framför allt där statligt ekonomiskt stöd ingår, bör följas upp med avseende på effektivitet och effekt.

Nedsättning av avgifter för köttkontroll

Livsmedelsverket har 2019 tilldelats 107 237 000 kronor i särskilda anslagsmedel för att sänka kontrollavgiften för slakterier och vilthanteringsanläggningar.

För 2019 fick samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar avgiften nedsatt. Avgifterna har satts ner med 113 395 679 kronor, vilket är 6 158 679 kronor mer än det tilldelade anslaget för nedsättning av slakteriavgifter. Den överskjutande nedsättningen har bokförts som en kostnad på avgiftsområdet. Avgiften för anläggningar med en planerad slakt på under 200 ton per år låg på samma nivå som EU:s minimiavgifter. Utan anslaget skulle de mindre företagens avgifter per slaktat djur öka flerfald. Slakterier med en planerad slakt på över 200 ton betalade 1,915 gånger minimiavgifterna. Utan anslaget skulle den sammanlagda avgiften för företag som slaktar över 200 ton nästan öka till det dubbla. Den nuvarande avgiftsmodellen innebär att företag med en verksamhet som slaktar färre djur per kontrolltimme får högre nedsättning än företag som slaktar fler djur per kontrolltimme, vilket påverkar företagens incitament att hålla nere antalet kontrolltimmar.

EU:s nya kontrollförordning innebär att avgiftssystemet behöver anpassas för att vara förenligt med den nya lagstiftningen. Livsmedelsverket strävar efter att det nya systemet som gäller från 1 januari 2020 ska vara lättare att förstå och mer förutsägbart. Livsmedelsverket har för 2020 tilldelats 107 237

000 kronor i särskilda anslagsmedel för sänkta kontrollavgifter. Alla slakterier och vilthanteringsanläggningar kan ansöka om stöd i form av minskning av den årliga avgiften för planerad kontroll.

Kontroll av livsmedelsföretag

Livsmedelsverket kontrollerar livsmedelsanläggningar i alla delar av produktionsledet i syfte att kontrollera om företagen producerar rätt märkt och säker mat. På slakterier utförs även kontroller för att verifiera att djurskyddsbestämmelserna följs.

Det finns tre typer av kontroller: riskbaserade kontroller, särskilda kontroller på slakterier, vilthanteringsanläggningar och styckningsanläggningar samt djurskyddskontroller på slakterier. Varje anläggning tilldelas ett antal rutinkontroller per år baserat på produktionsvolym, erfarenhetsklassning och verksamhetstyp. Om det konstateras avvikelser vid en rutinkontroll är företaget skyldigt att åtgärda bristen inom en viss uppföljningstid. Ett företag som vill påbörja ny verksamhet på en anläggning måste först godkännas av Livsmedelsverket.

Tabell 7: Kontroll av livsmedelsföretag*

Antal	2019	2018	2017
Anläggningar under Livsmedelsverkets kontroll	1 474	1 448	1 459
Kontroll av livsmedelsföretagare			
- Årligt beslutade kontrolltimmar (rutinkontroll)	25 258	24 851	26 292
- Utförda kontrolltimmar (rutinkontroll)**	21 680	21 905	21 644
Andel utförd kontrolltid av beslutad tid (rutinkontroll)	86	88	82
Genomförda kontroller	8 510	8 855	9 038
- varav rutinkontroller	5 474	5 721	-
- varav uppföljande kontroller	2 576	2 751	-
- varav händelsestyrda kontroller	363	286	-
- varav besiktning av anläggning	97	97	-
Registrerade avvikelser i kontrollen	3 972***	4 127	4 061
Avvikelser som följts upp	3 694***	3 808	3 768
Beslut om sanktioner	151	137	159
Kostnader (tkr)	40 396	40 150	38 168

* Tabellen omfattar alla kontroller som Livsmedelsverket utför (inspektioner och revisioner av livsmedelsföretag, godkännandeprövningar samt kontroll av djurskydd och animaliska biprodukter som rapporteras till Jordbruksverket). Kontroll av olagliga verksamheter ingår inte. Antal anläggningar och genomförda kontroller bygger på rensad data. Jämförbara uppgifter om typ av genomförda kontroller saknas för 2017 och bakåt.

** Fr.o.m. 2019 visar siffrorna den faktiskt avräknade tiden i kontrollplaneringsverktyget i stället för den redovisade tiden för en mer rättvisande bild. Siffrorna är korrigerade för hela tidsserien.

*** Fr.o.m. 2019 redovisas enbart kontroller som har hunnit rapporteras. Skillnaden mot tidigare beräkningsmetod ger en skillnad på drygt 100 avvikelser som följts upp.

Antalet beslutade kontrolltimmar har ökat något jämfört med 2018, vilket hänger ihop med att antalet anläggningar har blivit fler. Antalet genomförda kontroller har dock minskat totalt. Det kan bero på svårigheter att hinna med att utföra kontroller och att det därför planeras in färre antal kontroller med fler kontrolltimmar per anläggningsbesök.

Antalet händelsestyrda kontroller har ökat jämfört med 2018, vilket kan bero på ett minskat antal planerade kontroller. Det verkar främst vara händelsestyrda kontroller avseende djurskyddet som har

ökat, vilket framgår vid jämförelse med tabell 8 där dessa inte omfattas. Behovet att utföra en händelsestyd kontroll och rapportera upptäckta avvikelser är troligtvis störst vad gäller djurskyddet.

Tabell 8: Kontroller av säker mat och redlig hantering*

Antal/år	2019	2018**	2017
Genomförda kontroller för säker mat och redlig hantering	6 759	7 174	7 237
- varav rutin/planerade kontroller	4 348	4 556	-
- varav uppföljande kontroller	2 178	2 357	-
- varav händelsestyrda kontroller	139	166	-
- varav platsbesök för besiktning av anläggning	94	95	-
Kontrollerade rapporteringspunkter för säker mat och redlig hantering***	20 743	22 102	22 099
Rapporteringspunkter utan avvikelse för säker mat och redlig hantering	17 682	18 874	18 352
Andel rapporteringspunkter utan avvikelse för säker mat och redlig hantering (procent)	85	85	83

* Tabellen omfattar inte kontroll av djurskydd, animaliska biprodukter och TSE lagstiftning. Jämförbara uppgifter om typ av genomförda kontroller saknas för 2017 och bakåt.

** Rapporteringspunkternas indelning ändrades 2018. Vid beräkning för 2018 har punkter från den tidigare indelningen som följt med ärendet grupperats enligt nya kategorier, vilket resulterar i en viss underskattning av antalet punkter.

*** En kontroll består av flera rapporteringspunkter. Antalet rapporteringspunkter inkluderar punkter från det föregående året om ärendet inte avslutades under det året.

Antalet genomförda kontroller avseende säker mat och redlig hantering har minskat mer än antalet genomförda kontroller som helhet. Det kan bero på att djurskyddskontroller har prioriterats, vilka inte omfattas av den här tabellen.

Alla typer av kontroller av säker mat och redlig hantering har minskat. Det kan bero på svårigheter att hinna med att utföra kontroller och att ett mindre antal kontroller med fler kontrolltimmar per anläggningsbesök har planerats.

Gränskontroll

Livsmedelsverket kontrollerar att mat som importeras från länder utanför EU är säker och uppfyller kraven i EU-lagstiftningen för folk- och djurhälsa. Vid myndighetens sex gränskontrollstationer genomförs kontroller av livsmedel av animaliskt ursprung, vissa vegetabiliska livsmedel, ekologiska livsmedel och köksredskap.

Tabell 9: Gränskontroll av livsmedel

Prestationer/år	2019	2018	2017
Antal genomförda och avslutade kontroller	7 385	7 669	4 643
Kostnad per kontroll (kr)	1 680	1 540	2 220
Kostnader (tkr)	12 397	11 800	10 311

Antalet genomförda gränskontroller har minskat något under 2019 jämfört med året innan. Anledningen till tillbakagången kan bero på den svaga svenska kronan som för med sig att det blir dyrare att importera varor till Sverige.

Av årets importkontroller utgjorde 41 procent kontroll av ekologiska livsmedel, 37 procent kontroll av animaliska livsmedel, 22 procent kontroll av vegetabiliska livsmedel och 0,3 procent kontroll av köksredskap. 371 sändningar har provtagits i samband med kontrollen. Under året avvisades 55 sändningar, vilket motsvarar 0,7 procent av alla kontroller. Av de avvisade sändningarna var 22 animaliesändningar, 30 vegetabiliesändningar och tre sändningar av ekologiska livsmedel.

Exempel på avvisade vegetabiliska livsmedel är torkad frukt från Turkiet och kryddor från Indien på grund av för höga halter av mögelgifter. Andra produkter som avvisats är te från Kina, okra från Indien och auberginer från Dominikanska republiken på grund av för höga pesticidhalter. En stor andel av de avvisade sändningarna är livsmedel som saknar korrekta dokument eller som kommer från länder som inte är godkända för export av det animaliska innehållet i livsmedlet till EU. Varje år förekommer även avvisningar på grund av att temperaturen i frysta och kyllda livsmedel inte varit rätt under transporten.

Kontroll av misstänkt matfusk

Livsmedelsverkets operativa verksamhet kontrollerar misstänkta livsmedelsbrott som konstateras vid kontroller eller som kommer in som tips. Kontrollerna görs i samarbete med kontrollmyndigheter i kommuner och länsstyrelser samt i särskilda fall med polis och andra myndigheter.

Kontrollarbetet genomförs främst genom operativa insatser och genomlysning av uppgifter på internet. En särskild arbetsgrupp har tillsatts på Livsmedelsverket under året som har hanterat drygt 20 större utredningar. Alla inkommande ärenden har bedömts, men alla har inte utmynnats i åtgärder. Den särskilda arbetsgruppen har resulterat i att en större del misstänkta matfuskfall har kontrollerats jämfört med tidigare år.

Leda livsmedelskontrollen

Livsmedelsverket verkar för en effektiv och likvärdig livsmedelskontroll i hela landet. Den svenska livsmedelskontrollens mål är att konsumenterna får säkra livsmedel, att de inte blir lurade om vad maten innehåller och att informationen om maten är enkel att förstå. Kontrollen bidrar också till att motverka snedvriden konkurrens som kan uppstå vid livsmedelsfusk samt främja Sveriges möjligheter att exportera livsmedel.

I Sverige finns cirka 40 000 primärproducenter, 89 000 livsmedelsanläggningar och drygt 5 000 dricksvattenanläggningar. De flesta av anläggningarna får kontroll som utförs av kommunala myndigheter.

Tabell 10: Leda livsmedelskontrollen, intäkter och kostnader (tkr)

	2019	2018	2017
Intäkter utöver anslag	72 335	73 799	85 177
Kostnader	214 661	207 915	197 781
Andel av Livsmedelsverkets kostnader (procent)	35	35	35
Antal årsarbetskrafter inkl. stödverksamheten	192	180	172

Sveriges nationella kontrollplan (NKP)

NKP är gemensam för alla kontrollmyndigheter och möjliggör gemensamma mål i hela landet med riktlinjer för kvalitetssäkring och utveckling. De övergripande målen för livsmedelskedjan har utarbetats av Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt och utgår från EU:s livsmedelslagstiftning.

NKP har fyra fokusområden:

- Säkert dricksvatten
- Mikrobiologiska risker
- Kemiska risker
- Säkerställa information i livsmedelskedjan

Inom fokusområdena sätts operativa mål som handlar om att utföra särskilda kontroller på utpekade typer av anläggningar. För målperioden 2017-2019 finns 17 mål som berör olika typer av anläggningar i hela livsmedelskedjan.

Resultaten för 2017 och 2018 visar att nästan 22 000 anläggningar har blivit kontrollerade utifrån ett eller flera av målen. Det har påtalats cirka 1 900 avvikelser. Vissa målområden hade avvikelser vid mer än var femte kontroll. De målen handlar om hur ingredienser stämmer med innehållsförteckning, företagarnas rutiner för hantering av tungmetaller och mögelgifter vid kvarn, dricksvatten samt listeria på fiskanläggningar. Resultatet för 2019 är ännu inte färdigställt, vilket gör att det är för tidigt att dra slutsatser om måluppfyllnad. De preliminära resultaten har dock beaktats vid framtagandet av nya mål för perioden 2020-2022. Exempelvis behövs bättre kunskap hos företagare och kontrollmyndigheter när det gäller kemiska risker.

Leda och samordna livsmedelskontrollen

Livsmedelsverket stödjer livsmedelskontrollen genom rådgivning och information, utbildningar och samverkan med myndigheter. Insatserna syftar till att förbättra livsmedelskontrollen och livsmedelssäkerheten.

Tabell 11: Leda och samordna livsmedelskontrollen

Antal/år	2019	2018	2017
Möten inom Nätverk i kontrollen	21	27	54
Frågor på Livstecknet	727	720	731
Artiklar i kontrollwiki	82	134	234
Deltagare i kurser och e-utbildningar	1149	1 121	1 071
Fysiska kurser	6	2	4
Tillgängliga e-utbildningar	25	12	8
Kostnader (tkr)	84 994	80 990	78 417

Under 2019 har Livsmedelsverket deltagit vid 21 möten med inspektörer och chefer på kontrollmyndigheter och informerat om bland annat de nya operativa målen i NKP, förändringar i lagstiftning, rapportering och kontroll av groddproducenter.

Under 2019 har fyra nya e-utbildningar lanserats för inspektörer. Utbildningarna syftar till att höja kompetensen inom specifika områden inom livsmedelskontrollen, som exempelvis temperaturmätning och dricksvattenkontroll.

Webbplatsen Livstecknet är Livsmedelsverkets digitala mötesplats för kontrollmyndigheter. På Livstecknet finns arbetsrum för kontrollprojekt och regional samverkan samt forum där frågor kan ställas till Livsmedelsverket. Redan besvarade frågor kan sökas, vilket utnyttjas flitigt. Cirka 25 procent av frågorna handlar liksom tidigare år om märkning och information. Andra vanliga frågor gäller registrering och godkännande av livsmedelsanläggningar samt kontroll av kött och dricksvatten. I våras genomgick Livstecknet en teknisk ombyggnad. Flera funktioner tillkom i syfte att höja kompetensen och likvärdigheten inom livsmedelskontrollen genom bland annat ökad möjlighet till interaktivitet på webbplatsen.

Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen

Livsmedelsverket har under 2019 arbetat vidare med regeringsuppdraget att utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen genom kompetenshöjande åtgärder och stödjande verktyg.

Ett system för nationell kontrollplanering i primärproduktion har tagits fram och implementeras 2020. Systemet har tagits fram tillsammans med länsstyrelser och Jordbruksverket med syfte att förbättra primärproduktionskontrollen genom nationell kontrollplanering.

En stor satsning på att förbättra likvärdigheten inom kontrollen och förbättra kontakter med företag pågår. Projektet heter God kontrollsed och startades upp genom en insamling av goda exempel i kontrollen och genom dialog med bransch och företag. Därefter har två fokusområden valts ut; Etik i yrkesrollen och Kontrollprocessen. Inom dessa områden har Livsmedelsverket tagit fram följande stöd:

- e-utbildning om den nya kontrollprocessen
- information och utbildning om etik i yrkesrollen
- utbildningsturné med åtta planerade utbildningstillfällen under 2020
- kommunikationsmaterial om bland annat etiska dilemman
- information om God kontrollsed och Kontrollprocessen i Kontrollwiki.

Gemensamma kontrollprojekt stärker kontrollen

Livsmedelsverket leder samordnade kontrollprojekt i samverkan med kontrollmyndigheter i syfte att öka effektiviteten i kontrollen och utveckla kompetensen.

Under 2019 har projektet ”Undersökningsprogram på dricksvattenanläggningar” startat. I projektet kontrolleras om undersökningsprogrammen följer kraven i dricksvattenföreskrifterna och därmed att dricksvattenkvaliteten kontrolleras.

Kontrollprojektet om verifiering av kvicksilver och dioxinhalter i importerade kosttillskott med fiskolja ska bidra till att endast importerade fiskoljebaserade kosttillskott som är säkra när det gäller halter av miljögifter når konsumenterna. Projektet leddes av Stockholms stad på uppdrag av Livsmedelsverket. Livsmedelsverket stöttar kontrollmyndigheter genom att tolka analysprotokoll och handelsdokument för dioxiner och dioxinlika PCB. Resultaten från kontrollerna tyder på att import av fiskoljebaserade kosttillskott inte är vanligt i Sverige. Det enda företaget som hade importerat hade gjorde det illegalt. Detta gör det svårt att dra slutsatser om hur ofta importerade fiskoljebaserade kosttillskott genomgår gränskontroll.

Projektet ”Glykoalkaloider i potatis” visade 2018 att endast ett av 10 potatispackerier genomförde egna tester av glykoalkaloider och att faran inte var med i deras HACCP-analyser.¹ Glykoalkaloider är beska och giftiga ämnen som kan utvecklas om potatisen inte förvaras på rätt sätt. Utifrån resultatet beslutades att undersöka om de större detaljhandelsblocken ställde tillräckliga krav vid inköp av potatis när det gäller risk för glykoalkaloider. Till följd av kommunernas revisioner har fyra större huvudkontor inom detaljhandeln förändrat sina inköpsspecifikationer mot potatispackerierna. Detta innebär att krav numera ställs på att provresultat för glykoalkaloider måste kunna visas upp. Eftersom de större aktörerna i hög grad sätter standarden för marknaden finns det skäl att anta att projektet har fått önskad effekt. Nästa steg i projektet är att följa upp om antalet kommersiella provtagningar av glykoalkaloider har ökat.

¹ Hazard analysis and critical control points

Revision i livsmedelskontrollen

Livsmedelsverket genomför revisioner av den livsmedelskontroll som utförs av länsstyrelserna och Försvarsinspektören för hälsa och miljö. Syftet med en revision är att utvärdera om myndigheten har en planerad verksamhet, om planerna följs samt om målen i den EU-förordning som reglerar offentlig livsmedelskontroll nås. Revisionerna bidrar också till att ständigt förbättra livsmedelskontrollen.

Tabell 12: Livsmedelsverkets genomförda revisioner i livsmedelskontrollen samt verifiering av att åtgärder är utförda enligt åtgärdsplan

Antal	2019	2018	2017
Kommuner*	0	0	4
Länsstyrelser	4	4	5
Livsmedelsverket	1	1	1
Försvarsinspektören för hälsa och miljö	1	0	0
Totalt antal revisioner	6	5	10
Verifiering av åtgärdsplaner	8	11	3

* Från och med 2018 genomför endast länsstyrelserna kommunrevisioner.

Livsmedelsverket verifierar att de reviderade myndigheterna genomför åtgärder enligt åtgärdsplanerna. När det gäller kommunerna utför Livsmedelsverket endast verifiering om en länsstyrelse gör ett överlämnande till Livsmedelsverket. Detta kan ske om allvarliga avvikelser inte har åtgärdats av kommunen.

Livsmedelsverket samordnar revisionerna i livsmedelskontrollen, bland annat genom att ta fram revisionsprogram, stödja länsstyrelserna i bedömningar och hantera en sakkunnigpool från vilken länsstyrelserna kan hämta sakkunniga till skuggkontroller. Livsmedelsverket leder Samrådsgruppen för revision i livsmedelskedjan. Under 2019 har gruppen bland annat genomfört en kompetenskartläggning i det svenska revisionssystemet.

Sante F granskade det svenska revisionssystemet 2017 och under året har Livsmedelsverket fortsatt att ta om hand de rekommendationer som Sverige fick. En riskbaserad modell för utveckling av revisionsprogram har tagits fram och kommer att implementeras i revisionsprogrammet för 2020-2024.

Se även Analys av revisionsresultat i livsmedelskontrollen på sidan 31.

Revisionens effekt

Revisionsresultatet från 2018 visar att fokus på uppföljning av åtgärdsplaner efter revisioner har ökat. Revisorerna begärde i nästan samtliga fall in en åtgärdsplan från den myndighet som reviderats. Nio länsstyrelser genomförde uppföljande revisioner tillsammans med Livsmedelsverket under året.

Vid uppföljningarna hade över hälften av de reviderade myndigheterna inte genomfört sina åtgärdsplaner fullt ut. Det visar att revisionerna inte automatiskt har effekt, att uppföljning behövs och att det ibland är nödvändigt med ytterligare åtgärder. Det är dock troligt att kontrollverksamheten har förbättrats på de myndigheter där en uppföljning bekräftat att åtgärdsplanen genomförts.

Smittskyddssamordning

Vid nationella och regionala utbrott av livsmedelsburna sjukdomar kan Folkhälsomyndigheten eller smittskyddsläkare kalla till arbetsmöten med berörda länsstyrelser, kommuner och smittskyddsenheter samt Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket.

Utöver dessa tillfälliga arbetsgrupper sker fortlöpande utbyte av information om livsmedelsburna utbrott inom ramen för Samverkansgruppen för Utredning och Bevakning av Utbrott (SUBU), som Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket driver.

De nationella och regionala utbrotten är en mindre del av alla livsmedelsburna utbrott i Sverige. De flesta utbrott är lokala och hanteras av berörd kommun. Livsmedelsverket samordnar lokala myndigheters spårning av livsmedel och analyserar i vissa fall prov av livsmedel.

Tabell 13: Nationella och regionala utbrottsutredningar

Smittämne	Utbrott 2019	Fall 2019	Utbrott 2018	Fall 2018	Utbrott 2017	Fall 2017	Misstänkta smittkällor
Campylobacter*			1	100			Kyckling.
Cryptosporidium parvum	2	161					Grönsaksjuice och okänd smittkälla.
Ehec			2	129	1	6	Köttfärs och okänd smittkälla.
Hepatit A	1	11	1	20			Dadlar och frysta jordgubbar.
Listeria monocytogenes			2	14			Fryst majs och färdigrätter.
Salmonella	3	139	3	93	3	91	Tomater, kräftor, salami, ägg och okänd smittkälla.
Yersinia enterocolitica	2	67					Spemat och okänd smittkälla.
Totalt antal utbrott och fall	8	378	9	356	4	97	

Källa: Folkhälsomyndigheten. Tabellen omfattar inte lokala utbrott, utan bara nationella och regionala.

* Cirka 100 fall 2018.

Antalet nationella utbrott och fall var högre 2019 och 2018 än 2017. År 2019 orsakades det högsta antalet fall av Cryptosporidium och 2018 av Ehec. Salmonella orsakade dock flest utbrott och även flest antal fall mellan 2017 till 2019. Misstänkt smittkälla kunde pekats ut i 12 av de totalt 21 nationella utbrotten, oftast baserat på epidemiologiska intervjuundersökningar men i många fall även genom provtagning och analys.

Analysstöd vid allergiärenden och matförgiftnings- och dricksvattenutredningar

Livsmedelsverket ger analysstöd vid allvarliga allergiska reaktioner och matförgiftnings- och dricksvattenutredningar i Sverige på nationell, regional och lokal nivå samt tar fram vetenskapliga underlag som stöd för livsmedelskontrollen.

Allergiärenden

Under 2019 har sju allergiärenden inkommit till Livsmedelsverket via sjukvården eller inspektörer i livsmedelskontrollen. Det är färre än de senaste två åren (11 ärenden 2018; 15 ärenden 2017). Det kan bero på att Livsmedelsverket förra året förtydligade rådet att allergiker kan behöva undvika livsmedel med märkningen ”kan innehålla spår av” samt genomförde åtgärder inom företagsrådgivning och livsmedelskontroll kring märkning. Totalt har nio prover analyserats och vanligast förekommande analyser har rört mjölkprotein. Vid ett tillfälle har mjölkprotein påvisats vid analys från en måltid på en förskola. Undersökningar uppskattar att det årligen inträffar 400 000 oväntade allergiska reaktioner bland vuxna i Sverige och 600 mycket svåra allergiska reaktioner bland barn.

Matförgiftningsutredningar

Varje år rapporteras att 2 000–3 000 personer har drabbats av misstänkta matförgiftningar. Det verkliga antalet som insjuknar är sannolikt mycket högre. Undersökningar pekar på att ungefär 500 000 vuxna årligen drabbas av matförgiftning via livsmedel eller dricksvatten i Sverige. Livsmedelsverket utför analyser när det krävs analysmetodik som bara finns på myndigheten samt vid vissa utredningar som har nationell spridning.

Under 2019 har Livsmedelsverket bidragit med analysstöd vid 14 matförgiftningsutredningar, vilket är ungefär lika många som tidigare år. Det har framförallt gällt analys av norovirus (vinterkräksjukan), hepatit A och sjukdomsframkallande E. coli-bakterier. Under året har sjukdomsframkallande mikroorganismer påträffats, såsom norovirus i ostron, E. coli i basilikaolja och vildsvinskött samt stafylokocker i oxkött.

Livsmedelsverket stöder livsmedelsföretag genom att erbjuda typning med helgenomsekvensering av Listeria, vilket innebär att hela bakteriens arvs massa analyseras så att bakterien får en egen identitet. Denna information kan till exempel användas av företag för att få veta om de har samma återkommande Listeriabakterie i sin livsmedelsanläggning eller om det är en ny variant.

Dricksvattensutredningar

Under 2019 har Livsmedelsverket tagit fram underlag som stöd för kontrollen rörande dioxin i dricksvatten från enskilda brunnar. Halterna i de analyserade dricksvattenproverna bedömdes inte utgöra någon risk för konsument.

Livsmedelsverket gjorde en riskvärdering efter fynd av bensenhalter över gränsvärdet i dricksvatten i Landskrona. Slutsatsen var att vattnet var otjänligt som dricksvatten.

Riskvärderingsstöd till livsmedelskontrollen

Under året har 13 fynd av resthalter av bekämpningsmedel över gränsvärdet som krävt en riskvärdering gjorts i livsmedelskontrollen. I de flesta fall har det rört kryddor (exempelvis chili) och andra livsmedel som svenska konsumenterna konsumerar lite av, och därmed har fynden inte bedömts utgöra en allvarlig hälsorisk.

Livsmedelsverket har tagit fram underlag rörande värmebehandling och avdödning av shigatoxin-producerande E. coli (STEC) vid tillagning av hamburgare. Sambandet är att ju högre slutgiltig tillagningstemperatur, desto större avdödning av STEC. Vid tillagningen är det viktigt tillämpa en process som säkerställer önskad sluttemperatur i hela hamburgaren och att varmhållningen bidrar till fortsatt avdödning av STEC.

I Livsmedelsverkets underlag om avmagringssjuka (Chronic Wasting Disease) hos hjortdjur i Sverige var slutsatsen att det i dagsläget inte finns något som tyder på att CWD skulle ha smittat människa. Smittämnet är ett infektiöst protein som kallas prion. Prioner är mycket stabila och värmetåliga, vilket innebär att det inte finns något sätt att minska halterna av prionerna genom tillagning. Sannolikheten för en utveckling där barriären för prionerna mellan hjort och människa kan korsas bör minimeras. Detta kan göras genom att inte konsumera riskmaterial såsom hjärna och lymfknotor från djur som är äldre än ett år och att smittade djur inte kommer in i livsmedelskedjan.

Läget i kontrollen

I många avseenden fungerar kontrollen bra och de flesta myndigheter sköter sitt kontrolluppdrag väl genom att utföra kontroll på ett riskbaserat vis i lämplig omfattning. Livsmedelsverket bedömer dock att följande områden behöver förbättras:

- Livsmedelskontrollen av primärproducenter saknar tillräckliga resurser och kompetens. Det leder till att riskbaserad kontroll inte utförs i tillräcklig omfattning och inte på rätt sätt.
- I leden efter primärproduktion och för dricksvattenanläggningar förekommer stora variationer mellan olika kontrollmyndigheter när det gäller, utförande, kompetens och förutsättningarna för kontroll, vilket skapar bristande likvärdighet.
- Planeringen är inte tillräckligt riskbaserad och kontrollen är inte alltid målstyrd.
- Det finns brister i uppföljning och utvärdering av kontrollen.
- Många kontrollmyndigheter har brister i sina kris- och beredskapsplaner.

Länsstyrelsernas kontroll av primärproduktionen

Livsmedelskontrollen ska vara riskbaserad. Det innebär att livsmedelsproduktion som av olika skäl kan innebära risker för konsumenter ska prioriteras. Alla företag får därför en riskklassning som styr hur mycket kontroll företaget får.

Livsmedelsverket har tillsammans med Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt utarbetat en gemensam modell för riskbaserad kontroll som styr kontrollen till de anläggningar som har störst kontrollbehov. Branscher och enskilda anläggningar rangordnas efter risk, i vilken grad riskerna kan förebyggas inom verksamheten och betydelsen av att åtgärderna görs i primärproduktionsledet.

Kontrollfrekvensen i primärproduktionen är på en fortsatt låg nivå. År 2018¹ uppgick kontrollfrekvensen totalt sett till knappt 3 procent. En så låg kontrollfrekvens ger inte en regelbunden kontroll på anläggningsnivå och begränsar möjlighet till regelbunden kontroll på branschnivå.

Kontrollfrekvensen för planerad riskbaserad kontroll uppgick till 1,2 procent. Vid kontroll av primärproducenter samordnas ofta livsmedelskontroll med kontroll av tvärvillkor. Tvärvillkorskontrollerna har dock ett annat syfte än livsmedelskontrollen. Livsmedelskontrollen ska vara riskbaserad, det vill säga de objekt som väljs ut ska vara de med störst risk. I tvärvillkorskontrollen ingår ett antal regler inom bland annat foder- och livsmedelslagstiftningen som primärproducenter ska följa för att få full utbetalning av jordbrukarstöd. När tvärvillkorskontrollen styr urvalet av kontrollobjekt leder det till att kontrollen inte blir riskbaserad. Bristande planering av

¹ 2019 års resultat behandlas efter att årsredovisningen färdigställts.

livsmedelskontrollen, brist på personal eller personal med kompetens för att utföra livsmedelskontroll kan vara förklaringar till att kontrollen inte är riskbaserad.

Flera åtgärder har inletts för att komma till rätta med detta. Bland annat har Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Länsstyrelserna tagit fram en nationell kontrollplanering för primärproduktionskontroll. Från och med år 2020 kommer det finnas en flerårig nationell plan för kontrollen av primärproducenter. Planen anger hur många kontroller som ska genomföras inom varje bransch och kommer att förbättra den riskbaserade kontrollen.

Kontroll i leden efter primärproduktionen

Varje år rapporterar kontrollmyndigheterna sitt resultat till Livsmedelsverket via Myndighetsrapporteringen. Livsmedelsverket räknas också som en kontrollmyndighet eftersom myndigheten kontrollerar större livsmedelsanläggningar för bland annat kött, fisk och ägg. Uppgifterna som presenteras är för år 2018 eftersom 2019 års resultat behandlas efter att årsredovisningen färdigställts.

Tabell 14: Kontroller vid livsmedelsanläggningar i leden efter primärproduktion

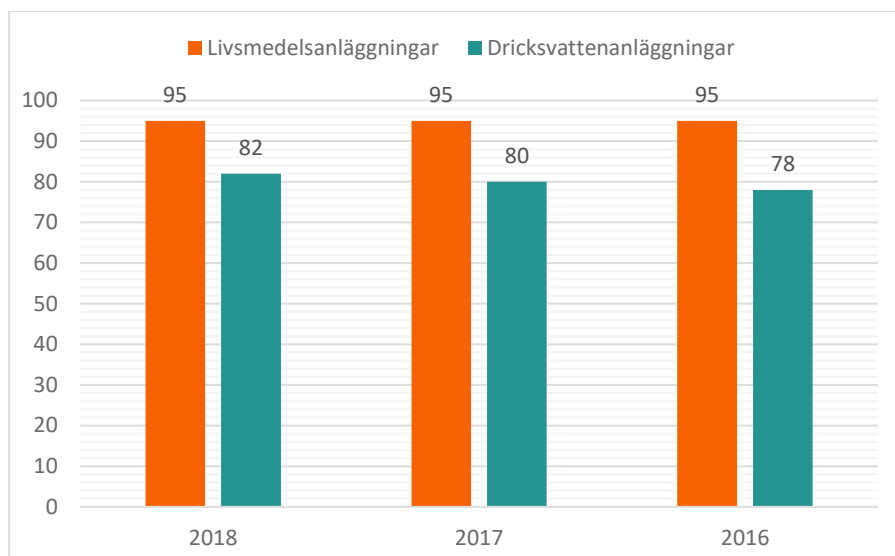
Antal	2018	2017	2016
Kontroller	88 358	86 412	89 652

Antalet kontroller i leden efter primärproduktionen har ökat. År 2018 genomförde samtliga kontrollmyndigheter kontroll. Den positiva utvecklingen kan tyda på ökad effektivitet i kontrollen. Många kontrollmyndigheter har en väl fungerande livsmedelskontroll. Men drygt 13 procent av kontrollmyndigheter har fortfarande för låg kontrollfrekvens och lever därför inte upp till lagstiftningens krav om regelbunden kontroll.

Kontroll av livsmedels- och dricksvattenanläggningar med hög risk

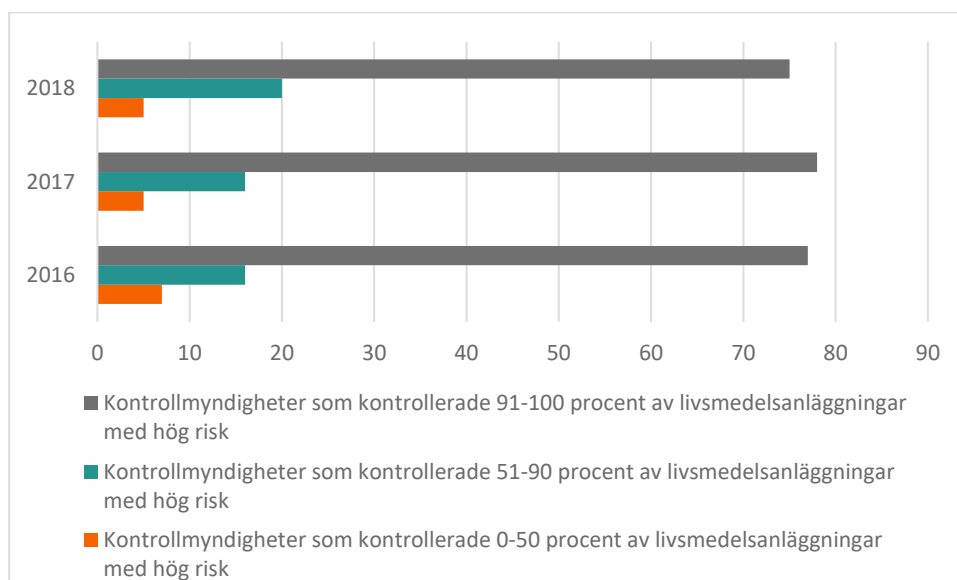
Liksom för primärproduktionen tilldelas anläggningar i leden efter primärproduktionen en riskklass. Anläggningar i riskklasserna 1–4 med en kontrolltid på fem timmar eller mer har den mest riskfyllda produktionen och ska kontrolleras årligen. Det kan till exempel vara produktion vid stora slakterier, stora dricksvattenanläggningar och sjukhuskök.

På riksnivå fick 95 procent av livsmedelsanläggningarna med hög risk minst en kontroll under år 2018. För dricksvattenanläggningarna låg frekvensen på 82 procent. Det har skett en viss ökning av kontroll av dricksvattenanläggningar med hög risk sedan 2016 (80 procent 2017; 78 procent 2016). Livsmedelsverket har operativa mål om dricksvattenkontroller som myndigheterna ska utföra, vilket kan ha bidragit till detta.

Figur 1. Andelen livsmedels- och dricksvattenanläggningar med hög risk som kontrolleras årligen.

Det finns fortfarande myndigheter som inte kontrollerade riskfyllda livsmedelsanläggningar i tillräcklig omfattning. 75 procent av kontrollmyndigheterna kontrollerade mellan 91-100 procent av sina anläggningar. 20 procent av kontrollmyndigheterna kontrollerade mellan 51-90 procent av anläggningarna och fem procent kontrollerade mindre än 50 procent. Resultaten bör tolkas med försiktighet eftersom beräknande andelar bygger på kontrollfrekvens per myndighet. Exempelvis får en kontrollmyndighet med två anläggningar kontrollfrekvensen 50 procent om de inte kontrollerar en anläggning. En kontrollmyndighet med 10 anläggningar som inte kontrollerar en anläggning får kontrollfrekvensen 90 procent.

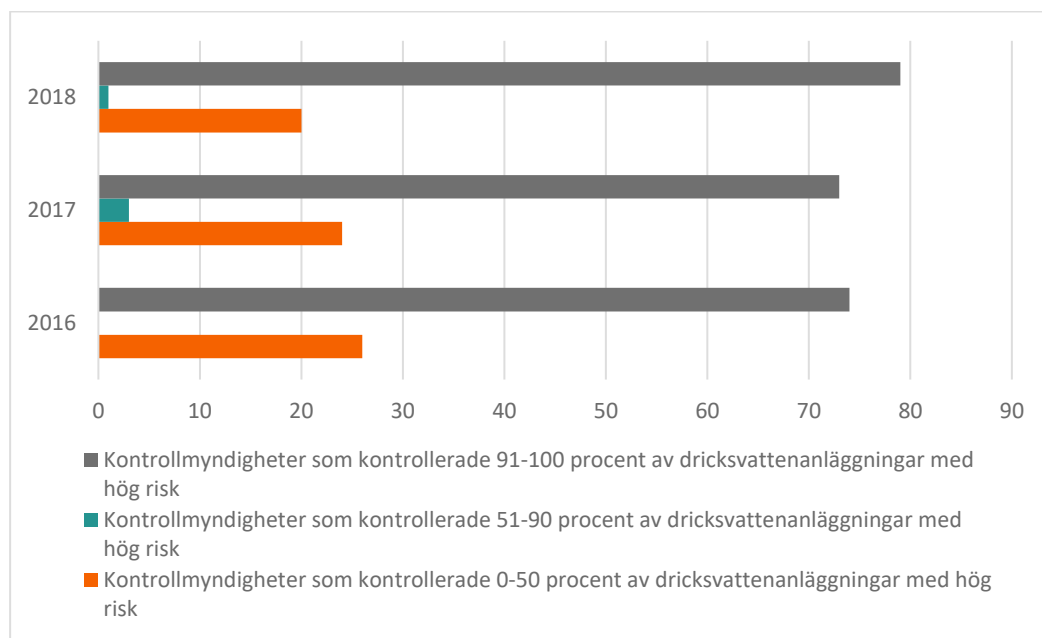

Figur 2. Kontroller av livsmedelsanläggningar med hög risk.

Livsmedelsverkets uppföljning visar att myndigheter som kontrollerar mindre än 80 procent av sina anläggningar med hög risk ofta har en låg kontrollfrekvens för samtliga anläggningar (mindre än 40

procent). Avsaknad av kontroll beror oftast på brist på personal eller förändringar i personalstyrka. Flera är relativt små kontrollmyndigheter.

År 2018 fanns 5 546 registrerade dricksvattenanläggningar. Totalt genomfördes 3 521 kontroller, en ökning med cirka 600 kontroller jämfört med föregående år. Det är en positiv utveckling men Livsmedelsverkets uppföljning visar att det fortfarande finns variationer mellan kontrollmyndigheter.

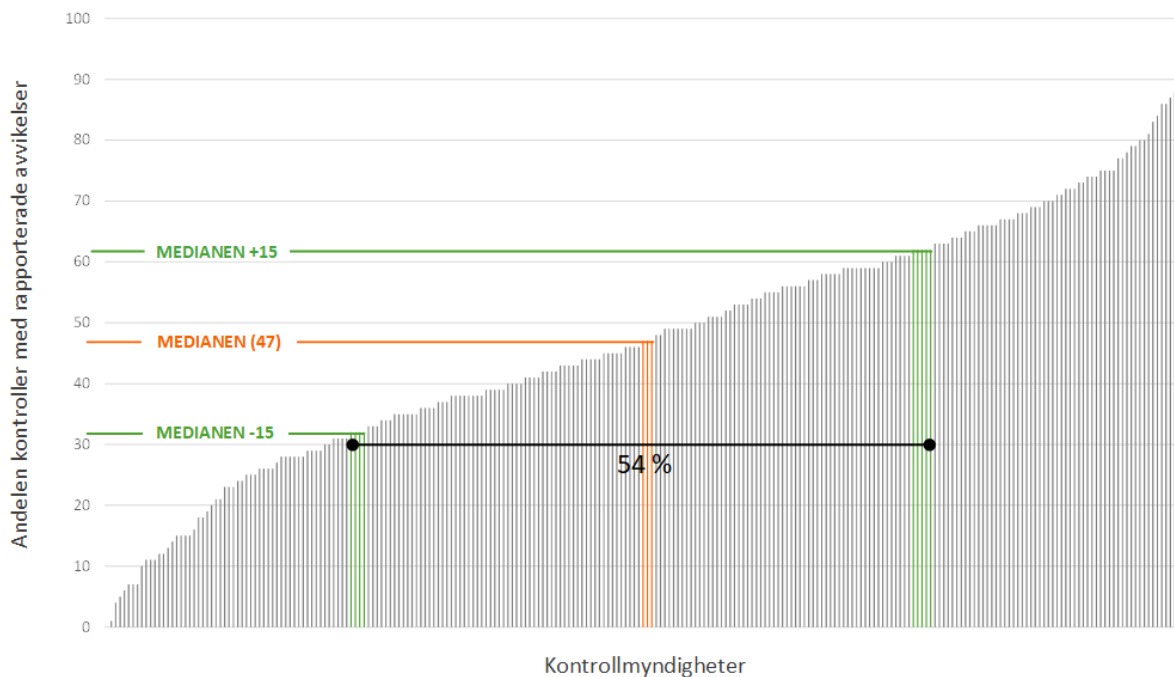

Figur 3. Kontroller av dricksvattenanläggningar med hög risk.

Nästan fyra av fem kontrollmyndigheter (79 procent) kontrollerade mellan 91-100 procent av sina anläggningar med hög risk. Merparten av resterande hade dock mindre än 50 procent kontrollfrekvens. Bemanningsproblem angavs vara den vanligaste orsaken till att kontroll inte utfördes i så stor omfattning som den borde ha gjorts, enligt myndigheternas egna planer.

Andelen kontroller med registrerade avvikelser varierar av naturliga skäl mellan landets kontrollmyndigheter, då företagen som granskas skiljer sig åt. En mycket stor variation i hur stor andel av kontrollerna som har avvikelser kan dock tyda på bristande likvärdighet i bedömningen.

Livsmedelsverket har därför valt att mäta hur stor andel av kontrollerna som har avvikelser. Mätningen utgår från den genomsnittliga andelen kontroller med avvikelser och därefter granskas hur många kontrollmyndigheter som har 15 procentenheter högre eller lägre avvikelser än genomsnittet. Ju större andel av kontrollmyndigheterna som ligger inom spannet, desto likvärdigare antas livsmedelskontrollen vara. Uppgifterna tas fram efter sammanställningen av årsredovisningen och därför presenteras 2018 års siffror.

Figur 4. Andel genomförda kontroller per myndighet med registrerade avvikelser högre eller lägre än 15 procent från medianen.

2018 var 54 procent av kontrollmyndigheterna inom spannet. Mätningarna indikerar en liten men stadig ökning av likvärdighet de senaste åren när det gäller kontrollmyndigheternas hantering av avvikelser (53 procent 2017; 52 procent 2016; 48 procent 2015).

Analys av revisionsresultat i livsmedelskontrollen

Revisionen är en oberoende granskning av Sveriges livsmedelskontroll. Revisionerna utförs oftast på plats hos kontrollmyndigheten. Observationerna av kontrollmyndigheternas arbete är en viktig källa till kunskap om hur livsmedelskontrollen fungerar.

Resultaten från 2018 års revisioner av kommuner och länsstyrelser visar att många myndigheter hade en väl planerad verksamhet och genomförde kontrollen med kompetent personal och lämplig utrustning. Vissa myndigheter hade dock stora brister i sin planering och utförde ingen, eller mycket begränsad, kontroll. Vid över hälften av revisionerna fanns avvikelser när det gäller exempelvis finansiering, kompetens, rutiner, beredskap, riskbaserad kontroll och uppföljning. Några av de viktigaste bristerna beskrivs nedan.

Kommunal livsmedelskontroll ska fullt ut finansieras av kontrollavgifter som livsmedelsföretagen betalar. Det var dock vanligt att kommunerna inte kunde visa att intäkterna motsvarade kostnaderna. Då finns en risk att livsmedelskontrollerna finansieras med exempelvis skattemedel eller att livsmedelsföretagens avgifter finansierar annan kommunal verksamhet än livsmedelskontroll. Detta kan skada förtroendet mellan kontrollmyndigheten, livsmedelsföretagen och skattebetalarna.

Livsmedelskontrollen ska vara riskbaserad, men så var inte alltid fallet. Störst svårigheter hade myndigheterna med lämpliga kontrollmetoder och rätt fokus. Vid skuggkontrollerna, där revisionsgruppen skuggar en livsmedelsinspektör, var inspektörens fokus inte alltid på områdena med

högst risk, och personalen saknade i vissa fall kompetens på det område som kontrollerades. Flera myndigheter hade personalbrist och svårt att rekrytera lämplig personal. I länsstyrelsernas fall utfördes riskbaserade kontroller i mycket begränsad omfattning. För länsstyrelsernas del var det också oklart hur många primärproducenter av livsmedel som fanns, och uppskattningarna har varierat över tid. Det är därför viktigt att länsstyrelserna fortsätter arbetet med att skapa fullständiga register.

I princip alla reviderade myndigheter upprättade en kontrollrapport efter utförd kontroll och överlämnade den till företagaren. Rapporterna var dock ibland inte begripliga när det gäller vad som kontrollerats och vad som var en avvikelse mot lagstiftningen. Det fanns också stora skillnader i hur en avvikelse noterades och följdes upp och på vilket sätt åtgärder valdes. I flera fall följdes avvikelser inte upp.

Majoriteten av kommunerna och samtliga länsstyrelser saknade ett system för att identifiera brister och kontinuerligt följa upp mål, aktiviteter och arbetssätt. I de fall brister hade identifierats vidtog ledningen ingen åtgärd i nästan en tredjedel av kommunerna.

Vid revisionerna framkom att det fanns stora brister i många myndigheters beredskapsplaner, kompetensförsörjningsplaner och kontrollplaner. Mer stöd och vägledning behövs för att komma till rätta med problemen.

Redlighet i livsmedelshanteringen

Livsmedelslagstiftningens syfte är att livsmedel ska vara säkra och att konsumenten ska kunna göra välgrundade beslut om de livsmedel de konsumerar. Konsumenten ska inte bli vilseledd av märkningen, presentationen eller informationen om maten. En ingrediens som har lagts till kan vara hälsofarlig för personer med allergi.

Varningar för livsmedel och foder inom EU

När livsmedel upptäcks som inte är säkra meddelar medlemsländerna varandra via EU:s system för snabba varningar för livsmedel och foder (RASFF) för att få bort livsmedlet från marknaden. Livsmedelsverket är Sveriges kontaktpunkt och förmedlar informationen till kontrollmyndigheter i Sverige så att de kan vidta åtgärder. Sedan 2018 används systemet även på nationell nivå.

Under 2019 hanterade svenska kontrollmyndigheter 387 RASFF-meddelanden om icke säkra livsmedel (330 meddelanden 2018; 204 meddelanden 2017). Av meddelandena var 108 stycken enbart en nationell angelägenhet, vilket är en ökning med 52 procent i jämförelse med 2018. Den vanligaste livsmedelskategorin var kosttillskott och därefter grönsaker och frukt. I Sverige har kosttillskott stått för den största andelen meddelanden de senaste sex åren. Livsmedelsverket bedömer att det ökade antalet meddelande i det nationella systemet har lett till ett ökat samarbete mellan kontrollmyndigheterna och att det därmed utförs fler kontroller hos företagen.

Livsmedelsverket är kontaktpunkt för EU:s system Administrative Assistance and Cooperation (AAC). Systemet används för att överlämna information om misstänkta avvikelser mot livsmedelslagstiftningen och utbyta information vid utredningar om misstänkta livsmedelsbedrägerier. AAC används inte för ärenden som rör livsmedel som är skadliga eller misstänkt skadliga för människors hälsa. För sådana ärenden används RASFF.

Under 2019 har Livsmedelsverket hanterat 105 händelser i AAC. Händelserna har omfattat bland annat hygienfrågor, registrering av verksamhet, nya livsmedel, verifiering av spårbarhetsdokument, gränsvärden för kosttillskott, felaktig märkning och salmonellagarantier.

E-handelskontroll

Under 2016 hade Livsmedelsverket i uppdrag att effektivisera kontrollen av e-handel med livsmedel, med särskilt fokus på kosttillskott. Livsmedelsverket föreslog en nationell funktion för att övervaka e-handeln och stödja kontrollen samt informera företag och konsumenter. Myndigheten har under året fortsatt att utveckla metoder och struktur för en sådan övervakningsfunktion.

Livsmedelsverket har genomfört koncentrerade sökningar av utvalda riskfyllda substanser som förekommer i kosttillskott. Kosttillskott är en av de vanligaste notifierade kategorierna inom Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF). Livsmedelskontrollen informeras om aktuell substans och kontrollinsatser genomförs. Arbetssättet med marknadskontroll och varningar från RASFF-systemet samt efterföljande kontroller har lett till en tydligt minskad försäljning av produkter som innehåller den substans som har varit i fokus. Livsmedelsverket bedömer att det finns en ökad medvetenhet bland kontrollmyndigheter när det gäller kontroll av e-handel. Arbetssättet skulle även kunna användas för andra typer av livsmedel.

Insatser för att motverka livsmedelsfusk

Under 2019 genomförde Livsmedelsverket ett kontrollprojekt med inriktning på bedrägligt beteende när det gäller ekologiska livsmedel. Livsmedelsverket gjorde sökningar på internet för att se vilka företag som sålde ekologiska nötter och téer till konsumenter. Information om dessa företag skickades till kommunerna, som sedan utförde kontroll. Syftet var att dels kontrollera att företagen var registrerade som livsmedelsföretag samt att de var anslutna till ett kontrollorgan för ekologisk produktion. Resultatet visade att 14 företag inte var anslutna och att fyra var anslutna men inte certifierade för e-handel av ekologiska livsmedel.

Livsmedelsverkets tipsfunktion för livsmedelsfusk tar emot tips från branschföreträdare och allmänhet. Antalet inkommande tips har i snitt ökat med cirka 32 procent årligen sedan 2016. De tips som bedöms vara relevanta vidarebefordras till kontrollmyndigheter. Under 2019 har 503 ärenden vidarebefordrats till kontrollmyndigheter, vilket är en ökning med 37 procent jämfört med 2018. Merparten av dessa tips handlar dock inte om livsmedelsfusk utan om hygienfrågor.

Livsmedelsverket har under året stoppat flera illegala slaktverksamheter och livsmedelsverksamheter som inte hade godkännande från Livsmedelsverket. Livsmedelsverket har också bistått kommunerna i deras kontroll av livsmedelsfusk inom grossistverksamheter och detaljhandel.

Livsmedelsverket har vidtagit åtgärder i form av administrativa sanktioner och åtalsanmälningar mot de aktörer som begått lagöverträdelse. Effekten har varit att olagliga livsmedel har tagits bort från marknaden samt att olagliga livsmedelsaktörer hindrats från att släppa ut livsmedel på marknaden.

Sverige har deltagit i internationella samarbeten såsom i Europol:s insats mot livsmedelsfusk OPSON samt EU-kommissionens Food Fraud Network. Livsmedelsverket har representerat Sverige i ett projekt om hotvärdering av livsmedelsbedrägerier inom det Nordiska Ministerrådet.

Under året har en utredning genomförts i syfte att undersöka metoder för en mer systematisk omvärldsbevakning, analysera möjliga områden för livsmedelsbedrägerier samt få en bild av omfattningen av livsmedelsbedrägerier i Sverige.

Krisberedskap och civilt förvar

Livsmedelsverket är en bevakningsansvarig myndighet och ansvarar för att samordna kris- och beredskapsplaneringen av dricksvattenförsörjning och livsmedelsförsörjning i leden efter primärproduktionen. Myndigheten arbetar med stöd till dricksvattenproducenter, kommuner, länsstyrelser samt centrala myndigheter som Försvarsmakten i syftet att höja förmågan. Här redovisas Livsmedelsverkets arbete med krisberedskap och civilt försvar samt vad som genomförts inom samordningsuppdraget för dricksvatten- och livsmedelsförsörjning.

Livsmedelsverket har dygnet runt en tjänsteman i beredskap som är larmmottagare och kontaktperson vid allvarliga händelser av akut karaktär. Det kan röra allt inom myndighetens ansvarsområde för livsmedel och dricksvatten.

Tabell 15: Krisberedskap

Antal/år	2019	2018	2017
Avslutade projekt	3	5	8
Kostnader (tkr)*	50 525	49 723	50 709

* I kostnaden ingår kostnad för löpande verksamhet.

Ett flerårigt projekt att uppdatera skriften ”Produktion och hantering av livsmedel vid nedfall av radioaktiva ämnen” har avslutats. Under ledning av Livsmedelsverket genomfördes projektet av Nationell expertgrupp för sanering efter kärnteknisk olycka (NESA) med medverkan från andra myndigheter.

För att mer effektivt säkra vattenkvaliteten har Livsmedelsverket tillsammans med andra myndigheter publicerat en rapport om indikatorbakterier som ett mått på kvaliteten på bevattningsvatten. Bakgrunden till projektet är att det har skett en ökning av fall orsakade av ätfärdiga vegetabilier och att bevattningsvatten anses vara en viktig källa. Målgruppen är odlare, rådgivare inom primärproduktion och certifieringsorgan såsom IP Sigill. Rapporten är tänkt att fungera som underlag för nationella råd och branschriktlinjer som leder till en säkrare produktion av frukt och grönsaker i ett förändrat klimat.

Åtgärder för att förstärka totalförsvaret

Livsmedelsverket tillfördes 10 000 000 kronor 2019 för att förstärka totalförsvaret mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet.

Under 2019 har Livsmedelsverket fortsatt arbetet med att stärka säkerhetsskyddsarbetet med fokus på informationssäkerhet och säkerhetsprövning samt arbetat med implementering av den nya säkerhetsskyddslagen. Insatser har gjorts för att upprätthålla myndighetens kemiska och mikrobiologiska analysförmåga.

Myndighetens samhällsviktiga verksamheter har identifierats i en risk- och sårbarhetsanalys. Syftet är att identifiera gap mellan befintlig förmåga och den förmåga som bedöms behövas för att klara totalförsvarsviktiga uppgifter under höjd beredskap. Livsmedelsverket har under året arbetat med att förbättra rutinerna för kommunikation i kris, kommunicerat vår roll i totalförsvaret och arbetat med

informationspåverkan. Myndigheten har deltagit i övningen Havsörn som anordnades av länsstyrelsen Uppsala och i planeringen inför Totalförsvarsövning 2020, som anordnas av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Försvarmakten.

Samordning av livsmedelsförsörjning

Under 2016 startade Livsmedelsverket en samrådsgrupp för livsmedelsförsörjning. Syftet med gruppen är att öka förutsättningarna för robusta flöden av säker mat under en samhällsstörning genom informationsutbyte mellan privata och offentliga aktörer. Gruppen har representanter från jord till bord och från offentlig och privat verksamhet. Under 2019 har två heldagsmöten ägt rum.

Livsmedelsverket har under året gett stöd till sex länsstyrelser som har genomfört kunskapshöjande seminarier med kommuner, regioner, landsting och livsmedelsföretag. Livsmedelsverket har nu medverkat i livsmedelsförsörjningsaktiviteter hos samtliga länsstyrelser och bedömningen är att kunskapen har ökat hos kommuner, regioner och länsstyrelser.

Livsmedelsverket anordnade i december ”Mötesplats livsmedelsförsörjning” för att dela goda exempel om livsmedelsförsörjning och krisberedskap. Mötet samlade ett 100-tal deltagare. Livsmedelsverket har publicerat en reviderad säkerhetshandbok för livsmedelsföretag som ska vara ett stöd för livsmedelsföretagare att arbeta systematiskt med säkerhetsfrågor.

Samordning av dricksvattenfrågor

Livsmedelsverkets ansvarar för nationell samordning av dricksvattenfrågor, särskilt när det gäller anpassningar till klimatförändringar och kris- och beredskapsplanering. Myndighetssamverkan sker inom ramen för Nationellt nätverk för dricksvatten. Nätverket samordnar Sveriges deltagande i den Nordiskt-Baltiska arbetsgruppen för vatten och hälsa som stöds av Nordiska ministerrådet. Nätverkets styrgrupp har haft ett möte under 2019 för att hantera Livsmedelsverkets utökade samordningsuppdrag.

Inom Nationellt nätverk för dricksvatten genomför Livsmedelsverket ett projekt för klimatanpassning av dricksvattenförsörjningen. Myndigheten har tagit fram en handbok och genomfört utbildningar för kommuner i tio län under 2019. Drygt 300 personer från kommunerna och ett 50-tal från länsstyrelserna har hittills gått utbildningen. Resultatet är att klimatanpassningsarbetet för dricksvattenförsörjning har inletts i dessa kommuner. Arbetet är också till nytta för kris- och beredskapsplaneringen då det ger en god bild av risker och sårbarheter.

I december genomfördes ett nordiskt-baltiskt möte om vatten och hälsa med representanter från World Health Organisation (WHO) och The United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Under ledning av Livsmedelsverket har arbetsgruppen för krisberedskap och civilt försvar diskuterat åtgärder som syftar till att stärka kris- och beredskapsplaneringen inom svensk dricksvattenförsörjning. Bland annat var vattensituationen inför sommaren 2019 i fokus efter den svåra torkan under 2016-2018. Inför en eventuell torka 2019 tog Livsmedelsverket och den Nationella vattenkatastrofgruppen fram råd till dricksvattenproducenter och kommuner.

Livsmedelsverkets vattenkatastrofgrupp (VAKA) ger stöd till kommuner och regioner vid akuta problem med dricksvattenförsörjning. Utrustning för nödvattenförsörjning finns placerad på sex platser och lånas ut till kommuner vid behov.

Under 2019 har VAKA genomfört underhållsarbete på utrustningen. Livsmedelsverkets utrustning för nödvattenförsörjning har använts vid ett tillfälle under året. VAKA har under året tagit emot 13 larmsamtal. Vid följande typer av larm har VAKA gått in med stöd:

- omfattande läckor
- mikroorganismer som gett upphov till otjänligt vatten
- kemiska föroreningar

Nödåtgärder för dricksvatten

I vissa fall kan nödåtgärder behöva vidtas för att komma tillrätta med problem såsom exempelvis föroreningar i dricksvatten. De som producerar eller tillhandahåller dricksvatten utfärdar nödåtgärder och rapporterar dem till de kommunala kontrollmyndigheterna som i sin tur rapporterar till Livsmedelsverket.

Rapporterade nödåtgärder gäller både kokningsrekommendationer och tillfällena då konsumenter blir hänvisade att hämta dricksvatten från tankar, dunkar eller brandposter. Åtgärderna bedöms vara användbara som indikatorer på hur säkert dricksvattnet är i Sverige. Indikatorn är också en av Sveriges nationella indikatorer för uppföljning av Agenda 2030.

Tabellen nedan visar en sammanställning av rapporterade nödåtgärder. Antal kokningsrekommendation har minskat under 2018¹. Antal rapporterade dygn och berörda konsumenter var också färre än 2017. För tillfällena där nödvatten tillhandhållits via tank har antal rapporterade tillfällena ökat kraftigt under 2018. Vattenbrist var den vanligaste rapporterade som orsaken. Samtidigt var totalt antal rapporterade berörda konsumenter lägre 2018 än de senaste två åren. Ökningen kan bero på torkan under 2018.

Tabell 16: Nödåtgärder för dricksvatten

Antal	2018	2017	2016*
Kokningsrekommendation	29	59	41
- varav förebyggande åtgärd	10	24	-
- varav konstaterade kvalitetsproblem	19	33	-
- varav vattenbrist	0	2	-
Antal dygn –kokningsrekommendation	648	1 029	398
Berörda konsumenter –kokningsrekommendation	34 181	114 945	61 893
Tillhandahållande av nödvatten via tank	164	47	63
- varav förebyggande åtgärd	15	9	-
- varav konstaterade kvalitetsproblem	50	12	-
- varav vattenbrist	99	26	-
Antal dygn –nödvatten via tank	779	912	722
Berörda konsumenter –nödvatten via tank	22 410	33 283	99 665

*Uppgifter om orsak till nödåtgärder saknas för 2016 och tidigare.

¹ 2019 års resultat behandlas efter att årsredovisningen färdigställts.

Säkra nätverk och informationssystem för dricksvatten

Livsmedelsverket är tillsynsansvarig för samhällsviktiga tjänster inom leverans och distribution av dricksvatten enligt NIS-lagen¹. Sedan anmälningsplikten för leverantörer trädde i kraft 2018 har 108 leverantörer anmält sig till Livsmedelsverket.

Under året har Livsmedelsverket utfört tillsyn genom självskattning, där leverantörer har svarat på frågor om sin informationssäkerhet. Svar på självskattningen har inkommit från 84 leverantörer och svar från de leverantörer vars anmälan kommit in sent har begärts in till början av 2020. Genom svaren på självskattningen har Livsmedelsverket fått en samlad bild av nivån på informationssäkerheten i vattensektorn. Svaren fungerar även som underlag för urval och planering av tillsyn hos leverantörer.

Livsmedelsverket har utfört 17 tillsynsärenden hos leverantörer, varav 12 kommer att följas upp. Inga åtgärdsföreläggande eller sanktionsavgifter har beslutats. Tillsyn av anmälningskyldigheten för leverantörer av samhällsviktiga tjänster har inletts genom att en begäran om information har skickats ut till de leverantörer som inte är anmälda. Aktiviteter inom ramen för Livsmedelsverkets stödjande uppdrag har genomförts i form av informationsblad och föreläsningar på konferenser.

Tabell 17: Aktiviteter inom Säkra nätverk och informationssystem för dricksvatten

Antal	2019
Anmälda leverantörer	108
Tillsyn genom självskattning	84
Tillsyn på plats hos leverantör	17
Beslutade åtgärdsföreläggande	0
Beslutade sanktionsavgifter	0

Stöd till livsmedelsföretag

Livsmedelsverket har i uppdrag att underlätta och skapa goda förutsättningar för företagande i livsmedelssektorn genom att informera och ge råd om lagstiftningen, bidra till regelförenkling, utveckla livsmedelskontrollen och främja livsmedelsexport. Arbetet sker i dialog med branschen.

Tabell 18: Stöd till livsmedelsföretag

Antal	2019	2018	2017
Prenumeranter på nyheter för livsmedelsföretagare	5 900	5 300	4 800
Nya branschriktlinjer	5	2	-
Frågor om kontroll och regler	7 078	6 547	7 121
Besök till webbsidan Fråga oss*	1 068 678	627 644	167 710
Tillgängliga e-utbildningar för företag	4	2	2
Kostnader (tkr)	4 420	3 921	2 976

* Varje ny sidvisning räknas som ett besök.

Livsmedelsverket publicerar nyheter för livsmedelsföretagare om bland annat ny lagstiftning, vägledning och branschriktlinjer. Antalet prenumeranter på nyheter ökar stadigt. Forumet ”Fråga oss” riktar sig till företagare och konsumenter. Besökssiffrorna har ökat markant efter att tjänsten

¹ Lag (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster.

tydligare angavs på Livsmedelsverkets hemsida under 2017. Under året har ett förbättringsarbete genomförts för att förenkla språket i svaren och göra det lättare för företag att navigera.

Livsmedelsverket stöttar branschorganisationerna i att ta fram branschspecifika riktlinjer för produktion och hantering. Branschriktlinjerna publiceras på Livsmedelsverkets webbplats och de som handlar om hygien publiceras även på EU-kommissionens webbplats. Under 2019 har fyra branschriktlinjer publicerats om ekologisk produktion, offentlig mat, sport- och viktminskningsprodukter och bryggerier.

Två e-utbildningar som riktar sig särskilt till företag har tagits fram under 2019. Företag har även tillgång till e-utbildningar för livsmedelskontrollen. Livsmedelsverket har under 2019 fortsatt arbetet med att stötta företag i att ta fram klimatanpassningsplaner för sin produktion genom att anordna möten med specifika branscher och med föreläsare från SMHI.

Livsmedelsverket har bidragit med underlag till den årliga uppdateringen av Jordbruksverkets kontrollinstruktion för tvärvillkorskontrollanter samt lämnat underlag till uppdatering av bland annat checklistor för tvärvillkorsrådgivning. Myndigheten har även föreläst vid utbildningar för kontrollanter och rådgivare samt löpande svarat på frågor rörande tvärvillkorsbestämmelser inom livsmedelsområdet.

Förenklingsarbetet för att det ska bli enklare att starta och driva företag

Livsmedelsverket arbetar för att göra det enklare att starta och driva företag med särskilt fokus på åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt, smartare regelverk och myndighetens service, effektivitet och bemötande.

Utveckling av företagsstödet

Livsmedelsverket har under året påbörjat ett tvåårigt internt företagsprojekt som syftar till att utveckla Livsmedelsverkets dialog med livsmedelsföretagen. Under 2019 har fokus varit på interna förhållningssätt och varför det är viktigt att underlätta för företag. Interna informationsinsatser har gjorts via myndighetens intranät och informationsträffar. För att tydliggöra vikten av arbetet har en intern mässa hållits där medarbetare med företagsintensiva projekt och aktiviteter har presenterat sina arbeten för kollegor. Arbetet har också presenterats i filmer på intranätet. Under hösten har chefer haft ett särskilt stöd i verksamhetsplaneringen. Syftet var att på ett strukturerat och gemensamt sätt planera för arbetet med att underlätta för företag under 2020.

Under året har även arbetet med målgruppsanpassad information och förbättrad dialog med företagen startats upp. Vid Livsmedelsverkets årliga personalinformation föreläste Lennart Wittberg om Skatteverkets resa från ”kontrollerande fogde” till en stödjande och serviceinriktad myndighet. Företagens syn på Livsmedelsverket har analyserats utifrån företroendemätningar och en målgruppsanalys har påbörjats. Under hösten har Livsmedelsverket träffat Livsmedelsföretagen (Li) och inhämtat synpunkter om det pågående arbetet och Livsmedelsverkets webbplats. En genomlysning av Livsmedelsverkets kommunikationskanaler har resulterat i ett förslag till en ny webbstruktur. En diskussion om myndighetens tonalitet i företagsfrågor har påbörjats.

Dialog om regelverket

Livsmedelsverket arbetar kontinuerligt med att skapa ett enkelt och lättförståeligt regelverk både när det gäller egna regler och i arbetet med att påverka regelutvecklingen inom EU. I arbetet med nya

regler undersöker Livsmedelsverket vilka företag som berörs och har kontakt med branschorganisationer för att inhämta synpunkter i arbetet med att ta fram svenska ståndpunkter.

Livsmedelsverket har under året kontinuerligt träffat företrädare från dagligvaruhandeln, livsmedelsföretagen, egenvårdsbranschen, kött- och charkföretagen, slakterinäringen, svensk handel, äggbranschen och insektsbranschen för att diskutera regelverken och hur de kan tolkas för att fungera i företagets vardag och inte avvika i för stor grad från andra länders tolkningar. Mötena syftar också till att identifiera gemensamma frågeställningar. Det har handlat om arbetet med matdonationer, riskklassning av livsmedelsföretag, avgifter, utformning av stödet till företagen och hur Livsmedelsverket arbetar med att förbättra bemötandet av företag. Livsmedelsverket anordnar årligen det så kallade Vintermötet som samlar livsmedelsföretagare, branschföreträdare och konsumentföreträdare för information och kunskapsutbyte. Årets möte hade temat ”Hållbar mat i en föränderlig värld”. Utgångspunkten var den nyligen publicerade Lancet-rapporten om hälsosamma matvanor och miljömässigt hållbara livsmedelssystem. Livsmedelsverkets presenterade bland annat sitt arbete med att stötta klimatanpassning, minska matsvinnet, Nyckelhålet och analysstöd för cyanobakterier i dricksvatten.

Digitalisering

Arbete med att digitalisera livsmedelskontrollen har fortsatt under året för att öka tillgänglighet och transparens samt förenkla för företag att exempelvis starta ny verksamhet. Livsmedelsverket har tillsammans med Jordbruksverket och Tillväxtverket uppdraget ”Digitalt först – för en smartare livsmedelskedja” med syfte att utveckla digitala tjänster som bidrar till förenklad information, guidning och service för företag i livsmedelskedjan. Guider som underlättar för den som vill starta företag inom livsmedelskedjan har skapats på portalen verksamt.se. De guider som tagits fram är för företag inom biodlar- och honungsbranschen samt inom vattenbruk. I uppdraget undersöks möjligheter för att skapa en tjänst för företag att sköta alla sina myndighetskontakter på ett ställe.

Livsmedelsverket har under året påbörjat en förstudie för att undersöka om en digital kontrollprocess kan förbättra effektiviteten och likvärdigheten i livsmedelskontrollen och på så sätt skapa bättre förutsättningar för företag. Förstudien kommer att vara klar under 2020.

Motverkande av ojämn konkurrens

Livsmedelsverket har initierat ett omfattande arbete med att förändra kompetens och kultur i livsmedelskontrollen. Under året har omfattande förberedelser gjorts för att under 2020 genomföra en större utbildningssatsning som vänder sig till livsmedelsinspektörer. Insatserna är inom ramen för Livsmedelsverkets projekt God kontrollsed (se Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen, sidan 22).

Underlätta livsmedelsexport

Livsmedelsverket verkar för att underlätta för svenska företag som önskar exportera livsmedel till länder utanför EU. Arbetet består i att beskriva Sveriges system för kontroll, ta emot delegationer för inspektioner, förhandla exportintyg, upprätta exportlistor och samordna uppföljning av inspektioner.

Vissa importländer utanför EU/EES har en godkännandeprocess som importländer måste genomgå för att bli godkända för export av animaliska livsmedel, och i sällsynta fall för växtbaserade produkter. Minst 17 importländer har denna process¹ och flera av dem är viktiga tillväxtmarknader som omnämns i Sveriges exportstrategi.

Under 2019 har 20 produktmarknader öppnats, bland annat för färskt griskött till Filippinerna, äggprodukter, mjölkprodukter, fiskprodukter och gelatin till Taiwan, och honung till Sydkorea och Hong Kong. I tabellen nedan redovisas antalet processer som Livsmedelsverket har avslutat under året.

Tabell 19: Underlätta livsmedelsexport

Antal	2019	2018	2017
Processer för att öppna en marknad	62	29	63
- varav frågeformulär	1	1	2
- varav inspektioner	1	1	1
Processer för att underhålla en marknad	51	35	27
- varav underhåll av intyg	16	12	14
- varav restriktioner, djursjukdomsutbrott	2	8	3
- varav stoppade sändningar	13	7	3
Listningar av anläggningar*	41	28	55
- varav uppdatering av listning	18	6	38
Avslutade ärenden	154	92	145
Öppnade marknader	20	9	25
- varav längre process**	1	0	4
Kostnader (tkr)	6 144	5 795	4 975

* I ett ärende kan flera anläggningar listas för export till tredjeland.

** Öppnad marknad genom en godkännandeprocess med frågeformulär och inspektioner.

Livsmedelsverket och Jordbruksverket samarbetar i de ärenden där importlandet kräver en godkännandeprocess. Under 2019 arbetade myndigheten på ett protokoll för färskt griskött till Kina, frågeformulär för färskt nötkött till Sydkorea, skalägg och äggprodukter till Kina, spannmålssorter till Kina samt kött och mjölkprodukter till Japan. Frågeformuläret för färskt nötkött till Sydkorea slutfördes.

Under sommaren tog Sverige emot en delegation från Filippinerna för marknadstillträde för färskt griskött, som planerades av Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Delegationen granskade bland annat en gränskontrollstation, Statens veterinärmedicinska anstalt och grisköttsanläggningar. De Filippinska myndigheterna godkände Sverige i slutet av året.

¹ Exempelvis Australien, Brasilien, Filippinerna, Indonesien, Japan, Kanada, Kina, Malaysia, Mexiko, Ryssland, Saudiarabien, Sydafrika, Sydkorea, Taiwan, Thailand, USA och Vietnam.

Under 2019 arbetade Livsmedelsverket tillsammans med en livsmedelsföretagare med åtgärder för avvikelser från en inspektion för modersmjölksersättning till Kina. Anläggningen godkändes för export men måste innan export genomgå ytterligare godkännandeprocesser med Kina.

EU-kommissionen arbetar för att stödja medlemsländer att bli godkända för export. Livsmedelsverket deltog under året i ett projekt med EU-kommissionen för att besvara ett frågeformulär för kött och mjölkprodukter till Japan. Arbetet fortsätter under 2020. EU-kommissionen hjälpte Sverige att bli godkänt för export av nötkött, griskött och fjäderfäkött till Chile och öppnade upp möjligheten att exportera färskt fjäderfäkött till Ukraina.

Livsmedelsverket underhåller exportmarknader genom att hantera exportintyg, uppdatera exportlistor hos importlandet och stödja företag som får problem vid gränsen. Antalet stoppade sändningar i importländer utanför EU nästan fördubblades under 2019 jämfört med tidigare år. Anledningen till att sändningar stoppas beror i de flesta fall på att företagen har fel intyg eller fel information i intygen.

Inom EU är det möjligt att registrera beteckningar för vissa livsmedel. Reglerna gör det möjligt för företagen att informera om produkternas och livsmedlens egenskaper och särskilda kvaliteter. Några exempel på skyddade beteckningar är Skånsk spettekaka, Kalix löjrom och Falukorv. För närvarande handlägger Livsmedelsverket 14 ansökningar om registrering av en ursprungsbeteckning eller geografisk beteckning.

Myndigheten ska på exporterande företags begäran utfärda intyg angående material i kontakt med livsmedel. Inga ansökningar har inkommit.

Samverkansforum för marknadstillträdesfrågor

Livsmedelsverket har haft i uppdrag att inrätta ett samverkansforum för utveckling av myndighetsarbetet med att öka livsmedelssektorns tillträde till marknader i länder utanför EU.

Under året har forumet arbetat med att utveckla en process för att prioritera inkommande ärenden till nya marknader. Företrädare för Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Kommerskollegium, Näringsdepartementet, Business Sweden och Lantbrukarnas Riksförbund har tagit fram parametrar som kan användas i prioriteringen av ärenden. Förhoppningen är att prioriteringsprocessen leder till en mer optimerad användning av resurserna samt mer långsiktiga förutsättningar för att öppna nya exportmarknader. Ett annat syfte är en ökad transparens i processen och involvering av företagen. Livsmedelsverket tror att en ökad dialog med företagen kan leda till en mer långsiktig och strategisk planering av exporten från företagens sida. Genom dialogen uppmärksammas företagen på att deras involvering behövs genom hela processen för marknadstillträdet.

Under 2019 utvecklade myndigheterna indikatorer, en gemensam instruktion för inspektionsplanering och en vägledning inför en inspektion. En beskrivning av exportprocessen publicerades på Livsmedelsverkets webbplats. Den önskade effekten är ett utvecklat myndighetssamarbete som effektiviserar det exportfrämjande arbetet samt att underlätta för företagen att hitta information om handläggningsprocesser, marknadstillträde och sin planerade exportmarknad.

Nationella kontrollprogram

Livsmedelsverket kontrollerar årligen livsmedel när det gäller kemiska ämnen och mikroorganismer i syfte att övervaka att maten är säker. Livsmedelsverket ansvarar för ett antal nationella provtagningsprogram som omfattar provtagning och analys av livsmedel i alla delar av livsmedelskedjan. Några av dem är reglerade i EU-lagstiftningen medan andra är fastställda på nationell nivå. Kontrollen fokuserar på de livsmedel där riskerna bedöms vara störst. Både ämnen med fastställda gränsvärden och otillåtna ämnen kontrolleras.

Tabell 20: Nationella provtagningsprogram

Antal/år	2019	2018	2017
Rester av bekämpningsmedel i vegetabilier			
Prov	1 720	1 738	1 718
Överskridanden	54	51	49
Läkemedelsrester och andra främmande ämnen i animalier			
Prov	5 006	6 104	5 093
Överskridanden	5	6	7
Oönskade ämnen i vegetabilier			
Prov	85	137	105
Överskridanden	0	0	4
Salmonella			
Prov	27 391	26 696	28 662
Överskridanden	18	18	7
Dioxin			
Prov	75	74	98
Överskridanden	0	5	5
Kontroll av musslor och mikroalger			
Prov	1 550	1 523	1 540
Överskridanden	32	15	5
Totalt antal prov	35 827	36 272	37 216
Total andel överskridanden (procent)	0,3	0,3	0,2
Kostnader (tkr)	58 393	57 433	53 535

Antalet prover och överskridanden ligger på en stabil nivå de senaste tre åren.

Livsmedelsverket kontrollerar om djur och animaliska livsmedel innehåller rester av veterinärmedicinska läkemedel och andra rests substanser i syfte att kontrollera att godkända läkemedel används på rätt sätt och att otillåtna preparat inte används. Provtagningen sker på gårdar och produktionsanläggningar. Ett fåtal fynd brukar göras i varje år, men vissa fynd kan ha naturliga orsaker eller bero på föroreningar i miljön som djuren kan få i sig. Under 2019 gjordes två fynd som föranledde uppföljande åtgärder. Det ena berodde på läkemedelsbehandling av ett djur och det andra på läkemedelsrester i hönsfoder.

Inga överskridanden av mögelgifter har noterats inom ramen för provtagningsprogrammet för oönskade ämnen, vilket är i linje med förra årets resultat. Jordnötter, pumpafrön och solrosfrön analyserades för första gången när det gäller mögelgifter och inga prover innehöll nivåer över gränsvärden. Detta är positivt då konsumtionen av dessa livsmedel har ökat.

Livsmedelsverket tar varje år ut ett antal prover på slakterier och styckningsanläggningar för nöt, svin och fjäderfå för att kontrollera förekomsten av salmonella. De få positiva fynd som hittas bekräftar att det är mycket ovanligt med salmonella i svenskt nöt-, gris- och fjäderfäkött. Fynden 2019 ligger i linje med tidigare års fynd.

Halterna av dioxiner och dioxinlika PCB i lax fångad i Bottenhavet var lägre under 2019 än tidigare år. Det är positivt men det är för tidigt att fastställa att minskningen är varaktig. Dioxinhalterna i ekologiska ägg har också minskat sedan värpfodret ändrades 2017. Halterna är dock fortfarande högre i ekologiska ägg än i konventionella, på grund av innehållet av fiskmjöl i värpfodret.

Svenska musslor och ostron får säljas till konsumenter efter omfattande kontroll av bakterier och toxiner. Kontrollen omfattar ett tjugotal havsområden på den svenska västkusten. Analys av algtoxiner och E. coli utförs under hela året i produktionsområdena. Under slutet av 2018 och under första halvan av 2019 påvisades för första gången algtoxinet Azaspirazider i de svenska produktionsområdena. Algtoxinet PST, som kan ge upphov till allvarliga hälsoskador, noterades också under en kort period. Halterna låg dock under gränsvärdet. Algtoxinet DST har under senare år ökat även under sommarhalvåret, vilket är en förändring från tidigare år. Orsakerna är inte kända eftersom havsmiljön är ett komplext system och mikroalger påverkas av en mängd faktorer.

Kontrollprogrammet för cesium-137 i ren syftar till att kontrollera radioaktivitet i renkött efter olyckan i Tjernobyl. De senaste åren har bara enstaka fynd gjorts. Detta beror på stödutfodring och torra höstar med lite svamp i renbetena.

Nationellt referenslaboratorium och EURL

Livsmedelsverket är nationellt referenslaboratorium (NRL) inom 22 områden. Uppgiften innebär att samordna verksamheten inom kompetensområdet och att stödja andra myndigheter och laboratorier i landet för att harmonisera och säkerställa kvaliteten på analyserna. Som nationellt referenslaboratorium genomför Livsmedelsverket också revisioner av laboratorier. Myndigheten är knuten till ett EU Reference Laboratory (EURL) som samordnar ett europeiskt nätverk med experter inom respektive område.

Tabell 21: Kostnader för NRL-verksamheten

	2019	2018	2017
Kostnader (tkr)	10 185	10 053	7 169

Livsmedelsverket har cirka 180 ackrediterade analysmetoder. Genom att utveckla metoder som kan analysera många olika ämnen samtidigt och delta i kompetensprovningar i EU säkerställer myndigheten en effektiv analysverksamhet av hög kvalitet.

Livsmedelsverket är utsett till EURL för livsmedelsburna virus. Under 2019 har Livsmedelsverket distribuerat två kompetensprovningar till NRL för livsmedelsburna virus och anordnat kurser och en workshop i Uppsala. Myndigheten ger vetenskapligt stöd till EU-kommissionen, bland annat genom en kommissionsarbetsgrupp som syftar till att harmonisera användandet av Next Generation Sequencing (NGS) för typning av bakterier, parasiter och virus.

Verka för hållbara matvanor

Hållbara matvanor är matvanor som är hälsosamma och bidrar till ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Livsmedelsverket arbetar för hållbara matvanor genom att ge råd och information om hållbara livsmedelsval, dricksvatten i egen brunn samt stöd till yrkesgrupper inom vård, skola och omsorg. De nationella matvaneundersökningarna ökar kunskapen om matvanor, livsstil, socioekonomiska faktorer samt matens miljöpåverkan och fungerar som underlag för kostråd och stöd till beslutsfattare.

Tabell 22: Verka för hållbara matvanor, intäkter och kostnader (tkr)

	2019	2018	2017
Intäkter utöver anslag	26 075	23 366	21 646
Kostnader	101 042	101 849	101 042
Andel av Livsmedelsverkets kostnader (procent)	17	17	18
Antal årsarbetskrafter inkl. stödverksamheten	96	93	97

Information och råd

Livsmedelsverket informerar konsumenter och yrkesgrupper inom vård, skola och omsorg om hälsosam och säker mat samt om matens miljöpåverkan. Livsmedelsverkets webbplats är navet för kommunikationen. Här finns information om kostråd, näringsämnen, miljösmapta livsmedelsval och risker. För att främja barn och ungas hälsa finns råd om måltider i förskolan och skolan samt riktad information till gravida, ammande och småbarnsföräldrar. På webbplatsen finns fördjupad information som stöd till mödra- och barnhälsovården samt primärvården.

Tabell 23: Några av de mest besökta webbsidorna

Webbsidor/antal besök totalt under året	2019	2018	2017
Råd för gravida	633 000	589 000	549 000
Kostråden <i>Hitta ditt sätt</i> (alla råd)	265 000	269 000	289 000
Råd för ammande	129 000	127 000	123 000
Råd om mat för spädbarn	199 000	192 000	196 000
Råd om bra mat för äldre (ny)	62 000	-	-
Nyckelhålet	98 000	152 000	41 000
Protein	179 000	161 000	148 000
D-vitamin	166 000	144 000	149 000

Omkring två tredjedelar besöker webbplatsen i egenskap av konsumenter. Besökarna ger Livsmedelsverket höga betyg när det gäller användarvänlighet och hur lätt det är att förstå informationen. Antal besök på webbplatsen ökade med cirka 1 000 per dag under 2019. Informationen kring lanseringen av nya kostråd för äldre var en av flera orsaker till ökningen. Besöken till sidorna om Nyckelhålet har minskat sedan 2018. Det beror förmodligen på annonsering i sociala medier under 2018 då nya sidor för Nyckelhålet togs fram. Besöken till Nyckelhålet har dock fördubblats sedan 2017.

Tabell 24: Livsmedelsverkets upplysningstjänst

Antal/år	2019	2018	2017
Frågor om mat och hälsa	7 350	6 368	5 530
Besök till webbsidan Fråga oss*	1 068 678	627 644	167 710

* Varje ny sidvisning räknas som ett besök.

Forumet ”Fråga oss” riktar sig till företagare och konsumenter. Besökssiffrorna har ökat markant efter att tjänsten tydligare angavs på Livsmedelsverkets hemsida under 2017. Antalet frågor har också ökat, men framförallt är det betydligt fler som tittar på varje svar.

Hur kostråden tas fram

Livsmedelsverket tar fram och förvaltar kostråd som rör livsmedel och dricksvatten. Nya råd tas fram för att exempelvis komplettera gränsvärden och som en följd av ny kunskap. Befintliga råd behöver även regelbundet uppdateras. Sammanlagt har Livsmedelsverket ungefär 300 kostråd.

Vid framtagandet av råd samarbetar Livsmedelsverket med experter, myndigheter och hälso- och sjukvård och rådgör med referensgrupper. Ett exempel är Expertgruppen för nutrition och folkhälsa som leds av Livsmedelsverket och består av 16 externa experter som ger vetenskapligt stöd och bevakar forskningsområdet. Livsmedelsverket tittar på den sammantagna forskningsbilden och använder sig av kriterier både för hur studier ska bedömas och hur resultat ska vägas samman. Utöver det vetenskapliga underlaget tas även hänsyn till faktorer såsom miljöpåverkan, lagstiftning och hur lätt det är att följa råden. Livsmedelsverkets hanteringsrapporter beskriver övervägandena som ligger till grund för beslut om råd och information samt kunskapsstöd till yrkesgrupper.

Ett omfattande arbete har gjorts med att uppdatera flera av Livsmedelsverkets råd, bland annat till gravida och ammande, inom områdena mikrobiologi, toxikologi, allergi och nutrition. Underlagen för råden finns publicerade på Livsmedelsverkets webbplats. Under 2019 har Livsmedelsverket publicerat följande nio riskvärderings- och riskhanteringsrapporter:

- Livsmedelsburen toxoplasmos
- Livsmedelsburen hepatit E
- Matförgiftningar och graviditet
- Koffein – råd till gravida och ammande
- Råd om introduktion av jordnötter, ägg, mjölk och fisk i relation till utveckling av matallergi
- Radon i dricksvatten från egen brunn
- Cesium-137 i livsmedel
- Plast och papper i kontakt med livsmedel
- Metaller i kontakt med livsmedel.

De nordiska näringsrekommendationerna (NNR) är Livsmedelsverkets viktigaste underlag på nutritionsområdet och grunden för kostråd i de nordiska länderna. Under 2019 startade arbetet med att uppdatera rekommendationerna i projektet NNR2022. Under året har projektet arbetat med metodologi och rekrytering av nordiska experter. Fokus har varit en mer transparent process genom öppen nominering av de ämnen som revideringen ska omfatta.

Under 2019 har Livsmedelsverket tagit fram kunskapsunderlag om allergi och överkänslighet för mat till stöd för personal inom vården, om allergiskt kontakteksem och andra hudreaktioner mot nickel

samt om överkänslighet mot tillsatser och organiska syror i mat. Under 2019 publicerades en rapport från ett nordiskt projekt om kontroll av glutenfria produkter.

Livsmedelsverket har uppdaterat rådet om introduktion av allergena livsmedel i relation till utveckling av allergi tillsammans med Barnläkarföreningens delförening för allergi och lungmedicin. Rådet är att introducera alla livsmedelsgrupper under barnets första levnadsår, även fisk, ägg och jordnötter. Detta gäller även om föräldern är allergisk eller om barnet har eksem.

Hur kan Livsmedelsverket bidra till hållbara matvanor?

Under året har Livsmedelsverket tagit fram en verksamhetslogik för hållbara matvanor. Syftet är att genom en effektkedja synliggöra vad som påverkar livsmedelskonsumtionen och hur Livsmedelsverket bäst kan bidra till en mer hållbar livsmedelskonsumtion. Fokus är Livsmedelsverkets mål att de som äter sämst i befolkningen ska äta bättre. Verksamhetslogik är ett sätt att systematiskt beskriva verksamhetens förutsättningar, genomförande och förväntade resultat.

Slutsatsen av verksamhetslogiken är att Livsmedelsverket bäst kan bidra till hållbar konsumtion genom att stötta aktörer inom livsmedelssystemet. Dessa aktörer är exempelvis myndigheter, yrkesgrupper inom mat och hälsa, akademin, näringsliv och civilsamhället. Genom att Livsmedelsverket bidrar med kunskap till aktörerna om vad maten innehåller, matvanor och vad som är en hållbar konsumtion kan normer, utbud och förutsättningar för hållbar konsumtion förbättras. Livsmedelsverket kommer att fortsätta arbetet med att ta fram mål och indikatorer för hållbar livsmedelskonsumtion och utveckla samverkan med andra aktörer.

Livsmedelsdatabasen

Livsmedelsdatabasen innehåller drygt 2 000 livsmedel som ska spegla det svenska livsmedelsutbudet och dess näringsinnehåll. Databasen används främst i arbetet med matvaneundersökningar men även av företag i livsmedelsbranschen och inom sjukvård, utbildning och forskning.

Uppdatering av livsmedelsdatabasen pågår kontinuerligt genom att låna, beräkna och analysera nya livsmedelsdata. För att välja ut vilka livsmedel som skall analyseras används nyckellivsmedel. Nyckellivsmedel baseras på de livsmedel som i nationella matvaneundersökningar bidragit mest till intaget av energi och näringsämnen. Nya näringsvärden och livsmedel har tillkommit inom bland annat områdena nötter, frön, gryn, fisk och skaldjur samt rätter som serveras i förskolor. Arbetet med att ta fram värden för fritt och tillsatt socker i samarbete med Göteborgs universitet har fortsatt under året.

Matvanekollen

I juni lanserades nya Matvanekollen, vilket är ett test som ger en bild av matvanorna och inspiration för att äta mer hälsosamt. Testet innehåller frågor om frukt och grönsaker, fullkorn, fett, socker, salt, kött och fysisk aktivitet. Hittills har drygt 20 000 personer gjort testet.

Testet kan också användas som ett verktyg för samtal om bra matvanor inom hälso- och sjukvården. En handledning har tagits fram med förslag på frågor, fördjupad information samt en film som kan visas i exempelvis väntrum.

Fet fisk från Östersjöområdet

Livsmedelsverket informerar på webbplatsen om riskerna med att äta fet fisk från Östersjöområdet, Vänern och Vättern för ofta. Unga kvinnor och småbarnsfamiljer är prioriterade målgrupper. Livsmedelsverket har förstärkt sin synlighet genom digitala annonser på Google, streamingtjänster, webb-tv och sociala medier.

Under året har webbsidorna med råd om fet fisk från Östersjöområdet haft 55 000 besök (97 000 visningar 2018; 90 000 visningar 2017). Antalet besök har minskat i samband med att informationen samlats från flera sidor till en sida på webbplatsen, vilket genererar färre besök i statistiken. Annonseringen i myndighetens kanaler på Facebook och Instagram har under 2019 resulterat i över 800 000 visningar som spelats upp i tio sekunder eller längre.

Nyckelhålet

Nyckelhålet syftar till att underlätta för konsumenter att äta hälsosamt och för företag att utveckla hälsosamma livsmedel.

Livsmedelsverket har undersökt möjligheten till en vidareutveckling av Nyckelhålmärkningen. I samverkan med livsmedelsbranschen har åtgärder identifierats för att få fler märkta produkter. Fokus har även legat på kommunikation, förutsägbarhet i processen för revidering av kriterierna och kriterier för produktutveckling.

Livsmedelsverket har tagit fram material för en kommunikationssatsning tillsammans med de nordiska länder som ingår i samarbetet och arbetat för att fler vegetariska produkter och färdigrätter ska kunna märkas med Nyckelhålet. Livsmedelsverket har fördjupat frågan om en gemensam EU-märkning samt arbetat inom Codex med riktlinjer för framsidesmärkning.

Utveckling av de offentliga måltiderna

Livsmedelsverket verkar för en utveckling av de offentliga måltiderna genom Kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg, vilket är en åtgärd inom Livsmedelsstrategin.

Under 2019 har myndigheten arbetat med att lyfta fram de offentliga måltidernas roll i ett hållbart livsmedelssystem och i regionernas och kommunernas Agenda 2030-arbete. Livsmedelsverket har genomfört den första nationella kartläggningen av matsvinnet i kommunala måltidsverksamheter. I kartläggningen fick måltidsansvariga rapportera in matsvinnssiffror från förskola, skola och äldreomsorg. 91 procent av kommunerna svarade och av dessa hade cirka 80 procent matsvinnssdata. Resultaten visar att många kommuner mäter och arbetar för minskat matsvinn men att mycket mat kastas i onödan, framförallt inom servering.

Publikationer 2019

- Sverigekartor med resultat från kartläggningen 2018.

Kommunikationsinsatser

- Digital nätverksträff ”Mat och måltider för personer med intellektuell funktionsnedsättning”.
- Utställare vid konferenser.
- Föreläsare vid cirka 40 konferenser, seminariedagar och panelsamtal.
- Fyra filmer och en Powerpoint-presentation med röstinspelning.

- Medverkan på fyra webinarie anordnade av MATtanken.
- Drygt 60 inlägg på Livsmedelsverkets Måltidsbloggen.
- Medverkan i media.

I februari öppnades i samverkan med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ett digitalt samarbetsrum för Nätverket kring mat och måltider för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Vuxna med funktionsnedsättning har sämre hälsa än genomsnittet. Bland nätverkets cirka 100 medlemmar finns chefer och medarbetare inom LSS-verksamheter. I november arrangerades en digital nätverksträff med föreläsningar från SKR, Socialstyrelsen och Karolinska Institutet med cirka 200 deltagare, vilket tyder på ett stort behov av stöd kring frågorna.

För att nå beslutsfattare har Livsmedelsverket medverkat som utställare vid tre av de politiska partiernas nationella kongresser samt vid seminarier i Almedalen och på konferenser såsom Skoloriksdagen, Mötesplats Agenda 2030, Livsmedelsforum och Äldreomsorgsdagarna. Livsmedelsverket bedömer att det finns ett stort intresse från beslutsfattare kring hållbar livsmedelskonsumtion i offentliga kök. Myndigheten har också medverkat vid dialogmöten med aktörer inom den offentliga måltidsbranschen, exempelvis Upphandlingsmyndigheten, Jordbruksverket samt Kost och Näring.

Resultat 2019

- 82 000 besök och 136 000 sidvisningar på webbsidorna under ”Måltider i vård, skola och omsorg” på Livsmedelsverkets webbplats.
- Medverkan i media vid cirka 130 tillfällen, framförallt på temat skolmåltider, matsvinn och sjukhusmåltider.
- 7 200 nedladdningar av råden Bra måltider i äldreomsorgen och cirka 1 900 exemplar har spridits.
- 10 700 nedladdningar av råden Bra måltider i skolan och cirka 1 100 exemplar har spridits.
- 9 600 nedladdningar av råden Bra måltider i förskolan (2017) och cirka 900 exemplar har spridits.

Mat och måltider som fallprevention

Livsmedelsverket har under 2018 och 2019 haft i uppdrag att ta fram information till äldre om bra mat för ett hälsosamt åldrande och för att minska risken för fallolyckor. Livsmedelsverket har tillgängliggjort kostråden på Livsmedelsverkets webbplats, som broschyr i tryckt och digitalt format samt som en PowerPoint-presentation. Råden har även spridits genom traditionella och sociala medier.

Vad som är nyttigt är ungefär samma för alla åldrar men med åldern blir ett tillräckligt intag av energi, protein och D-vitamin viktigare. Eftersom aptit och hunger kan minska i hög ålder kan det vara viktigt att förändra sitt sätt att äta. Det kan till exempel vara att äta fler och mindre energirika måltider fördelade över dagen. De svenska kostråden har därför anpassats till personer över 65 år med minskande aptit, för att minska risken för viktnedgång och muskelsvaghet och därmed fallolyckor. Att råden riktar sig till personer över 65 år beror på att rekommendationen för protein enligt de Nordiska näringsrekommendationerna är något högre från 65 år. Det är även vanligt att gå i pension vid 65 år, vilket kan påverka rutiner kring mat.

På uppdrag av Socialstyrelsen har SIFO ställt frågor om kostråd för äldre till 1 000 personer i åldrarna 55-84 år. Mätningarna har genomförts i anslutning till Socialstyrelsens ”Uppmärksamhetsveckan för fall”. 57 procent uppgav 2019 att de har sett eller hört om kostråden för äldre, vilket är en liten ökning

sedan förra året (54 procent 2018). Fler kvinnor än män har hört eller sett informationen (68 procent kvinnor och 45 procent män). 28 procent av de som hade sett eller hört om kostråden kunde återge informationen (7 procent 2018). Livsmedelsverket bedömer att ökningen kan härledas till de nya kostråden till äldre.

Livsmedelsverkets har tagit fram råden tillsammans med representanter från målgruppen. Kostråd för äldre har efterfrågats av pensionärsorganisationer och dessa kommer att vara viktiga förmedlare av materialet. Livsmedelsverket har samarbetat med Socialstyrelsen i deras arbete med fallprevention och vägledning till föreskrift¹ om undernäring. Livsmedelsverket ingår i Sveriges Kommuner och Regioners satsning Nationell kraftsamling för att minska fallskador hos äldre. Inom ramen för det arbetet har Livsmedelsverket tagit fram förslag för att kommuner, landsting och regioner ska kunna arbeta både hälsofrämjande och riskförebyggande med måltider.

Som underlag till ”Råd om bra mat för äldre” har Livsmedelsverket under 2019 tagit fram följande rapporter:

- Nutrition och fallrisk hos äldre
- Råd för att främja hälsosamma matvanor och förebygga fall hos äldre.

Samordning för bra matvanor

Livsmedelsverket är ansvarig myndighet inom nutritionsområdet och ska enligt instruktionen samordna de statliga myndigheternas information om bra matvanor samt samordna frågor som rör spädbarnsnutrition inklusive amning.

Livsmedelsverket driver sedan 2016 ett nationellt nätverk för bra matvanor med representanter från regionerna, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och myndigheter. Syftet med nätverket är att utbyta kunskaper och erfarenheter om hur offentliga aktörer kan arbeta för hållbara matvanor utifrån miljö och jämlik hälsa.

Under 2019 har regionerna erbjudits att delta med personer från verksamheter inom livsmedel och hållbarhet samt folkhälsa och matvanor. Flera deltagare har framfört att de genom detta upptäckt nya kollegor med tillgång till andra typer av nätverk och kunskaper. Deltagarna har uttryckt ett behov av mer stöd när det gäller det strategiska arbetet. Innehållet på mötena under 2019 har därför i stor utsträckning handlat om hur bra matvanor kan komma in i regionala utvecklingsstrategier, livsmedelsstrategier, hållbarhetsplaner och folkhälsoplaner.

Under 2019 har möten genomförts på Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Region Västra Götaland och Region Jämtland/Härjedalen. I samarbete med Göteborgs Universitet genomfördes en konferens om Riksmaten Ungdom.

Livsmedelsverket samordnar frågor som rör spädbarnsnutrition och amning. Samverkan mellan myndigheter, intresseorganisationer och den medicinska professionen är viktig eftersom amning rymmer många kompetensområden. Socialstyrelsen har gjort en ny översättning av WHO och Unicefs tio steg för att främja amning. Förslaget presenterades vid årets möte med den nationella amningskommittén där även implementering av dokumentet diskuterades.

¹ SOFS2014:10

Undersökningar av matvanor

Livsmedelsverket kartlägger regelbundet befolkningens matvanor. Matvaneundersökningarna utgör grunden för arbetet med säkra och bra matvanor. Informationen används för att beräkna exponering av miljöföroreningar och andra oönskade ämnen, för att beräkna energi- och näringsintag i olika befolkningsgrupper samt följa trender. Under 2019 har data lämnats ut till myndigheter och forskare vid ett femtontal tillfällen.

Riksmaten småbarn

Planeringen av Livsmedelsverkets nästa matvaneundersökning på småbarn har påbörjats under 2019. Data för livsmedels- och näringsintag bland småbarn saknas och information från denna åldersgrupp behövs för att ta fram kostråd och genomföra exponeringsberäkningar för oönskade ämnen från maten, specifikt för denna känsliga åldersgrupp.

Riksmaten ungdom

Arbetet med att bearbeta, tolka och publicera resultatet från Riksmaten ungdom 2016-17 har fortsatt under året.

Undersökningen visar att pojkar och ungdomar som kommer från hushåll med kortare utbildning har sämre matvanor. Ungdomar med övervikt eller fetma äter färre hälsosamma livsmedel än de som är normalviktiga. Potentiellt hälsoskadliga ämnen som unga kan exponeras för via livsmedel och dricksvatten har analyserats, såsom mögelgifter, tungmetaller, per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS), polyklorerade bifenylor (PCB) samt ämnen som kan finnas i förpackningar (ftalater, bisfenoler). Analysresultaten från mögelgifter i blod och urin har använts för att beräkna exponering och samband mellan exponering och livsmedelskonsumtion har även undersökts. Denna studie, som genomförts i samarbete med Westfälische Wilhelms-Universität i Tyskland, visade att exponering för mögelgifter var vanligt bland ungdomar i Sverige men att endast ett fåtal individer hade en exponering som överskred gränsvärden. Detta betyder att hälsoriskerna med mögelgifter är låga för svenska ungdomar.

Intresset för ungdomars matvanor är stort i Sverige och Livsmedelsverket har presenterat resultat från Riksmaten ungdom vid 25 externa möten under året. Livsmedelsverket har också levererat data till Efsas Comprehensive Food Consumption Database så att svenska ungdomars livsmedelskonsumtion kan inkluderas i europeiska riskvärderingar.

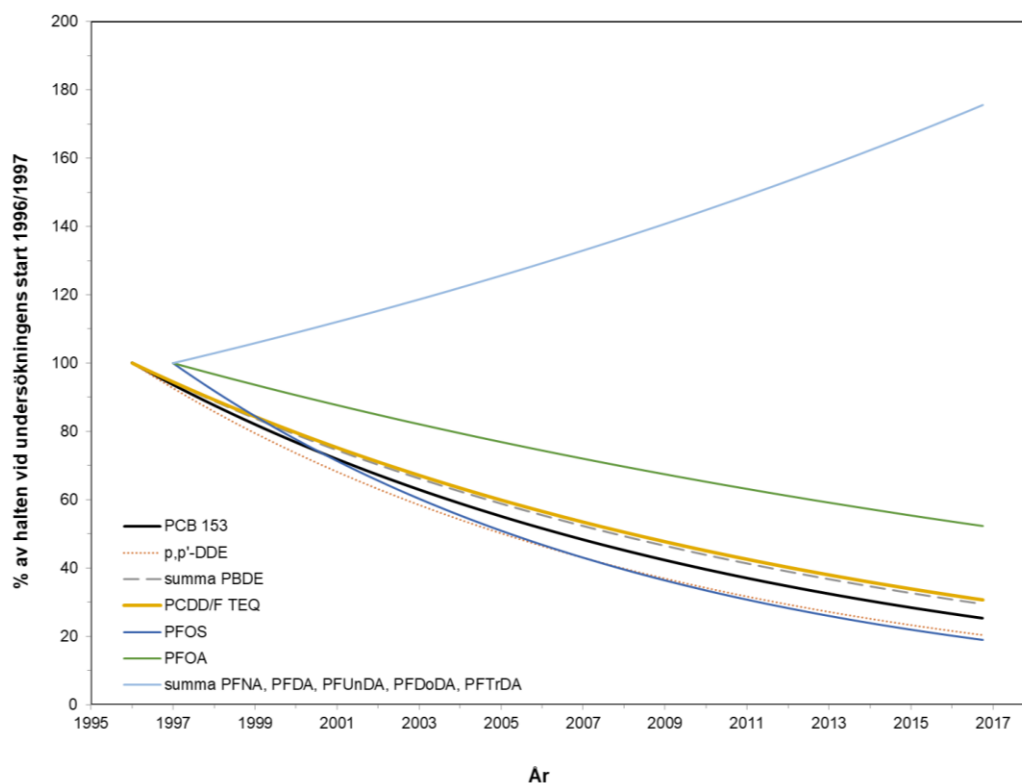
RiksmatenFlex

Till matvaneundersökningen Riksmaten ungdom 2016-17 utvecklade Livsmedelsverket en webbmetod för att samla in data om livsmedelskonsumtionen. Denna metod kallas RiksmatenFlex och under året har en valideringsstudie bland barn och ungdomar i årskurs 5 och 8, samt årskurs 2 på gymnasiet på publicerats. Under 2019 har en extern version av RiksmatenFlex tagits fram. Intresset för att använda metoden är stort och under året har sex förfrågningar om att använda RiksmatenFlex inkommit från forskare. I september startade den första externa undersökningen med RiksmatenFlex.

Miljögifter i modersmjölk och blod – Biomonitorering av befolkningens exponering för kemikalier ”POPUP”

På uppdrag av Naturvårdsverkets miljöövervakning undersöker Livsmedelsverket tidstrender av befolkningens exponering för kemikalier genom att undersöka modersmjölk, blod och urin från förstföderskor i Uppsala. De kemikalier som studeras är sådana som vi till största delen får i oss via livsmedel. Resultaten används för att följa hur halterna av miljöföroreningar förändras med tiden men resultaten är också viktiga för uppföljningen av Livsmedelsverkets råd om konsumtion av PCB- och dioxinförorenad fisk. Tidstrenderna kan visa om åtgärder för att begränsa exponeringen för miljöföroreningar får avsedd effekt.

Halterna av miljöföroreningar i modersmjölk och blod används som en av indikatorerna för miljömålet "Giftfri miljö". Indikatorn rapporterades under 2019 till Statistiska Centralbyrån (SCB) för den statistiska uppföljningen av Agenda 2030. Indikatorn visar att för ämnen som har förbjudits eller där användningen och spridningen har begränsats så sjunker halterna i bröstmjölk och blod.

Figur 5: Miljögifter i modersmjölk och blod.

PFAS är ett samlingsnamn för en grupp industriellt framställda kemikalier. Det finns över 4 000 olika PFAS-ämnen. De mest kända substanserna kallas PFOS och PFOA. Att dricka vatten med höga halter av PFAS under lång tid misstänks öka risken för negativa hälsoeffekter. Studier har visat att PFAS skulle kunna påverka kolesterolhalter, leverenzym, födelsevikt och immunsvaret efter vaccination. Halterna av de högfluorerade ämnena PFOS och PFOA har minskat. Däremot har halterna av de fem högfluorerade ämnena med lång fluorerad kolkedja (summan av PFNA, PFDA, PFUnDA, PFDoDA, PFTTrDA) ökat, vilket visar att spridningen av dessa inte har åtgärdats i tillräcklig grad.

Under 2019 har Livsmedelsverket också rapporterat tidstrender för nedbrytningsprodukter i urin från bland annat kemikalier som används som mjukgörare i plaster och bekämpningsmedel. Resultaten från

2009 till 2018 visar nedåtgående trender för mjukgörare (ftalater) som är förbjudna och håller på att fasas ut. Samtidigt sågs en ökande trend för en nedbrytningsprodukt för en ersättare till dessa ämnen. Det är en minskande trend för en nedbrytningsprodukt till bekämpningsmedlet klorpyrifos, vilket tyder på att intaget via importerade livsmedel har minskat. Detta beror bland annat på sänkta gränsvärden och minskad användning.

Övrig återrapportering

Internt utvecklingsarbete

Livsmedelsverket strävar efter en ständig utveckling av verksamheten för att kunna göra mer skillnad externt. Myndighetens interna utvecklingsmål har samlingsnamnet Tillsammans gör vi skillnad. Inom ramen för målet arbetar Livsmedelsverket bland annat för en verksamhets- och ekonomistyrning som möjliggör prioriteringar och omställningar för att möta våra uppdrag, att förbättra arbetsmiljön med särskilt fokus på de regionala avdelningarna, att digitalisera och automatisera våra arbetssätt och utveckla oss i takt med omvärldens krav.

Bedömning av måluppfyllelse

Det har genomförts en omorganisation av Livsmedelsverket under 2019 för att skapa en tydligare verksamhetsstyrning av den avgiftsfinansierade kontrollverksamheten. Det har tagits fram indikatorer för att skapa bättre förutsättningar att styra ekonomi och verksamheter samt mäta effekter inom kontrollverksamheten.

Under året har Livsmedelsverket bland annat lanserat ett nytt budgetverktyg och en ny styrmodell för planering och uppföljning. Förhoppningen är att dessa insatser sammantaget ska leda till en tydligare styrning, som också gör det enklare att omprioritera.

Arbetet med att förbättra arbetsmiljön på de regionala avdelningarna fortgår. Fokus har under 2019 legat på att få till rätt bemanning och att inte normalisera utmaningar i den fysiska arbetsmiljön för medarbetarna som arbetar med livsmedelskontroll. Bedömningen är att det fortfarande finns utmaningar men att Livsmedelsverket har kommit långt i arbetet. Sjukfrånvaro och långtidssjukrivningar på de regionala avdelningarna har minskat sedan 2017, vilket är en positiv utveckling.

Inför Livsmedelsverkets flytt till nya lokaler i Uppsala Science Park fortsätter myndigheten sin förändringsresa mot ett flexiblere arbetssätt som främjar mobilitet, samarbete och kommunikation. När det gäller arbetet med att digitalisera arbetssätten har fokus under 2019 legat på att få fram bra och säker teknisk infrastruktur och IT-arbetsplats till de nya lokalerna. Arbeta pågår med att införa ett labbdatasystem, vilket utgör en grund för att Livsmedelsverket ska kunna effektivisera arbetet i framtiden.

Hållbarhet

Medlemsländerna i FN har förbundit sig att arbeta för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling till år 2030. FN:s Agenda 2030 består av 17 globala mål och 169 delmål. I det här avsnittet redogörs för Livsmedelsverkets hållbarhetsarbete, vilket omfattar arbete med miljökvalitetsmålen, antibiotikaresistens, jämställdhetsintegrering, politiken för global utveckling och livsmedelsstrategin.

Agenda 2030

I juni 2018 fastställdes regeringens handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030. Enligt handlingsplanen ska Sverige vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Livsmedelsverkets

kärnverksamhet bidrar till många av målen i Agenda 2030 och ett viktigt bidrag är arbetet för hållbar livsmedelskonsumtion.

Ohälsosamma matvanor är en av de största riskfaktorerna för ohälsa och för tidig död i Sverige. Då ohälsosamma matvanor är vanligare i grupper med lägre utbildning och inkomster fokuserar Livsmedelsverket särskilt på att skapa förutsättningar för de som äter sämst i befolkningen att äta bättre. Genom att främja matvanor som är hållbara både utifrån hälsa och miljö samt hållbara och säkra måltider inom offentlig sektor bidrar Livsmedelsverket till agendans mål 2 Ingen hunger, mål 3 Hälsa och välbefinnande och mål 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Livsmedelskedjan är den enskilt största orsaken till klimatbelastning. Livsmedelsverket bidrar främst till mål 12 Hållbar konsumtion och produktion och mål 13 Bekämpa klimatförändringen genom arbetet inom ramen för miljö kvalitetsmålen (se nästa avsnitt). Under 2019 har Livsmedelsverket bland annat arbetat vidare med att minska matsvinnet, klimatanpassning inom livsmedelsområdet och med uppdraget Giftfri vardag. Livsmedelsverkets arbete för säker mat, säkert dricksvatten, krisberedskap och motverkande av matfusk bidrar till mål 2 om att garantera tillgången till tillräckligt med säker och näringsrik mat, mål 6 Rent vatten och sanitet och mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen som vilar på rättsstatens principer.

Livsmedelsverkets uppdrag att främja livsmedelsexport och underlätta för företag medverkar till ekonomisk tillväxt och en konkurrenskraftig livsmedelskedja. Detta bidrar till agendans mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt. Genom att dela med sig av kunskap och expertis inom EU och internationellt bidrar Livsmedelsverket till mål 17 Genomförande och globalt partnerskap.

Livsmedelsverket interna Agenda 2030-arbete har under året fokuserat på jämställdhetsintegrering, den statliga värdegrunden, att öka kunskapen internt om Agenda 2030, hållbar upphandling och resande samt att utveckla konsekvensanalyser utifrån ett hållbarhetsperspektiv i underlag. Detta har bland annat lett till en utbildningsinsats i normkritisk tänkande, ökat fokus på den statliga värdegrunden i introduktionsutbildningen för nyanställda, en övergång till Fairtrade te och kaffe samt förtydligade om vad som gäller vid resor. Agenda 2030 skapar synergier, men det finns även målkonflikter som myndigheten måste ta ställning till. Exempelvis skulle en övergång till endast elbilar vara bra för miljön men det skulle också innebära minskade resurser till kärnverksamheten, som kanske är Livsmedelsverkets viktigaste bidrag till hållbarhet.

Livsmedelsverkets generaldirektör deltar tillsammans med ett 60-tal andra myndigheter i nätverket GD-forum och i den lilla GD-gruppen som fungerar som styrgrupp för forumet. GD-forum är en central aktör i genomförandet av Agenda 2030 i statsförvaltningen. Myndigheten deltar även i den operativa gruppen till GD-forum samt ett lokalt myndighetsnätverk i Uppsala. Nätverken fokuserar på erfarenhetsutbyte, lärande och ökad samverkan i syfte att driva på utvecklingen.

Livsmedelsverket har deltagit i konsultationer med Statistiska Centralbyrån och levererat data till följande indikatorer för den statistiska uppföljningen av Agenda 2030: Rapporterade kokningspåbud (mål 6) och Miljögifter i modersmjölk och blod (mål 2).

Miljömässig hållbarhet

Livsmedel har en tydlig koppling till flera av miljö kvalitetsmålen och FN:s mål för hållbar utveckling. Livsmedelsverket kan underlätta för konsumenterna att konsumera mer miljömässigt hållbart genom

information samt påverka hur livsmedel produceras, förvaras och distribueras genom regler, vägledning och kontroll.

En mer hållbar livsmedelskonsumtion krävs för att nå målen i Agenda 2030. Livsmedelsverket har under 2019 sett över sin roll och sitt budskap. För att nå nationella miljö- och folkhälsomål bedömer Livsmedelsverket att de viktigaste förändringarna som behöver ske är ökad konsumtion av hållbart producerade livsmedel från växtriket, minskad konsumtion av animalier, en större andel miljösmarta produkter, mindre socker och salt samt minska matsvinnet och överkonsumtionen.

Arbete med miljökvalitetsmålen

Livsmedelsverket har i uppdrag att verka för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen samt föreslå åtgärder för att utveckla miljöarbetet. Livsmedelsverket har även i uppdrag att bistå Miljömålsrådet i arbetet med att identifiera samarbeten och åtgärder inom myndighetens verksamhetsområde. Livsmedelsverkets verksamhet bidrar framförallt till målen: Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv.

Inom ramen för arbetet i Miljömålsrådet driver Livsmedelsverket samverkansåtgärder gällande nätverk kring matsvinn och PFAS. Livsmedelsverket deltar även i flera åtgärder som andra myndigheter driver.

Tabell 25: Insatser som bidrar till att nå miljö kvalitetsmålen

Miljömål	Projekt	Tidplan/Läsanvisning
Giftfri miljö	Metodutveckling av kemiska analyser – bekämpningsmedel, veterinärmedicinska preparat och kontaminanter.	Årlig insats.
Giftfri miljö	Undersökningar av tungmetaller i livsmedel	Pågår.
Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan	Nationell matvaneundersökning och biomonitorering ("Riksmaten ungdom 2016-17").	Pågår. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 50.
Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan	Nationell matvaneundersökning och biomonitorering ("Riksmaten småbarn").	Pågår. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 50.
Giftfri miljö	Biomonitoreringsprojekt – Tidstrendsstudier ("POPUP").	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 51.
Giftfri miljö	Dricksvattenrisker – Beslutsstöd för översyn och optimering av dricksvattenberedning (MSB-projekt).	Avslutat.
Giftfri miljö	En tvärvetenskaplig sammanvägd riskvärdering för dricksvattnets hälsorisker hos foster och små barn i Sverige.	Pågår.
Giftfri miljö	Sino-Swedish Integrated Multisectorial Partnership for Antibiotic Resistance Containment ("Impact").	Avslutat.
Giftfri miljö	Utveckling av metoder för att jämföra risker.	Pågår.
Giftfri miljö	Kunskapsuppbyggnad om mikroplast.	Rapporteras 2020.
Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan	Hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion (FORMAS).	Pågår.
Begränsad klimatpåverkan	Hållbara skolmåltider ("OPTIMAT", FORMAS).	Pågår.
Giftfri miljö	Kombinationseffekter av toxiska kemikalier och grundämnen bland barn/ungdomar (FORMAS).	Pågår.
Flera mål	Nordisk analys av EAT-Lancet kommissionens rapport: Food in the Anthropocene.	Avslutat.
Flera mål	Främja hållbara måltider i vård, skola och omsorg.	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 47.
Flera mål	Kommunikation kring hållbara matvanor.	Löpande arbete. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 44.
Flera mål	Kunskapsunderlag om miljöpåverkan av vegetabiliska oljor och fetter, nötter och frön.	Pågår.

Giftfri miljö	Revidera råd för dricksvatten från egen brunn.	Pågår.
Begränsad klimatpåverkan	Handbok för tillämpad klimatanpassning för dricksvatten.	Avslutat. <i>Läs mer</i> Leda livsmedelskontrollen sid 35.
Flera mål	Regeringsuppdrag Matsvinn.	Rapporteras 2020.
Giftfri miljö och God bebyggd miljö	Bevakning av miljöaspekter i EU-förhandlingsarbete på livsmedelsområdet.	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Utveckla regler sid 13.
Flera mål	EU-riktlinjer om datummärkning och andra liknande åtgärder.	Pågår.
Giftfri miljö och generationsmålet	Spårbarhet av fet Östersjöfisk.	Årlig insats. <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 47.
God bebyggd miljö m.fl.	Livsmedelsverket minimerar matsvinn i samband med köttkontrollen.	Årlig insats.
Giftfri miljö	Genomföra och utveckla arbetet med provtagningsprogram.	Pågår.
Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet	Nationell samverkan – åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten.	Samverkansåtgärd inom Miljömålsrådet. Pågår.
Flera mål	Nationell samverkan - minskat matsvinn i livsmedelskedjan.	Samverkansåtgärd inom Miljömålsrådet. Pågår.

Majoriteten av de åtgärder som har genomförts bidrar till miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Önskad effekt är att begränsa befolkningens exponering för hälsofarliga kemikalier från livsmedel och dricksvatten samt att livsmedel produceras, distribueras och konsumeras på ett hållbart sätt. Livsmedelsverket bidrar även till kunskapsuppbyggnad på området genom att delta i referensgrupper eller med underlag i forskningsprojekt. Nedan beskrivs några av årets avslutade projekt.

Säkra livsmedel - en giftfri vardag

Uppdraget Giftfri vardag utgör stöd till Livsmedelsverkets arbete med att utveckla den EU-gemensamma lagstiftningen om säkra livsmedel, riskbaserad livsmedelskontroll och rådgivning till konsumenterna. Den kunskapsuppbyggande verksamheten avser att förbättra exponeringsuppskattningar och riskvärdering av främmande ämnen i livsmedel. Detta omfattar kombinationseffekter och hormonstörande ämnen.

Livsmedelsverket och den finska livsmedelsmyndigheten har med stöd från Efsa ett treårigt samarbete om att utveckla metoder för att jämföra risker. Dessa metoder syftar till att förbättra underlagen för riskbaserad prioritering inom livsmedelskontrollen, framtagandet av kostråd samt reglerutveckling. En vetenskaplig artikel har accepterats som diskuterar möjligheten att jämföra mikrobiologiska och kemiska risker. Planering pågår av en internationell workshop ”Risk Ranking of Hazards in Foods” som ska anordnas i Uppsala under 2020.

Inom området kombinationseffekter har ett flerårigt samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet påbörjats. Projektet ska undersöka vilka kemikalieblandningar barn och unga utsätts för i Sverige samt en värdering av hälsorisker. Livsmedelsverket har deltagit i avslutningsmötet av EU-projektet EDCMixRisk som arbetat med riskvärdering av hormonstörande ämnen.

Inom Giftfri vardag driver Livsmedelsverket, Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket två nätverk med syfte att sprida kunskap och öka möjligheterna till samarbete om högfluorerade ämnen (PFAS) och deras spridning i miljön. PFAS är en grupp industriellt framställda kemikalier som använts i bland annat brandskum och impregneringsmedel. De kan i princip inte brytas ned i miljön och hamnar i dricksvatten och andra livsmedel, såsom fisk och skaldjur. PFAS misstänks öka risken för negativa hälsoeffekter. Det är därför viktigt att få i sig så lite som möjligt av dessa ämnen. Nätverket engagerar myndigheter, forskare, kommuner, länsstyrelser och dricksvattenproducenter. Årets möten handlade om analysmetoder, reningsmetoder och kartläggningar i produkter, miljö, djur och människa. Fokus har även legat på uppdateringen av EU:s dricksvattendirektiv och begränsningsförslag för PFAS-ämnen inom EU. Livsmedelsverket arbetar med att sätta upp en analysmetod för PFAS i livsmedel.

SamTox

Livsmedelsverket deltar i SamTox, vilket är ett myndighetssamarbete som syftar till att förebygga och hantera kemikalierisker i samhället.

Under 2019 har Livsmedelsverket deltagit i arbetet med att ta fram åtgärdsförslag för att minska mängden kadmium i livsmedel. Den svenska befolkningens exponering för kadmium via livsmedel kan sannolikt påverka folkhälsan, till exempel genom ökad risk för benskörhet, nedsatt njurfunktion och vissa typer av cancer. Kadmium hamnar i marken via utsläpp från fossila bränslen, mineralgödsel och industriell verksamhet. Berggrunden i vissa områden innehåller också höga kadmiumhalter. Exponering för kadmium via livsmedel är inte ett nytt problem men intaget av kadmium ser ut att ha ökat i Sverige enligt beräkningar baserade på Livsmedelsverkets matkorgsundersökningar. En förklaring kan vara att konsumtionen av spannmål och grönsaker har ökat.

Åtgärder för minskat matsvinn

Livsmedelsverket har tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket under 2019 arbetat vidare med att minska matsvinnet från producent till konsument. Myndigheterna har tillsammans med berörda aktörer börjat implementera åtgärderna i den handlingsplan som lämnades in till regeringen i juni 2018. Det pågår insatser inom de flesta av de 42 åtgärderna.

En viktig åtgärd för Livsmedelsverket är kommunikation till konsumenterna om att slänga mindre mat. Livsmedelsverket lanserade i mars konsumentkampanjen Svinniska, där tips för att minska matsvinnets har fått nya ord. Exempelvis bäst-före-snooza, vilket betyder att lukta, smaka och titta på livsmedlet för att bedöma om det ska kastas. Orden har spridits i sociala medier och via Livsmedelsverkets webbplats. De flesta dagstidningar har uppmärksammat svinniskan, liksom Plånboken i P1, flera lokala radiokanaler och några kommunala måltidsverksamheter.

Under Livsmedelsverkets matsvinnsdag "Fler gör mer - tillsammans för minskat matsvinn" berättade livsmedelsbranschen om hur de jobbar kring handlingsplanens åtgärder. Syftet var att få en gemensam bild av läget och inriktningen mot år 2030. Det blev tydligt att frågan är viktig för aktörerna men att det behövs mer kunskap. Det råder i hög grad samsyn kring handlingsplanens åtgärder. Dialogen inom nätverket Samverkansgruppen för Minskat Matavfall (SaMMa) har troligen bidragit till detta. Nätverket, som drivs av Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket, har under året samlats på LinkedIn.

Livsmedelsverket har under 2019 medverkat i dialogforum, projekt och som talare på konferenser samt medverkat i skapandet av en frivillig överenskommelse mellan branschen och regeringen om att

minska matsvinnet. Myndigheten anordnade ett forskningswebbinarium, med 128 deltagare från livsmedelskedjans olika led, i syfte att få en överblick av forskningsläget inom matsvinsfrågorna.

Det saknas uppdaterade matsvinsdata. De matavfallsdata som finns från Naturvårdsverket visar på en liten minskning av hushållens matavfall från 2014 till 2016.

Livsmedelsverket arbetar kontinuerligt med likriktning av köttkontrollen för att minska matsvinnet och inte otjänligförklara kött genom felaktiga beslut. Under våren 2019 genomfördes fem utbildningar på gris och under 2020 planeras utbildningar på fjäderfä.

Metodutveckling av kemiska analyser

Livsmedelsverket bedriver metodutveckling av kemiska analyser i syfte att ta fram bättre underlag för nya regler. Under 2019 genomförde Livsmedelsverket metodutveckling och validering av 28 nya bekämpningsmedel för analys i vegetabiliska livsmedel.

Insatser mot antibiotikaresistens

I Livsmedelsverkets uppdrag att arbeta för säkra livsmedel ingår att motverka spridning av antibiotikaresistenta bakterier genom mat och vatten. Livsmedelsverket har en aktiv roll i det nationella och internationella arbetet mot antibiotikaresistens och bidrar med kompetens och erfarenhet utifrån livsmedelsområdet.

Livsmedelsverket bidrar i den nationella samverkansfunktionen mot antibiotikaresistens som under året har utvärderat dess organisation för samverkan och det arbete som görs. En ny gemensam kommunikationsstrategi har tagits fram som stöd för myndigheter och aktörer i kommunikationen om antibiotikaresistens till livsmedelsföretag och konsumenter. Livsmedelsverket har medarrangerat årets Antibiotikaforum med tema beteendeförändring och kommunikation. Livsmedelsverket presenterade hur det nationella arbetet är koordinerat inom EU-kommissionens utbildningsprogram Better Training for Safer Food.

Livsmedelsverket har påverkat den Strategiska forskningsagendan om antibiotikaresistens liksom Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier för nötkött och griskött vid offentlig upphandling. Livsmedelsverket har med stöd från Statens Veterinärmedicinska Anstalt undersökt förekomsten av antibiotikaresistenta bakterier på lammkött i livsmedelsbutiker i Sverige. Resultaten visar att lammkött inte är en vanlig spridningsväg för sådana bakterier.

Livsmedelsverket bidrar i arbetet inom Codex Alimentarius med att revidera och ta fram vägledningar om antibiotikaanvändning och övervakning av antibiotikaresistens. Myndigheten representerar Sverige i EU-kommissionens arbete med att revidera EU-lagstiftningen om resistensövervakning av djur och livsmedel. Inom ramen för EU-projektet ”Joint Action on Antimicrobial Resistance and Health Associated Infections” har Livsmedelsverket tillsammans med andra myndigheter arrangerat ett besök i Sverige av spanska projektkollegor för att utbyta erfarenheter inom resistensområdet.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhet är ett av målen i Agenda 2030. Regeringens övergripande jämställdhetspolitiska mål är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Livsmedelsverket har i uppdrag att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten och i allt beslutsfattande, i syfte att bidra till att nå regeringens mål.

Livsmedelsverket fokuserar på det jämställdhetspolitiska delmålet Jämställd hälsa. Delmålet innebär att kvinnor och män, respektive flickor och pojkar, ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. En god folkhälsa handlar inte endast om att hälsan ska vara så god som möjligt. Den bör också vara så jämställt fördelad som möjligt. Livsmedelsverket strävar efter att jämställdhetsaspekten ska vara integrerad i alla vetenskapliga beslutsunderlag.

När Livsmedelsverket samlar in uppgifter om livsmedelskonsumtion och matvanor i olika grupper redovisas statistik uppdelat på kön. Den senaste Riksmaten ungdom-undersökningen har exempelvis visat att var tredje ung flicka riskerar järnbrist, vilket är viktig information för att kunna skapa förutsättningar för en jämställd hälsa.

Myndigheten har under 2019 genomfört en utbildning i normkritiskt tänkande. Utbildningen riktade sig till medarbetare som producerar material som kommuniceras externt, exempelvis texter, bilder, utbildningar och filmer. Ett nittiototal medarbetare har också deltagit i workshopen ”Bilder som förändrar världen” med genusvetare och fotograf Tomas Gunnarsson, även känd som Genusfotografen. Genom att ha initierat en process där medarbetare och chefer gemensamt reflekterat kring hur jämställdhet kan vägas in i den dagliga verksamheten har Livsmedelsverket skapat en större medvetenhet om dessa frågor internt. Därigenom har förutsättningarna att integrera jämställdhetsfrågorna i kärnverksamheten förbättrats.

Politiken för global utveckling

Livsmedelsverket bidrar till genomförandet av Sveriges politik för global utveckling dels genom att integrera Agenda 2030 i verksamheten och dels genom att dela med sig av sakkunskap och erfarenhet via tjänsteexport.

Internationellt kapacitetsutvecklingsprogram för djurhälsa och livsmedelssäkerhet

Livsmedelsverket bidrar tillsammans med Jordbruksverket, Statens Veterinärmedicinska Anstalt och Sveriges Lantbruksuniversitet till Sidas femåriga projekt om friskare djur och säkrare livsmedel. Projektet ska stärka samarbeten mellan de medverkande länderna och därmed bidra till förbättrad djurhälsa, säkrare livsmedel, ökad produktivitet och ansvarsfull användning av antibiotika i livsmedelskedjan. Detta ska bidra till minskad fattigdom, särskilt hos småbrukare.

Deltagare från Uganda, Kenya, Tanzania, Rwanda, Burundi och Zambia tar fram förbättringsprojekt i sina länder med stöd av svensk expertis. Livsmedelsverkets ansvarsområde i projektet är livsmedelssäkerhet vid produktion och kontroll av animaliska livsmedel. Under 2019 har en andra omgång kursdeltagare fått utbildning under tre veckor i Uppsala och Jönköping. Regional presentation av genomförda förändringsprojekt har gjorts för de två första kursomgångarna.

Nordmakedonien

Nordmakedonien står på listan över länder som ansöker om inträde i EU och är även ett av de nyaste länderna i Codex Alimentarius. Ett projekt lett av FN:s The Food and Agriculture Organization (FAO) har startats under 2019 för att ge landet stöd i arbetet med att anpassa sin livsmedelslagstiftning till de krav som ställs för medlemskap. Sverige och Norge arbetar under ledning av FAO för att få till stånd en fungerande kontaktpunkt för Codex i Nordmakedonien.

Islandsprover

I tjänsteexporten ingår även analys av de livsmedelsprover Livsmedelsverket utför på uppdrag av Islands livsmedelsmyndighet. Under 2019 har 951 prover inkommit från Island och dessa prover kommer att generera 22 154 analysresultat.

En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

Livsmedelsverket ska bidra till målet för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, vilket är att insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och att naturresurserna används hållbart. Riksdagen har beslutat om ett övergripande mål för livsmedelskedjan i livsmedelsstrategin: en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Livsmedelsverket ska också bidra till målet för en sammanhållen landsbygdspolitik: en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

Livsmedelsverket bidrar genom regeringsuppdrag och genom att utveckla kärnverksamheten i linje med intentionerna i livsmedelsstrategin och landsbygdspolitiken. Nedan redogörs för Livsmedelsverkets viktigaste bidrag.

Underlätta för företag

Livsmedelsverket har enligt instruktionen i uppgift att underlätta och skapa goda förutsättningar för företagande i livsmedelssektorn. Företagen i livsmedelskedjan berörs av många regler och myndighetskontakter. Regler behövs för att skydda konsumenter, miljö och djur, men det är samtidigt viktigt att det inte skapas onödiga hinder för innovation och för att starta och driva företag. Livsmedelsverket arbetar därför aktivt för att förenkla processen för efterlevnad av regler och utveckla dialogen med företag. I arbetet med nya regler undersöker Livsmedelsverket vilka företag som berörs och har kontakt med branschorganisationer för att få input i arbetet med att ta fram svenska ståndpunkter. I samarbete med Tillväxtverket har en ny metod (PolicyLab) använts för att underlätta dialogen med berörda aktörer i regeringsuppdraget om förenklade förfarande för avsättning av vildsvinskött.

Livsmedelsverket har under året påbörjat ett långsiktigt internt arbete som syftar till att utveckla dialogen med företag. Särskilda satsningar har gjorts för att utveckla chefers och medarbetares förståelse för och förhållningssätt till företag. Särskilt stöd har lämnats för att planeringen av 2020 års verksamhet i högre grad ska beakta företagsperspektivet. Ett omfattande arbete pågår för att förändra kompetens och kultur i hela Sveriges livsmedelskontroll och införa en god kontrollsed.

Livsmedelsverket publicerar nyheter för livsmedelsföretagare om bland annat ny lagstiftning, vägledning och branschriktlinjer. Statistik visar att allt fler tar del av informationen. Under året har ett förbättringsarbete genomförts för att förenkla språket och göra det lättare för företag att navigera på webbsidan, med särskilt fokus på nystartade och mindre företag.

Myndigheten har tillsammans med Jordbruksverket och Tillväxtverket, inom ramen för uppdraget ”Digitalt först – för en smartare livsmedelskedja”, tagit fram förenklad information för den som vill starta företag inom biodlar- och honungsbranschen samt företag inom vattenbruk. Informationen har publicerats på portalen Verksam.se.

Livsmedelsverkets arbete för att motverka livsmedelsfusk bidrar till att stärka företagens konkurrenskraft. Under året har Livsmedelsverket stoppat flera illegala slaktverksamheter och verksamheter som inte hade godkännande att släppa ut livsmedel på marknaden. Livsmedelsverket har också bistått kommunerna i deras kontroll av livsmedelsfusk inom grossistverksamheter och detaljhandel.

Utveckla livsmedelskontrollen

En likvärdig, effektiv och riskbaserad livsmedelskontroll bidrar till säkrare mat och mindre fusk, vilket ökar förtroendet för svenska produkter och skyddar konsumenter. Den bidrar även till konkurrens på lika villkor för företagen och främjar Sveriges möjlighet att exportera livsmedel.

Det pågår flera insatser för att utveckla och stärka livsmedelskontrollen. Livsmedelsverket har sedan 2017 haft i uppdrag att utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen genom kompetenshöjande åtgärder och stödjande verktyg. Under 2019 har myndigheten tagit fram e-utbildningar, ett system för nationell kontrollplanering i primärproduktion samt gjort en stor satsning på att förbättra likvärdigheten och kontakterna med företag genom projektet God kontrollsed. Ytterligare en åtgärd är att leda samordnade kontrollprojekt i syfte att öka effektiviteten i kontrollen och utveckla kompetensen. Under 2019 har Livsmedelsverket bland annat genomfört ett kontrollprojekt med inriktning på bedrägligt beteende när det gäller ekologiska livsmedel. Resultatet visade att inte alla företag var anslutna till ett kontrollorgan för ekologisk produktion.

Livsmedelsverket har under året fortsatt att utveckla metoder och struktur för en övervakningsfunktion för e-handel. Sökningar på riskfyllda substanser och efterföljande kontrollinsatser har visat sig ha en effekt i form av minskad försäljning av produkter som innehåller den substans som har varit i fokus.

Livsmedelsverkets uppdrag att effektivisera och modernisera den offentliga kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar syftar till att minska kostnaderna för den offentliga kontrollen och stärka kommunikationen med företagen. Livsmedelsverket har tagit fram en modell för styrning av köttkontrollen som ger bättre förutsättningar för uppföljning och interna jämförelser. Myndigheten har tagit fram förslag på mer kostnadseffektiva arbetsätt som är i linje med den nya kontrollförordningen. På uppdrag av Livsmedelsverket genomför Sveriges lantbruksuniversitet en vetenskaplig studie där köttkontroll genomförs på distans med hjälp av modern teknik för bild och ljudöverföring.

Underlätta för export

Export skapar tillväxt, sysselsättning och ökad välfärd. Genom att öppna och underhålla exportmarknader utanför EU möjliggör Livsmedelsverket för svenska livsmedelsföretag att utveckla sin verksamhet och nå fler marknader med sina produkter.

Livsmedelsverket har haft i uppdrag att inrätta ett samverkansforum för att öka livsmedelssektorns tillträde till marknader i länder utanför EU. Under året har forumet arbetat med att utveckla en process för att prioritera ärenden om att öppna nya marknader, utvecklat indikatorer och tagit fram en gemensam instruktion och vägledning inför inspektioner.

Insatser för ökad hållbarhet

Livsmedelsverket driver flera projekt som syftar till att begränsa befolkningens exponering för hälsofarliga kemikalier samt bidra till hållbar produktion och konsumtion av livsmedel, se tabell 25.

Livsmedelsverket har tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket under 2019 arbetat med att minska matsvinnet i enlighet med den handlingsplan som lämnades in till regeringen i juni 2018. Det pågår insatser inom de flesta av de 42 åtgärderna.

Livsmedelsverkets kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg har under året arbetat med att lyfta fram de offentliga måltidernas roll i ett hållbart livsmedelssystem. Resultatet av myndighetens första nationella kartläggning av matsvinnet i kommunala måltidsverksamheter visar att många kommuner arbetar för att minska matsvinnet men att mycket mat kastas i onödan.

Livsmedelsverket har i uppdrag att stödja klimatanpassningsarbetet inom livsmedelsområdet. Klimatanpassningsarbetet bidrar till myndighetens arbete med livsmedelsstrategin, krisberedskap och civilt försvar samt Agenda 2030. Under året har Livsmedelsverket anordnat seminarier, webinarier och presenterat om klimatanpassning för bland annat mjölkbranschen, äggbranschen och en kontrollmyndighet. Ett verktyg för klimat- och sårbarhetsanalys för företag och branscher har vidareutvecklats och finns tillgängligt på Livsmedelsverkets webbplats. Alla länsstyrelser och många kommuner har genomgått en utbildning i hur dricksvattenförsörjningen kan klimatanpassas genom projektet KASKAD. Deltagande län och kommuner har i workshops fått pröva på hur klimatanpassningsarbetet kan genomföras på ett systematiskt sätt genom att använda ”Handbok för klimatanpassad dricksvattenförsörjning”. Handboken är framtagen med övriga myndigheter inom Nationellt Nätverk för Dricksvatten.

Livsmedelsverket bidrar till att motverka spridning av antibiotikaresistenta bakterier genom mat och vatten inom ramen för bland annat den nationella samverkansfunktionen, Codex Alimentarius och EU-kommissionen. Under året har Livsmedelsverket bland annat medarrangerat Antibiotikaforum, bidragit till EU:s Better Training for Safer Food och undersökt förekomsten av antibiotikaresistenta bakterier på lammkött i Sverige.

Underlag till handlingsplan för livsmedelsstrategin

Livsmedelsverket har medverkat i Tillväxtverkets och Jordbruksverkets arbete med att föreslå nya åtgärder för det fortsatta arbetet med livsmedelsstrategin. Ett underlag till en handlingsplan 2020-2022 har tagits fram och lämnats till regeringen. Livsmedelsverket har också lämnat synpunkter vid möten med regeringens strategiska myndighetsgrupp för livsmedelsstrategin.

Verka för en sammanhållen landsbygds politik

Tillväxtverket ska stärka genomförandet av landsbygds politiken och verka för att de landsbygds politiska målen nås. Regeringsuppdraget har fyra delar, varav Livsmedelsverket medverkar i två: samordnat agerande inom en sammanhållen landsbygds politik samt stöd för landsbygds analys och konsekvensbedömningar. Regeringsuppdraget ska slutredovisas i mars 2021.

En sammanhållen landsbygds politik kännetecknas av en ökad helhetssyn. Tillväxtverket ska bland annat verka för ett mer samordnat agerande bland statliga myndigheter. Samverkan mellan nationella och regionala processer och aktörer ska främjas, liksom ökad kunskap och erfarenhetsutbyte hos utpekade myndigheter. Livsmedelsverket har i lärande syfte deltagit i flera nätverksträffar under året. Initiala kontakter har tagits mellan Tillväxtverket och Livsmedelsverket för att kartlägga Livsmedelsverkets arbete med landsbygds analys och konsekvensbedömningar.

Kompetensförsörjning

Livsmedelsverkets har ett systematiskt arbetsmiljöarbete med ett särskilt fokus på att förbättra arbetsmiljön på de regionala avdelningarna samt verka för ett hållbart arbetsliv.

Tabell 26: Personalförändring

	2019	2018	2017
Antal rekryterade kvinnor	61	44	58
Antal rekryterade män	23	26	29
Antal rekryterade – totalt	85	70	87
Personalomsättning (procent)	8,4	6,9	8,0
Personalens genomsnittsålder (år)	48	47	48*
Medeltalet anställda – kvinnor	401	392	370
Medeltalet anställda – män	250	244	232
Medeltalet anställda – totalt	651	636	602
Årsarbetskrafter – kvinnor	369	389	341
Årsarbetskrafter – män	240	248	223
Årsarbetskrafter – totalt	608	597	564

* Korrigerad siffra.

Myndigheten har under 2019 skapat ett nytt område för Livsmedelsverkets operativa kontroll i syfte att öka förutsättningarna för att arbeta mer specialiserat och likvärdigt. Organisationen för att leda kontrollen i landet finns nu samlat i ett område med uppdraget att ge stöd till kommuner, länsstyrelser och företag samt motverka fusk.

Livsmedelsverket arbetar på att bygga sitt arbetsgivarvarumärke genom att delta på mässor och öka närvaron i kanaler såsom LinkedIn.

Livsmedelsverket har inom uppdragen att anställa nyanlända och personer med funktionsnedsättning samt att skapa moderna beredskapsjobb genomfört ett samarbete med Arbetsförmedlingen. Det har under året varit tre personer anställda inom de här uppdragen.

Livsmedelsverket arbetar systematiskt med arbetsmiljön, vilket bland annat innebär att det är obligatoriskt för nya chefer att gå en diplomerad utbildning i arbetsmiljö och rehabilitering som anordnas tillsammans med Företagshälsovården. Genom tidiga insatser i rehabiliteringsarbetet, med stöd från företagshälsovården, förebygger myndigheten att medarbetare går in i långa sjukskrivningar. Den totala sjukfrånvaron och även andelen långtidssjuka har minskat sedan 2017. Livsmedelsverket har en intern hälsofrämjande strategi där arbetsmiljöansvariga chefer och hälsoombud tillsammans identifierar behov som främjar hälsa och välbefinnande.

Tabell 27: Sjukfrånvaro i procent av sammanlagd arbetstid

	2019	2018	2017
Kvinnor	4,0	5,0	4,0
Män	3,6	3,8	4,4
Totalt	3,8	4,5	4,1
Upp till 29 år	3,5	2,7	1,9
30–49 år	4,1	4,3	3,5
50 år eller äldre	3,6	5,0	5,0
Andelen långtidssjuka (>60 dagar) av Livsmedelsverkets sjukfrånvaro	35	48	46

Livsmedelsverket har avropat två tjänster från Partsrådets program ”Hållbart arbetsliv”; ”Organisatorisk möjlighetskarta” och ”Fånga tidiga tecken”. Resultatet från möjlighetskartan kommer att bearbetas och åtgärder kommer att genomföras under 2020. Myndigheten har även genomfört ett ledarutvecklingsprogram för avdelningschefer i hållbart ledarskap.

Kommunikation

Målgruppernas förtroende är avgörande för att Livsmedelsverket ska lyckas med sin verksamhet. Flera undersökningar visar att förtroendet för Livsmedelsverket stadigt ökar hos medborgarna. I Sifos senaste Anseendeindex (2019) ligger Livsmedelsverket på delad tionde plats bland myndigheter (tolfte plats 2018). På sex år har Livsmedelsverkets index ökat från 34 till 49 (medelvärdet för myndigheter låg i år på 32 och 50 eller högre anses som högt).

Troligtvis bidrar Livsmedelsverkets synlighet i media till det höga förtroendet. Mat engagerar vilket också leder till stort intresse från journalister. Livsmedelsverket hanterar runt tusen frågor från journalister årligen.

Tabell 28: Besök, följare, prenumeranter och journalistfrågor

Antal	2019	2018	2017
Besök på Livsmedelsverkets webbplats per dag	23 800	22 700	20 100
Följare Facebook Livsmedelsverket	13 200	11 500	10 000
Följare Instagram Livsmedelsverket**	3 700	-	-
Följare Twitter Livsmedelsverket	5 000	4 500	4 000
Prenumeranter på Livsmedelsverkets pressmeddelanden	12 500	11 600	11 400
Frågor från journalister	1 000	1 100	1 300

** Siffror saknas för 2018 och bakåt.

Webbplatsen är navet för Livsmedelsverkets kommunikation och antalet besök fortsätter att öka. Under 2019 hade webbplatsen cirka 8,7 miljoner besök, vilket är en ökning med omkring fem procent jämfört med föregående år. Livsmedelsverkets aktivitet i sociala medier bidrar också till att sprida vetenskapligt grundad kunskap och antalet som följer Livsmedelsverket via sociala medier ökar.

Under året har Livsmedelsverket särskilt arbetat för att förbättra kommunikationen till livsmedelsföretag genom att utveckla chefers och medarbetares förståelse för och förhållningssätt till företag samt genom att förbättra informationen till företag på webbplatsen.

Inom ramen för arbetet med civilt försvar har Livsmedelsverket arbetat för att öka förmågan att hantera desinformation och informationspåverkan, bland annat genom utbildningar i regi av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) samt deltagande i Övning Havsörn 2019.

Publikationer

Resultaten av Livsmedelsverkets undersökningar publiceras i internationella vetenskapliga tidskrifter. Myndigheten har även en egen utgivning, Livsmedelsverkets rapportserie.

Tabell 29: Vetenskapliga publikationer

Antal/år	2019	2018	2017
Artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter	33	29	39
Artiklar i EFSA Journal	16	15	30
Livsmedelsverkets rapportserie	35	25	32

Källa: Författarna, litteraturlöslaserna PubMed (U.S. National Institutes of Health's National Library of Medicine), FSTA (Food Science and Technology Abstracts) och EFSA Journal by John Wiley & Sons.

Under 2019 har Livsmedelsverket publicerat artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter såsom *International Journal of Food Microbiology*, *Nutrients* och i *EFSA Journal* (Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets vetenskapliga tidskrift). Artiklarna har berört kemiska analyser, mikrobiologi, antibiotikaresistens, toxikologi, biomonitorering, nutrition samt resultat från Riksmaten Ungdom.

I Livsmedelsverkets rapportserie har det publicerats riskhanterings- och riskvärderingsrapporter bland annat om matförgiftningar och graviditet, om metaller i kontakt med livsmedel, kunskapsöversikter om bland annat kosttillskott, en rapport om fallrisk hos äldre och en rapport om råd om introduktion av jordnötter, ägg, mjölk och fisk i relation till utveckling av matallergi.

Under året har tre samarbetsrapporter publicerats: *Nordiskt projekt om kontroll av glutenfria produkter* i samarbete med Mattilsynet i Norge, Livsmedelsverket i Finland och Fødevarestyrelsen i Danmark, rapporten *Campylobacter från butik och klinik* i samarbete med Folkhälsomyndigheten och rapporten *Bevattningsvatten* i samarbete med Totalförsvarets forskningsinstitut, Folkhälsomyndigheten, RISE, Statens veterinärmedicinska anstalt och Sveriges lantbruksuniversitet.

Livsmedelsverket har också publicerat en *Handbok för klimatanpassad dricksvattenförsörjning*. Boken handlar om hur kommuner kan klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten i framtiden.

Åtterrporteringskrav och regeringsuppdrag

Varje år får Livsmedelsverket i uppdrag av regeringen att utreda olika frågor. Nedan visas en lista över årets uppdrag och åtterrporteringskrav i regleringsbrevet samt hänvisning till var i årsredovisningen de beskrivs närmare.

Tabell 30. Åtterrporteringskrav enligt regleringsbrev 2019

Åtterrportering	Läs om i kapitel
Redogöra för hur myndighetens verksamhet har bidragit till att uppfylla målet för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.	Övrig åtterrportering sid 61.
Redovisa användningen av de medel om 10 000 000 kronor, som tillförts myndigheten 2018 för att förstärka totalförsvaret.	Leda livsmedelskontrollen sid 34.
Redovisa förenklingsarbetet för att det ska bli enklare att starta och driva företag.	Leda livsmedelskontrollen sid 38.
Redovisa arbetet med att på företags begäran vid export utfärda intyg angående material i kontakt med livsmedel.	Leda livsmedelskontrollen sid 41.
Redovisa myndighetens insatser för att motverka livsmedelsfusk samt vilka effekter vidtagna åtgärder på området har haft.	Leda livsmedelskontrollen sid 33.
Redovisa hur myndighetens verksamhet har bidragit till att bekämpa antibiotikaresistens.	Verka för hållbara matvanor 59.
Redovisa användningen av de medel om 9 000 000 kronor som tillförts myndigheten för att utöva tillsyn enligt lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster.	Leda livsmedelskontrollen sid 37.
Redovisa resultat av de åtgärder avseende jämställdhetsintegrering som vidtagits för att myndighetens verksamhet ska bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken.	Övrig åtterrportering sid 59.
Redogöra för och bedöma hur myndighetens verksamhet har bidragit till att, inom sitt ansvarsområde, uppfylla de av riksdagen fastlagda målen för livsmedelsstrategin.	Leda livsmedelskontrollen sid 61.
Redovisa hur myndigheten har arbetat för att underlätta livsmedellexport.	Leda livsmedelskontrollen sid 40.
Redovisa hur myndigheten bidragit till målen för en sammanhållen landsbygdspolitik.	Övrig åtterrportering sid 61.

Tabell 31. Regeringsuppdrag

Regeringsuppdrag	Från	Rapportering/Läsanvisning
Preciserad inriktning för arbetet med civilt försvar.	Regleringsbrev 2019.	Årligen i samband med årsredovisningen.
Moderna beredskapsjobb.	Regleringsbrev 2019.	5 april 2019 <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 64.
Uppdrag till bevakningsansvariga myndigheter att inkomma med underlag för den fortsatta inriktningen av det civila försvaret.	Regeringsbeslut under 2019	2 mars 2020.
Uppdrag att ta fram underlag för en svensk anmälan till kommissionen om ursprungsinformation för kött på restaurang och i storhushåll.	Regeringsbeslut under 2019..	1 december 2020.
Uppdrag att utreda och genomföra nytt avgiftssystem för den offentliga kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar.	Regeringsbeslut under 2019.	Årsredovisningen 2020.
Uppdrag att analysera behovet av lag- eller förordningsändringar med anledning av EU:s anslutning till Geneveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar.	Regeringsbeslut under 2019.	14 februari 2020.
Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen.	Regeringsbeslut under 2015.	Årligen i samband med årsredovisningen. <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 55.
Uppdrag till statliga myndigheter att ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2016–2018.	Regeringsbeslut under 2016.	15 januari 2019. <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 64.
Uppdrag till statliga myndigheter att ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2016–2018 m.m.	Regeringsbeslut under 2016.	15 januari 2019. <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 64.
Uppdrag till statliga myndigheter att fortsätta ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2019 och 2020 m.m.	Regeringsbeslut under 2018.	1 april 2019, 1 april 2020 och 15 januari 2021.
Uppdrag till statliga myndigheter att fortsätta ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2019 och 2020 m.m.	Regeringsbeslut under 2018.	1 april 2019 och 2020 samt 15 januari 2021.
Uppdrag att bistå miljömålsrådet.	Regeringsbeslut under 2018.	Årligen i samband med årsredovisningen. <i>Läs mer</i> Övrig återsrapportering sid 55.
Uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin 1. Utveckling av de offentliga måltiderna 2. Medel för livsmedelskontroll av tvåskaliga blötdjur.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2019 och 28 februari 2020 <i>Läs mer</i> Verka för hållbara matvanor sid 47 och Leda livsmedelskontrollen sid 42.
Uppdrag om kunskapsammanställning om plast i dricksvatten.	Regleringsbrev 2018.	1 april 2020.

Uppdrag om efterlevnaden av kostråd riktade till särskilt känsliga grupper.	Regleringsbrev 2018.	28 februari 2020.
Uppdrag om modernisering av köttkontrollen.	Regleringsbrev 2018.	31 maj 2021 och 2022. Läs mer Utföra offentlig kontroll sid 16.
Uppdrag om effekter av utvecklingsarbetet i livsmedelskontrollen.	Regeringsbeslut under 2016.	31 maj 2018 och 2020.
Uppdrag om giftfri miljö.	Regeringsbeslut under 2016.	1 mars 2021 Läs mer Övrig återrapportering sid 56.
Uppdrag om nyckelhålmärkning.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020.
Uppdrag om matsvinn.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020. Läs mer Övrig återrapportering sid 58.
Uppdrag om kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020. Läs mer Leda livsmedelskontrollen sid 22.
Uppdrag om samverkansforum för marknadstillträdesfrågor.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020. Läs mer Leda livsmedelskontrollen sid 41.
Uppdrag att tillsammans med Statens jordbruksverk och Tillväxtverket utveckla digitala tjänster som bidrar till förenklad information, guidning och service för företag i livsmedelskedjan.	Regeringsbeslut under 2017.	28 februari 2020.
Uppdrag till statliga myndigheter att inhämta rekommendationer från Myndigheten för digital förvaltning.	Regeringsbeslut under 2017.	30 juni 2019.
Uppdrag om mat och måltider som fallprevention.	Regeringsbeslut under 2018.	29 maj 2019 och 15 mars 2020. Läs mer Verka för hållbara matvanor sid 48.
Uppdrag att analysera möjligheten att förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinskött	Regeringsbeslut under 2018.	30 november 2019.
Uppdrag att analysera behovet av lag- eller förordningsändringar med anledning av en ny EU-förordning om spritdrycker m.m.	Regeringsbeslut under 2018.	31 maj 2019.

Uppdragsverksamhet

Livsmedelsverket utför laborativa undersökningar på uppdrag av enskilda och myndigheter.

Kompetensprovningar

Laboratorier med ackrediterade analyser måste bevisa sin kompetens genom att delta i kompetensprovningar. Livsmedelsverket har sedan 1981 byggt upp en omfattande ackrediterad verksamhet med mikrobiologiska kompetensprovningar till stöd för kvalitetssäkring. Myndigheten skickar egenproducerat testmaterial för dricksvattens- och livsmedelsanalyser till de laboratorier som deltar i provningsomgångarna och laboratorierna analyserar och återrapporterar resultat för utvärdering av Livsmedelsverket.

Kompetensprovningarna annonseras i en internationell databas (EPTIS) och i branschtidskriften Food Hygiene. Drygt en fjärdedel av kompetensprovningens verksamheten gäller svenska laboratorier och räknas som uppdragsverksamhet. Resten av verksamheten gäller utländska laboratorier och räknas som tjänsteexport.

Under 2015 och 2019 har Livsmedelsverket tillhandahållit testmaterial som det nationella standardiseringsorganet i Botswana har använt för att genomföra kompetensprovningar. Livsmedelsverket tillverkar även sedan 2012 testmaterial med *Campylobacter*, som bland annat används för organiserande av kompetensprovningar av EU:s referenslaboratorium.

Tabell 32: Deltagande laboratorier i mikrobiologiska kompetensprovningar

Antal/år	2019	2018	2017
Laboratorier inom EU och EFTA	616	632	639
Laboratorier utanför EU och EFTA	78	81	77
Totalt antal laboratorier	694	713	716

Antalet deltagande laboratorier har sjunkit under det senaste decenniet. Detta beror främst på sammanslagningar av laboratorier, men även på att Livsmedelsverket inte längre skickar material till laboratorier som inte betalar för sitt deltagande i tid. Verksamheten med kompetensprovningar är betydelsefull eftersom de deltagande laboratorierna får möjlighet att visa sin analysförmåga för både ackrediteringsorgan och beställare av mikrobiologiska analyser.

Uppdragsverksamhet

Till uppdragsverksamheten hör utvärdering av aktiva substanser i växtskyddsmedel, för vilka Sverige är rapporterande medlemsstat i EU. Arbetet bedrivs på uppdrag av Kemikalieinspektionen inom ramen för ett mångårigt granskningsprogram inom EU¹. Under 2019 har Livsmedelsverket slutfört utvärderingsrapporterna för två mikroorganismer för användning i växtskyddsmedel, samt påbörjat utvärderingen av sju mikroorganismer med avseende på resthalter, analysmetoder och risker för konsumenter. På uppdrag av Kemikalieinspektionen har Livsmedelsverket också granskat runt 70 ansökningar om produktgodkännanden av växtskyddsmedel och biocidprodukter.

Livsmedelsverket har flera uppdrag från Naturvårdsverket inom den hälsorelaterade Miljöövervakningen och analyserar även prover i samarbete med kommuner och länsstyrelser i till exempel kontrollprojekt om metaller i barnmat och ris.

På uppdrag av Växtskyddsrådet har Livsmedelsverket undersökt hur tillväxtreglerande substanser använts inom svensk spannmålsproduktion under åren 1992-2017, samt om resthalter i svenskproducerad spannmål skiljer sig från importerad. Slutsatsen är att resthalterna av tillväxtreglerare generellt varit låga och lägre i svensk spannmål än i importerad. Oavsett ursprung utgör de ingen hälsorisk för konsumenter. På uppdrag av Växtskyddsrådet har även en sammanställning gjorts över rester av olika växtskyddsmedel som hittats i äpple, både inhemska och importerade. Resultaten visar att det fanns resthalter i majoriteten av alla prover, men i de flesta fall under gränsvärdena. Konsumentriskvärderingen visar att både barn och vuxna kan äta såväl svenska som importerade äpplen utan att det innebär någon risk för hälsan. Det beräknade riskindexet var dock 4 till 8 gånger högre för äpplen importerade från länder utanför EU, jämfört med svenska äpplen.

¹ Reglerat enligt växtskyddsmedelförordningen (1107/2009)

Mikrobiologiska kartläggningar

För att värdera och hantera riskerna med konsumtion av olika livsmedel utför Livsmedelsverket kartläggningar där mikrobiologiska parametrar undersöks i olika typer av livsmedel. Under 2019 har resultat från två kartläggningar rapporterats; bakterier på lammkött och campylobacter på kycklingkött.

Resultatet från 300 prover visade att det generellt är ovanligt med sjukdomsframkallande bakterier på lammkött med undantag för E. coli (Stec) som hittades i var tredje köttprov. Stec, som kallas ehec när den smittar människor, kan i värsta fall ge allvarliga symtom som njursvikt. I 35 procent av köttet hittades Stec-bakterier, men oftast inte av den typ som kan leda till de allvarligaste symptomen. De Stec-bakterier som hittades kan leda till magsjuka. I undersökningen ingick även andra bakterier. Salmonella hittades inte i något prov och två procent av proverna innehöll campylobacter. Antibiotikaresistenta bakterier var också ovanliga och påvisades endast i två prov.

Färskt kycklingkött utgör en vanlig smittkälla för campylobacter och Livsmedelsverket har därför under några år undersökt förekomst i färsk kyckling från butik. Resultaten visade att 30 procent av de campylobacter som under en vecka samlats in från personer smittade i Sverige stämde väl överens med campylobacter som fanns i färskt kycklingkött. Kyckling utgör troligtvis en större smittkälla än så eftersom jämförelsen gjordes mot en begränsad del av det totala utbudet av färsk kyckling. Jämfört med föregående år har det skett en ökning av positiva kycklingprov och även av prov med högre halter av campylobacter.

Avgiftsområden

Tabell 33: Ekonomiskt resultat 2019 för Livsmedelsverkets avgiftsområden (tusen kronor)

Verksamhet	Ack över- /underskott t.o.m. 2017	Över-/ underskott 2018	Budgeterade intäkter 2019 ¹	Intäkter 2019	Budgeterade kostnader 2019	Kostnader 2019	Tillförda anslags- medel	Budgeterat resultat 2019	Resultat 2019	Utgående ack över-/ underskott
Offentligrättslig verksamhet										
Gränskontroll ²	-1 414	360	11 900	11 814	13 648	12 397		-1 748	-583	-1 637
Myndighetsärenden ³	1 915	-98	450	469	1 163	588		-713	-120	1 697
Kontroll av livsmedelsanläggningar ⁴	8 847	4 505	144 762	135 117 ⁵	152 021	245 409 ⁶	107 237 ⁷	-7 259	-3 055	10 297
Kontroll av restsubstanser ⁸	-316	1 708	19 271	19 190	18 540	17 939		731	1 251	2 643
Kontroll av bekämpningsmedel ⁹	4 304	-1 071	9 640	9 415	10 777	11 062		-1 137	-1 647	1 586
Kontroll av kontaminanter exklusive dioxiner	884	353	1 355	1 169	1 282	691		73	478	1 715
Dioxinkontroll	733	-96	1 024	1 012	1 446	1 099		-422	-87	550
Summa	14 953	5 661	188 402	178 186¹⁰	198 877	289 186	107 237	-10 475	-3 763	16 851
Uppdragsverksamhet ¹¹	718 ¹²	-637	8 407	9 013	8 791	9 013		-384	0	81
Tjänsteexport ¹³	344	1 350	5 523	5 430 ¹⁴	5 219	4 665		304	765	2 459
Totalt avgiftsfinansierad verksamhet	16 015¹⁵	6 374	202 332	192 629¹⁶	212 887	302 864	107 237	-10 555	-2 998	19 391

¹ Budget enligt regleringsbrev för 2019.

² Kostnadsminskningar under 2019 har medfört ett bättre resultat än budgeterat. Inför 2020 har avgifterna höjts för att balansera resultatet.

³ Det ackumulerade överskottet beräknas minska under kommande år.

⁴ Bättre resultat än budgeterat genom medvetet arbete i verksamheten att minska kostnaden för kontrollen. Det beslutades att timtaxan skulle sänkas för 2019 jämfört med 2018. Sänkningen fanns inte med i budget, och avgifterna sattes ned med mer än tilldelade anslagsmedel, vilket medförde att intäkterna blev lägre.

⁵ Avgifterna som företagen betalade 2019 nedsattes med 113 396 tkr av de anslagna 107 237 tkr (överskjutande del har bokförts som en kostnad).

⁶ För 2019 fick samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar avgiften nedsatt. Avgifterna har satts ner med 113 395 tkr, vilket är 6 158 tkr mer än det tilldelade anslaget för nedsättning av slakteriavgifter. Den överskjutande nedsättningen har bokförts som en kostnad på avgiftsområdet.

⁷ Livsmedelsverket har i enlighet med regleringsbrevet använt 107 237 tkr för att täcka delar av kontrollkostnaderna för slakteri- och vilthanteringsanläggningar. Se även Anslagsredovisningen.

⁸ Kostnaderna för provtagning är lägre än budgeterat. Det ackumulerade överskottet förväntas minska under kommande år. Faktura avseende provtagning av restsubstanser inkom sent och skulle belastat 2019.

⁹ Något lägre resultat under 2019 än budgeterat på grund av ökade kostnader för laboratorieanalyser och minskade intäkter från provtagning av importerade varor.

¹⁰ Differensen mot summeringen i not 2, Resultaträkningen, beror på att §4 intäkter, uppdragsverksamhet samt övriga intäkter är medräknade i noten.

¹¹ Intäkterna är högre än budgeterat då uppdrag tillkommit efter att budgeten lades.

¹² Ackumulerat över-/underskott t.o.m. 2016 var felaktigt angivet i årsredovisningen för 2018.

¹³ Kostnaderna är lägre främst p.g.a. att prover inkommit mer sammanhållet än vanligt och enligt plan, vilket har gett lägre personalkostnader. Inga problem med instrumenten har heller inträffat. Detta ger ett högre resultat än budgeterat.

¹⁴ Differensen mot summeringen i not 2, Resultaträkningen, beror på att §4 intäkter, uppdragsverksamhet samt övriga intäkter är medräknade i noten.

¹⁵ Summeringen av den totalt avgiftsfinansierade verksamheten i kolumnen för ackumulerat över-/underskott t.o.m. 2016 var felaktigt angiven i årsredovisningen för 2018.

¹⁶ Differensen mot summeringen i not 2, Resultaträkningen, beror på att §4 intäkter, uppdragsverksamhet samt övriga intäkter är medräknade i noten.

Tilläggsupplysningar till resultatredovisningen

Intäkts- och kostnadsredovisning

I resultatredovisningens ekonomiska översikt fördelas samtliga intäkter och kostnader inklusive årets kapitalförändring, uppbördsverksamhet och lämnade bidrag på Livsmedelsverkets verksamhetsprocesser. Tabeller med intäkter och kostnader redovisas i rörliga priser om inget annat anges.

Tidredovisning

Livsmedelsverkets anställda rapporterar sin arbetstid fördelat på aktivitetskoder knutna till verksamhetsprocesserna. Detta utgör grunden för redovisningen av antalet årsarbetskrafter per verksamhetsprocess. Årsarbetskrafter inom lednings- och stödprocesser har fördelats proportionellt över verksamhetsprocesserna.

Overheadkostnader

Overheadkostnader är gemensamma kostnader för myndighetens ledning på såväl verks- som områdes- och avdelningsnivå samt verksamhetsstöd, till exempel lokaler, HR, ekonomi och IT. Kostnaderna har fördelats ut med olika nycklar, främst med lönekostnad som bas.

Kostnaden för vissa funktioner som är förknippade med verksamhet som hör ihop med Livsmedelsverkets roll som myndighet, till exempel remissarbete och samordning av miljöarbete, fördelas endast på anslagsfinansierad verksamhet.

FINANSIELL REDOVISNING

Sammanställning över väsentliga uppgifter

(belopp anges i tusen kronor om ej annat anges)

	2019	2018	2017	2016	2015
Låneram					
Beviljad låneram	45 000	44 000	31 000	38 000	31 000
Utnyttjad låneram	23 160	23 081	27 834	25 871	23 269
Kontokrediter hos Riksgäldskontoret					
Räntekontokredit	275 500	175 500	72 500	10 500	10 500
Max utnyttjad under året	-227 500	-93 879	-7 509	0	0
Räntor avseende räntekonto i Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	410	246	0	0	0
Räntekostnader	0	0	-159	-286	-163
Avgiftsintäkter som disponeras					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	202 332	189 991	179 837	151 981	130 400
Totala avgiftsintäkter	197 601	196 526	192 487	154 286	142 350
Anslagskredit					
Beviljad anslagskredit, 1:14 ap. 1	7 663	7 601	6 308	10 424	5 970
Utnyttjad anslagskredit, 1:14 ap. 1	0	0	0	0	0
Beviljad anslagskredit, 1:26 ap. 1*	0	0	3 217	3 117	3 124
Utnyttjad anslagskredit, 1:26 ap. 1*	0	0	0	0	0
Anslagssparande					
Anslagssparande**	4 568	11 114	502	2 653	5 275
Bemyndiganden - ej tillämpligt					
Årsarbetskrafter och anställda m.m.					
Antalet årsarbetskrafter	608	597	564	532	515
Medelantalet anställda	651	636	602	572	549
Driftkostnad per årsarbetskraft	990	985	976	990	980
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-2 984	6 353	11 297	-10 278	-8 164
Balanserad kapitalförändring	23 907	17 554	6 257	16 535	24 700

* Anslag 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter utgjorde fram t.o.m. 2017 en del av anslag 1:14.

** Av 2018 års anslagssparande har 8 262 414 kr, avseende tillfällig nedsättning av slakteriavgifterna 2018, återbetalats.

** Av 2019 års anslagssparande ska 1 380 955 kr, avseende konkurrenskraftig livsmedelssektor 2019, återbetalas.

Resultaträkning

(belopp anges i tusen kronor)

	Not	2019	2018
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	362 225	357 276
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	197 601	196 526
Intäkter av bidrag	3	48 621	50 993
Finansiella intäkter	4	528	452
Summa		608 975	605 247
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-471 753	-450 979
Kostnader för lokaler		-28 099	-27 775
Övriga driftskostnader	6	-101 965	-109 856
Finansiella kostnader	7	-46	-99
Avskrivningar och nedskrivningar		-10 096	-10 186
Summa		-611 959	-598 894
Verksamhetsutfall		-2 984	6 353
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras		0	386
Medel som tillförts statsbudgeten			
från uppbördsverksamheten, sanktionsavgift		0	-386
Summa		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget	1	265	52 003
för finansiering av bidrag			
Lämnade bidrag	8	-265	-52 003
Summa		0	0
Årets kapitalförändring	9	-2 984	6 353

Balansräkning

(belopp anges i tusen kronor)

	Not	2019-12-31	2018-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	10	15 333	14 923
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	11	660	871
Summa immateriella anläggningstillgångar		15 992	15 794
Materiella anläggningstillgångar			
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	12	11 171	8 112
Beredskapstillgångar	13	3 771	4 749
Summa materiella anläggningstillgångar		14 942	12 861
Varulager			
Varulager och förråd	14	951	996
Summa varulager		951	996
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	15	322 721	199 887
Fordringar hos andra myndigheter	16	11 675	9 091
Övriga kortfristiga fordringar		58	99
Summa kortfristiga fordringar		334 454	209 078
Periodavgränsningsposter	17		
Förutbetalda kostnader		7 837	7 733
Upplupna bidragsintäkter		1 015	2 781
Övriga upplupna intäkter		1 445	3 878
Summa periodavgränsningsposter		10 297	14 392
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	1,18	-2 348	-8 400
Summa avräkning med statsverket		-2 348	-8 400
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	19	0	0
Summa kassa och bank		0	0
SUMMA TILLGÅNGAR		374 289	244 722

	Not	2019-12-31	2018-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	20		
Balanserad kapitalförändring		23 907	17 554
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		-2 984	6 353
Summa myndighetskapital		20 923	23 907
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	21	842	690
Övriga avsättningar	22	1 857	949
Summa avsättningar		2 699	1 639
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	23	23 160	23 081
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	24	227 358	85 844
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		12 946	13 444
Leverantörsskulder		22 084	24 340
Övriga kortfristiga skulder	25	9 752	10 530
Förskott från uppdragsgivare och kunder		5	24
Summa skulder m.m.		295 305	157 262
Periodavgränsningsposter	26		
Upplupna kostnader		41 969	44 430
Oförbrukade bidrag		10 278	12 992
Övriga förutbetalda intäkter		3 115	4 491
Summa periodavgränsningsposter		55 361	61 913
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		374 289	244 722
ANSVARSFÖRBINDELSER			
Övriga ansvarsförbindelser	27	3 673	0

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag (belopp anges i tusen kronor)

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Om-disponerade anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående Överföringsbelopp
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel							
1: 14 Ap. 1 Livsmedelsverket (ram)	2 852	255 463	0	0	258 315	-255 128	3 187
1:15 Ap. 2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor – del till Livsmedelsverket (ram) Not 28		2 000			2 000	-619	1 381
1:26 Ap. 1 Nedsättning av slakteriavgifter (ram)	0	107 237	0	0	107 237	-107 237	0
1:26 Ap. 2 Tillfällig nedsättning 2018 (ram)	8 262			-8 262			
Summa	11 114	364 700	0	-8 262	367 552	-362 984	4 568

Finansiella villkor för anslag/anslagsposter enligt regleringsbrevet för 2019

Enligt regleringsbrevet disponerar Livsmedelsverket en anslagskredit på 1:14 ap. 1 på 7 663 tkr. Anslagsbehållning som får disponeras 2019 är 3 procent på 1:14 ap. 1.

Det utgående överföringsbeloppet 3 187 tkr på ap. 1 understiger 3 procent av 2019 års tilldelning. Anslaget är räntebärande.

Villkor för anslag

1: 14 AP. 1 LIVSMEDELSVERKET

1. Av anslaget ska minst 200 000 kronor användas för uppdrag till den svenska standardiseringsorganisationen rörande standardisering inom Livsmedelsverkets ansvarsområde. *Livsmedelsverket har använt 200 000 kronor samt ytterligare 65 000 kronor för detta ändamål.*
2. Livsmedelsverket ska kunna använda och samverka med det gemensamma radiokommunikationssystemet Rakel. Livsmedelsverket ska betala totalt 200 400 kronor till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som abonnemangsavgift för detta system. *Villkoret är uppfyllt.*
3. Av anslaget ska minst 5 000 000 kronor användas för arbete med att underlätta export av livsmedel och jordbruksvaror.

Livsmedelsverket har använt 4 860 000 kronor för detta ändamål. De planerade 5 miljoner kronorna har inte använts fullt ut, vilket till stor del beror på den tredjelandsinspektion som genomfördes av Filippinerna i juli. I samband med denna redovisades nedlagd tid på de 2 miljoner kronor som är avsedda för att finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land. Dessutom har exportgruppen under året haft vakanser på grund av sjukskrivning och tjänstledighet, där det har dröjt innan vikarier har kunnat tillsättas.

4. Av anslaget ska minst 15 000 000 kronor användas för att genomföra olika åtgärder för att modernisera och effektivisera den offentliga kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar t.ex. genom innovativa och digitala lösningar.

Livsmedelsverket har använt 14 919 000 kronor av anslaget för detta ändamål. Resultatet från målgruppsundersökningen gjorde att delprojektet om stärkt kommunikation ändrade inriktning, vilket bland annat innebar att planerade kostnader för konsulttjänster uteblev.

5. Av anslaget ska minst 10 000 000 kronor användas för att förstärka totalförsvaret mot bakgrund av bland annat den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet.

Livsmedelsverket har använt 11 267 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

6. Av anslaget ska högst 3 700 000 kronor användas för verksamheten för den nationella vattenkatastrofgruppen.

Livsmedelsverket har använt 3 220 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

7. Av anslaget ska högst 9 000 000 kronor användas för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen, det s.k. NIS-direktivet.

Livsmedelsverket har använt 7 199 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

8. Vissa dioxinkontroller ska genomföras inom ramen för anslaget.

Villkoret är uppfyllt.

1:15 AP. 2 KONKURRENSKRAFTIG LIVSMEDELSSEKTOR – DEL TILL LIVSMEDELSVERKET

1. Livsmedelsverket får använda högst 2 miljoner kronor för genomförande av uppdraget att underlätta för export av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (dnr N2017/07504/JM).

Livsmedelsverket har använt 619 000 kronor av anslaget för detta ändamål. De planerade 2 miljoner kronorna har inte använts fullt ut, vilket beror på att det endast genomförts en tredjelandsinspektion under 2019. Inspektionerna sker på initiativ av det aktuella tredjelandet.

1:26 AP. 1 NEDSÄTTNING AV SLAKTERIAVGIFTER

1. Av anslaget ska 13 944 000 kronor användas för att täcka delar av kostnaderna i den offentliga kontrollen, inklusive godkännanden av anläggningar, vid mindre slakteri- och vilthanteringsanläggningar.

Livsmedelsverket har använt 13 944 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

2. Av anslaget ska 93 293 000 kronor användas för att täcka delar av kostnaderna i den offentliga kontrollen av slakteri- och vilthanteringsanläggningar.

Livsmedelsverket har använt 93 293 000 kronor av anslaget för detta ändamål.

Tilläggsupplysningar

Allmänt

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Avrundningarna i tabellerna kan ge smärre differenser vid manuell summering.

Tillämpade redovisningsprinciper

Livsmedelsverkets redovisning följer god redovisningssed. Redovisningen är upprättad i enlighet med Förordning (SFS 2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till denna.

Beloppsgräns för periodavgränsningsposter har fastställts till 50 000 kronor.

Kostnadmässig anslagsavräkning

Semesterdagar som intjänats före år 2009 avräknas anslaget först vid uttaget enligt övergångsbestämmelsen till 12 § Anslagsförordningen.

Värderingsprinciper

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de beräknas inflyta. Övriga omsättningstillgångar har värderats till anskaffningsvärdet, alternativt verkligt värde om detta är lägre än anskaffningsvärdet, om inte annat anges i not.

Lagret värderas enligt principen FIFU (Först In – Först Ut).

Immateriella anläggningstillgångar

För att utgifter för en egenutveckling ska aktiveras som en anläggningstillgång krävs att den har ett sammanlagt värde om minst 300 000 kronor och en nyttjandeperiod på minst tre år. För anskaffade rättigheter gäller samma regler för anskaffningsvärde och nyttjandeperiod som för materiella anläggningstillgångar.

Materiella anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 25 000 kronor och en beräknad nyttjandeperiod som uppgår till minst tre år. Objekt som utgör en fungerande enhet och vars sammanlagda anskaffningsvärde uppgår till minst 25 000 kronor klassificeras också som anläggningstillgång. Avskrivning sker från och med den månad tillgången tas i bruk.

Tillämpade avskrivningstider

Mindre laboratorieutrustning	3 eller 5 år
Avancerad laboratorieutrustning	5, 7 eller 10 år
Möbler, fordon och övrig utrustning	5 år
Immateriella anläggningstillgångar	5 eller 8 år
Egenutvecklade immateriella tillgångar	5 år
Beredskapsinventarier	15 år

Utgångspunkten för avskrivningstiderna är nyttjandeperiod i stället för ekonomisk livslängd. Personatorer direktavskrivs eftersom nyttjandeperioden beräknas underskrida tre år och/eller anskaffningsvärdet underskrider 25 000 kr.

Om det är uppenbart att en anläggningstillgång har en ekonomisk livslängd som överstiger fem år beslutas avskrivningstiden för den tillgången särskilt.

Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta

Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta sker per den sista december.

Nedsättning av slakteriavgifter

Livsmedelsverket tilldelas årligen ett anslag för nedsättning av avgifterna för kontroll av slakterier och vilthanteringsanläggningar. Den nedsatta avgiften beräknas utifrån företagets uppgifter om planerat antal slaktade djur och omräknas med en faktor. Faktorn revideras årligen. Anläggningar med en produktion upp till 200 ton betalade år 2019 motsvarande EU:s minimiavgift. Anläggningar med en produktion över 200 ton betalade motsvarande 1,915 gånger EU:s minimiavgift. Nedsättningen innebär att anläggningarna betalar en lägre avgift än den faktiska kostnaden för kontrollen.

Ersättningar och andra förmåner

Insynsrådet	Ersättning (kr)	Råds- och styrelseuppdrag i andra statliga myndigheter samt aktiebolag
Conny Andersson	3 000	Inga andra uppdrag.
Sten Bergheden	1 500	Inga andra uppdrag.
Ann-Sofie Eriksson	3 000	Ledamot i Energimyndighetens Energieffektiviseringsråd, Lantmäteriets Geodataråd, Boverkets råd för hållbara städer och Naturvårdsverkets Miljöinformationsråd.
Henrik Lander		Styrelseledamot i Karlstads parkeringsaktiebolag (Parkab).
Malin Larsson		Ledamot i insynsrådet vid Länsstyrelsen i Västernorrland samt i Gentekniknämnden.
Marianne Pettersson	1 500	Styrelseledamot i Fonus AB.
Peter Svensson	3 000	Styrelseledamot i Lerbo Consulting AB.
Cecilia Thisell	3 000	Ledamot i Kronofogdens insynsråd.
John Widegren		Ledamot i Viltförvaltningsdelegationen i Östergötlands län.
Carina Roos*	1 500	

* Retroaktiv ersättning avseende 2018. Entledigad 2019.

Ledande befattningshavare	Ersättning (kr)	Råds- och styrelseuppdrag i andra statliga myndigheter samt aktiebolag
Annica Sohlström, generaldirektör	1 403 063	Inga andra uppdrag
Förmånsvärde förmånsbil	43 384	

Noter

(belopp anges i tusen kronor)

Not 1 - Intäkter av anslag	2019	2018
Intäkter av anslag enligt resultaträkningen	362 225	357 276
Anslagsmedel som transfereras	265	52 003
Minskning av semesterlöneskuld intjänad före år 2009	494	721
Utgifter enligt anslagsredovisningen	362 984	409 999

Summa "Intäkter av anslag" skiljer sig från summa "Utgifter" på anslaget Uo 23 1:14. Skillnaden beror på minskning av semesterlöneskulden som intjänats före år 2009 och på anslagsmedel som transfereras. Minskning av semesterlöneskulden som intjänats före år 2009 har belastat anslaget, men inte bokförts i resultaträkningen.

Not 2 - Intäkter av avgifter och andra ersättningar*	2019	2018
Intäkter av avgifter enligt 4§ avgiftsförordningen	2 568	3 238
Offentligrättsliga avgiftsintäkter	177 614	179 606
Uppdragsverksamhet	9 081	5 993
Intäkter av tjänsteexport	5 424	5 780
Övriga intäkter	1 283	220
Intäkter av andra ersättningar	1 632	1 689
Summa	197 601	196 526

* Mindre avvikelser mot tabell 33: Avgiftsområden förklaras av delvis annan uppställning samt att tabell 33 även omfattar finansiella intäkter och intäkter av bidrag inom respektive avgiftsområde.

Not 3 - Intäkter av bidrag	2019	2018
Kammarkollegiet	20 111	20 211
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	15 798	15 902
Kemikalieinspektionen	1 467	1 521
Arbetsförmedlingen	1 121	1 568
Naturvårdsverket	994	1 175
Karolinska institutet	938	-170
Statens veterinärmedicinska anstalt	866	870
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	607	946
Vetenskapsrådet	501	66
Totalförsvarets forskningsinstitut	279	292
Sveriges lantbruksuniversitet	181	332
Regeringskansliet	94	0
Folkhälsomyndigheten	85	1 228
Jordbruksverket	16	419
Vinnova	1	187
Polismyndigheten	-3	414
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	0	725
Strålsäkerhetsmyndigheten	0	324
Summa bidrag från myndigheter	43 057	46 009
EURL	2 888	3 100
EU/EJP One Health	303	188
EU/Jamrai	34	50
EU/Big O	0	7
EFSA/Focal Point	383	250
EFSA/Risk ranking	4	51
Summa bidrag från EU	3 613	3 646
Nordiska ministerrådet	1 218	714
NKMT	529	170
Bidrag från övriga	205	454
Summa övriga bidrag	1 952	1 338
Summa bidrag	48 621	50 993

Not 4 - Finansiella intäkter	2019	2018
Ränta på lån i Riksgälden	466	379
Valutakursvinst	59	66
Övriga finansiella intäkter	2	7
Summa	528	452

Not 5 - Kostnader för personal	2019	2018
Lönekostnader, exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremier m.m.*	-308 412	-295 345
Arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-150 299	-139 556
Övriga personalkostnader	-13 043	-16 077
Summa	-471 753	-450 979

* Av dessa kostnader är 290 tkr arvoden (299 tkr 2018).
Kostnadsökningen beror huvudsakligen på personalökning inom kontrollen.

Not 6 - Övriga driftskostnader	2019	2018
Konsulttjänster	-36 281	-39 398
Kostnader för forskningsuppdrag (provtagning, labbanalyser m.m.)	-18 780	-19 586
Datatjänster	-7 340	-8 602
Resekostnader	-15 448	-15 953
Post- och teletjänster	-2 938	-2 977
Övriga driftskostnader	-21 178	-23 341
Summa	-101 965	-109 856

Not 7 - Finansiella kostnader	2019	2018
Räntekostnader på räntekonto i Riksgälden	0	0
Övriga finansiella kostnader	-46	-99
Summa	-46	-99

Not 8 - Lämnade bidrag	2019	2018
Tillfällig nedsättning av slakteriavgifter 2018*	0	-51 738
Swedish standards institute (SIS)	-265	-265
Summa	-265	-52 003

Not 8 - Lämnade bidrag	2019	2018
Tillfällig nedsättning av slakteriavgifter 2018*	0	-51 738
Swedish standards institute (SIS)	-265	-265
Summa	-265	-52 003

*Slakterierna fick ansöka om att ta del av den tillfälliga nedsättningen. Endast ansökningar för 51 738 tkr inkom.

Not 9 - Årets kapitalförändring	2019	2018
Resultat avgiftsfinansierad verksamhet*	-2 998	6 375
Överskott/Underskott bidragsverksamhet	14	-22
Summa	-2 984	6 353
*Se tabell 33		

Not 10 - Balanserade utgifter för utveckling	2019-12-31	2018-12-31
Ingående anskaffningsvärde	67 508	66 218
Årets anskaffade immateriella anläggningstillgångar	5 660	1 289
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde	-562	0
Utgående anskaffningsvärde	72 605	67 508
Ingående ackumulerade avskrivningar*	-52 584	-47 318
Årets avskrivningar	-5 251	-5 266
Årets utrangeringar - ack avskrivning	562	0
Utgående ack avskrivningar	-57 273	-52 584
Summa bokfört värde	15 333	14 923
* En anläggning har avvikande avskrivningstid på 8 år.		

Not 11 - Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2019-12-31	2018-12-31
Ingående anskaffningsvärde	4 658	4 658
Utgående anskaffningsvärde	4 658	4 658
Ingående ackumulerade avskrivningar*	-3 787	-3 543
Årets avskrivningar	-211	-244
Utgående ack avskrivningar	-3 998	-3 787
Summa bokfört värde	660	871
* En anläggning har avvikande avskrivningstid på 8 år.		

Not 12 - Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2019-12-31	2018-12-31
Ingående anskaffningsvärde	83 619	81 111
Årets anskaffningar	6 849	3 637
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde	-1 090	-1 129
Utgående anskaffningsvärde	89 378	83 619
Ingående ackumulerade avskrivningar	-75 507	-72 674
Årets avskrivningar	-3 656	-3 698
Årets utrangeringar - ack avskrivning	955	866
Utgående ack avskrivningar	-78 208	-75 507
Summa bokfört värde	11 171	8 112

Not 13 - Beredskapstillgångar*	2019-12-31	2018-12-31
Ingående anskaffningsvärde	14 662	14 662
Utgående anskaffningsvärde	14 662	14 662
Ingående ackumulerade avskrivningar	-9 913	-8 936
Årets avskrivningar	-978	-977
Utgående ack avskrivningar	-10 891	-9 913
Summa bokfört värde	3 771	4 749

* Beredskapstillgångar utgörs av nödvattenutrustning som är till för att stödja kommunernas dricksvattenförsörjning vid akuta problem. Tillgången har finansierats med bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Not 14 - Varulager och förråd	2019-12-31	2018-12-31
Trycksaker i lager	342	391
Förrådsartiklar i lager	609	605
Summa	951	996

Not 15 - Kundfordringar	2019-12-31	2018-12-31
Kundfordringar*	322 721	199 887
Summa	322 721	199 887

*Kundfordringar har ökat med 122 834 tkr jämfört med föregående år. Ökningen beror i allt väsentligt på att fakturerade kontrollavgifter har överlagats år 2017, 2018 och 2019.

Not 16 - Fordringar hos andra myndigheter	2019-12-31	2018-12-31
Kundfordringar hos andra myndigheter	3 724	2 073
Fordran Skatteverket avs. ingående moms	7 900	6 948
Fordran Skatteverket avs. skattekonto	52	70
Summa	11 675	9 091

Not 17 - Periodavgränsningsposter	2019-12-31	2018-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetald hyra	5 251	5 188
Övriga förutbetalda kostnader	2 586	2 545
Summa	7 837	7 733
Upplupna bidragsintäkter		
Upplupna bidragsintäkter från statliga myndigheter	376	1 085
Upplupna bidragsintäkter, övriga	639	1 696
Summa	1 015	2 781
Övriga upplupna intäkter		
Upplupna avgiftsintäkter, slakterier	1 130	2 317
Övriga upplupna intäkter	315	1 561
Summa	1 445	3 878
Summa periodavgränsningsposter	10 297	14 392

Not 18 - Avräkning med statsverket	2019-12-31	2018-12-31
Uppbörd		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot inkomsttitel	0	-386
Medel från räntekonto som tillförts inkomsttitel	0	386
Utgående balans	0	0
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-11 114	-502
Redovisat mot anslag	362 984	409 999
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-364 700	-420 612
Återbetalning av anslagsmedel	8 262	0
Skuld avseende anslag i räntebärande flöde	-4 568	-11 114
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	2 714	3 435
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-494	-721
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	2 220	2 714
Summa avräkning med statsverket	-2 348	-8 400

Not 19 - Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2019-12-31	2018-12-31
Saldot på räntekontot hos Riksgäldskontoret var per 2019-12-31 negativt p.g.a. överklaganden rörande kontrollavgifter. Se not 24.	0	0

Not 20 - Myndighetskapital					
	Balanserad kapitalförändring anslagsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalförändring bidragsfinansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt Resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2018	1 436	16 013	105	6 353	23 907
A. Ingående balans 2019	1 436	16 013	105	6 353	23 907
Föregående års kapitalförändring	0	6 375	-22	-6 353	0
Årets kapitalförändring	0	0	0	-2 984	-2 984
B. Summa årets förändring	0	6 375	-22	-9 337	-2 984
C. Utgående balans 2019	1 436	22 388	83	-2 984	20 923

Not 21 - Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser	2019-12-31	2018-12-31
Ingående avsättning	690	922
Årets pensionskostnad	476	209
Årets pensionsutbetalningar	-325	-441
Utgående avsättning	842	690

Not 22 - Övriga avsättningar	2019-12-31	2018-12-31
Avsättning för lokalt omställningsarbete		
Ingående avsättning	949	1 384
Årets förändring	908	-435
Utgående avsättning lokalt omställningsarbete*	1 857	949
Avsättning för skadestånd		
Ingående avsättning	0	225
Årets förändring	0	-225
Utgående avsättning skadestånd	0	0
Summa övriga avsättningar	1 857	949

* Under 2020 bedöms ca 1 200 tkr av avsättningen att regleras.

Not 23 - Lån i Riksgäldskontoret	2019-12-31	2018-12-31
Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar		
Beviljad låneram enligt regleringsbrev	45 000	44 000
Utnyttjad låneram	23 160	23 081
Ingående balans	23 081	27 834
Årets amorteringar	-9 064	-9 160
Under året nyupptagna lån	9 143	4 406
Utgående balans	23 160	23 081

Not 24 - Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	2019-12-31	2018-12-31
Beviljad räntekontokredit enligt regleringsbrev är 275 500 tkr. Totalt 227 358 tkr har använts som en följd av överklaganden rörande kontrollavgifter.	227 358	85 844

Not 25 - Övriga kortfristiga skulder	2019-12-31	2018-12-31
Personalens preliminärskatt	8 003	7 896
NMR Sekretariat	1 703	2 614
Övriga kortfristiga skulder	46	19
Summa	9 752	10 530

Not 26 - Periodavgränsningsposter	2019-12-31	2018-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner och semesterlöner inkl. soc. avg.	40 973	42 404
Övriga upplupna kostnader	995	2 026
Summa	41 969	44 430
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag, myndigheter	10 072	11 498
Oförbrukade bidrag, övriga	206	1 494
Summa	10 278	12 992
Oförbrukade bidrag, myndigheter		
Beräknas förbrukas		
- inom tre månader	1 798	3 240
- mer än tre månader till ett år	5 434	4 416
- mer än ett år till tre år	2 005	2 005
- mer än tre år	835	1 837
Summa	10 072	11 498
Övriga förutbetalda intäkter		
Övriga förutbetalda intäkter, myndigheter	3 115	4 137
Övriga förutbetalda intäkter, övriga	0	354
Summa	3 115	4 491
Summa periodavgränsningsposter	55 361	61 913

Not 27 - Övriga ansvarsförbindelser

Livsmedelsverket hade ett ärende avseende skadeståndskrav hos Justitiekanslern per 2019-12-31. Yrkat skadestånd uppgick till totalt 3 673 tkr.

Not 28 - Anslagsredovisning

Anslag Uo 23 1:15 Ap. 2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor – del till Livsmedelsverket (ram)
Avvikelse från tilldelat anslag beror på att det endast har genomförts en tredjelandsinspektion under 2019. Inspektionerna sker på initiativ av det aktuella tredjelandet.

Fastställande av årsredovisning 2019

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Uppsala 21 februari 2020
Annica Sohlström
Generaldirektör

